

KORONA SAUDECKA Zainwestuj w turystykę i rekreację

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”:
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
Publikacja opracowana przez Stowarzyszenie Rozwoju Sołectwa Klimkówka
w ramach projektu grantowego „Promocja przedsiębiorczości na obszarze LGD „KORONA SAUDECKA”
współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”, PROW 2014-2020

Dunajec w okolicy Marcinkowic, dalej Białowodzka Góra

KORONA SĄDECKA

Zainwestuj w turystykę i rekreację

Dla kogo przeznaczona jest ta publikacja?

Dla tych, którzy mają już swój własny pomysł na przygodę w górach, na biznes, na życie – ale nie wybrali jeszcze miejsca realizacji tego planu. Dla tych, którzy przyjechali w te góry po raz pierwszy, a być może kolejny – i są tak zauroczeni okolicą, że szukają sposobu na pozostanie i życie tutaj. Dla tych wreszcie, którzy mieszkają czy to w Nowym Sączu i okolicach, czy na Ziemi Grybowskiej, i dla których turystyka wydaje się naturalnym polem rozwijania własnego biznesu.

Dla wszystkich gotowych do inwestowania w usługi noclegowe i żywieniowe, oraz usługi czasu wolnego w Koronie Sądeckiej, na nowym obszarze turystycznym najbardziej atrakcyjnego turystycznie w Polsce powiatu, jakim jest powiat nowosądecki.

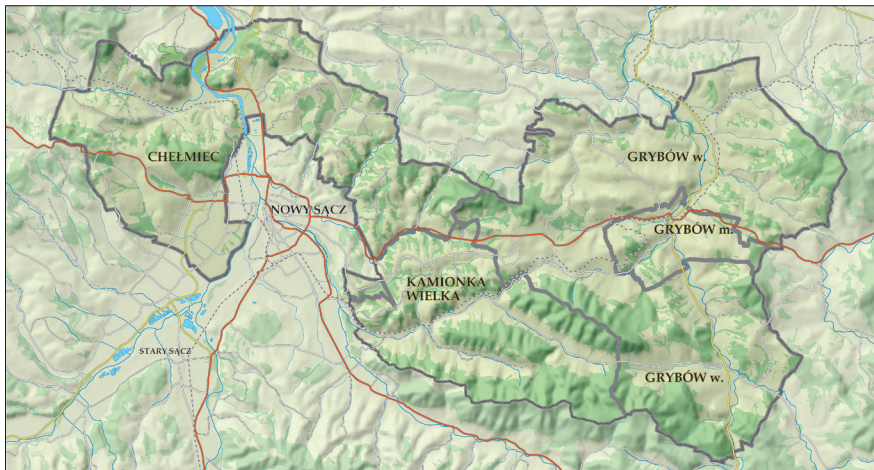
Dla próbujących ostrożnie inwestować niewielkie kwoty i własny czas, eksperymentując z miękkimi usługami czasu wolnego. Dla zdecydowanych na wykorzystanie swoich talentów kulinarnych i organizacyjnych w nowej gastronomii. Dla gotowych do zainwestowania w nowoczesną, rozproszoną

bazę noclegową, uzupełnioną o odpowiednie atrakcje turystyczne. Dla ciekawych innych możliwych form uzyskiwania dochodów z rosnącego ruchu turystycznego.

Korona Sądecka to cztery gminy otaczające Nowy Sącz (gmina Chełmiec, Kamionka Wielka, Grybów, Miasto Grybów), leżące na styku Beskidu Wyspowego, Kotliny Sądeckiej, Pogórza Rożnowskiego i Beskidu Niskiego.

Podczas gdy większość ruchu turystycznego pięknej sądeckiej doliny tradycyjnie koncentruje się w uzdrowiskach doliny Popradu i Krynicy-Zdroju, gdzie konkurencja na polu usług jest duża, a próg kapitałowy wysoki i rośnie – tu, na pogórzach i w górach Korony Sądeckiej lasy, szlaki, zabytki, atrakcje czekają na turystów, których trzeba ugościć, nakarmić i sprawić aby tu chętnie wracali. Lokalne samorządy zrobiły i nadal robią wiele aby zmodernizować i rozbudować publiczną infrastrukturę turystyczną, teraz pora na biznes.

W ostatnim czasie bardzo wyraźnie zmieniają się wymagania i upodobania turystów – to też jest szansa na nowe otwarcie na obszarze, który dotąd nie miał wyraźnego charakteru turystycznego.

Trudno jest dokładnie ocenić aktualny ruch turystyczny na obszarze Korony Sąddeckiej, nie ma takich danych. Warto się wobec tego przyrzeć statystykom dotyczącym tego ruchu w całej Małopolsce, można na ich podstawie wysnuć wnioski ważne również dla terenów wokół Nowego Sącza i Grybowa.

Warto również przekonać się na czym polega atrakcyjność turystyczna powiatu nowosąddeckiego i jakie są niewykorzystane walory tej ziemi – również w aspekcie obszaru Korony Sąddeckiej.

Ruch turystyczny w Małopolsce

Małopolska to najpopularniejszy cel podróży turystycznych w Polsce. Na województwo małopolskie przypada aż 44% ruchu turystycznego w Polsce. Kolejne trzy województwa – śląskie, podkarpackie i mazowieckie przyjmują łącznie 34% tego ruchu. Należy jednak od razu zauważyć, że 80% ruchu turystycznego Małopolski związane jest z samym Krakowem.

Badanie ruchu turystycznego 2019 przeprowadzone zostały w 55 lokalizacjach w Małopolsce, w sumie przeprowadzono ponad 7000 ankiet. Z rezultatami badania zapoznać się można w całości szukając na stronie razemdlaturystyki.visitmalopolska.pl dokumentu o nazwie: „**RUCH TURYSTYCZNY W MAŁOPOLSCE W 2019 ROKU**”. Tu przytoczymy jedynie takie dane, które w jakimś stopniu mogą rzucać światło na charakter istniejącego, a przede wszystkim potencjalnego ruchu turystycznego na obszarze Korony Sąddeckiej.

Istotne jest zatem, po pierwsze, że ruch turystyczny w Małopolsce ma od wielu lat stałą tendencję wzrostową (wyłączając wpływ Covid-19 w roku 2020). Pomiędzy rokiem 2018 a 2019 wzrósł o 7%, podczas gdy w innych województwach wykazywał wartości spadkowe lub wzrost mniejszy niż 1%.

Turyści w Małopolsce to w 80% osoby oceniające swój status materialny bardzo dobrze i dobrze – to klasa średnia. Za zasobnością portfela idą odpowiednie oczekiwania i wymagania. Pobyt w Małopolsce organizowany jest najczęściej z rodziną – 37% i przyjaciółmi – 30%. Samotny pobyt wybiera 17% turystów, natomiast 11% wybiera grupy zorganizowane.

Celem turystów polskich jest najczęściej wypoczynek – 19% oraz turystyka aktywna – 19%. Zabytki wskazuje 11% turystów z Polski, poprawę zdrowia – 9%, odwiedziny krewnych – 5%.

Turyści zagraniczni częściej wybierają zabytki – 25% i w mniejszym stopniu turystykę aktywną.

Bardzo ciekawe są ustalenia ankiety w kwestii źródeł informacji o celu – rysuje się tu wyraźna przewaga informacji „szepcanej” nad informacją zorganizowaną w formie tradycyjnej – przewodniki, ulotki. Rodzina jest źródłem informacji dla 44% polskich turystów, 33% wskazuje znajomych, 38% – szkołę, 28% – internet, 16% – social media i jedynie 12% – przewodniki. Dla turystów zagranicznych nieco większe znaczenie mają: internet i social media – oba te źródła zyskują też szybko na znaczeniu z roku na rok.

Ma to wyraźny skutek w wyborze metody organizowania pobytu – 74% polskich i 67% zagranicznych turystów organizuje swój pobyt samodzielnie. Nie zaskakuje zatem, że turyści zagraniczni częściej niż polscy wybierali na miejsce noclegu hotel – odpowiednio 51% i 23%. Jednak turyści zagraniczni wybierali również częściej apartament/kwaterę prywatną – odpowiednio 17% i 9%. Można to zapewne wiązać z preferencjami korzystania z serwisu Airbnb.

Długość pobytu to najczęściej 4 – 7 nocy – w grupie turystów polskich 25%, zagranicznych 53%, oraz 2 – 3 noce, odpowiednio 18% i 22%. Środkiem transportu zdecydowanie najczęściej jest samochód – wybiera go 58% polskich i 63% zagranicznych turystów. Z kolei korzysta jedynie odpowiednio 8% i 9%.

Interesujący szczegół zauważyć można w preferencjach turystów polskich i zagranicznych co do oceny atrakcji turystycznych regionu. Wśród turystów polskich na miejscu piątym wymieniany jest Szlak Architektury Drewnianej, a dopiero za nim plasują się: Spływ Dunajcem i Tatry. **To wskazuje na niewykorzystany jeszcze w północnej części powiatu nowosąddeckiego mocny potencjał tej atrakcji turystycznej – doskonale zachowane kościołki i cerkwieki drewniane – wszystkie leżące na SAD. Nie jest to jedyny niewykorzystany potencjał.**

Atrakcje turystyczne Małopolski wskazane przez turystów polskich na miejscu MPL oraz zagranicznych na miejscu MZG. proc. odnosi się do łącznej ilości wskazań przez obie grupy:

Ogółem 2019 w Małopolsce	MPL	MZG	%
Kraków	1	1	24
Wieliczka kopalnia	3	2	8
Zakopane	2	4	6
Auschwitz Birkenau	14	3	5
OSAD cerkwie i kościoły	3	5	4
Spływ Dunajcem	5	7	3
Tatry	9	6	2

Na koniec warto wspomnieć, na co turyści wydają pieniądze podczas pobytu w regionie. Poziom wydatków rośnie szybko, pomiędzy rokiem 2018 – a 2019 wzrósł o 12%. Rzucają się w oczy niemal dwukrotnie wyższe wydatki turystów zagranicznych – co istotnie rekompensować może ich mniejszy strumień, ale też wiąże się z zapewnieniem wyższego standardu usług.

Usługi turystyczne, wydatki zł	PL	ZG
Noclegi	479	871
wyżywienie	196	362
lokalny transport	90	138
bilety atrakcji	111	185

Atrakcyjność Małopolski nadal wyższa jest u turystów polskich. Aż 89% z nich deklaruje chęć ponownego przyjazdu. Dla turystów zagranicznych wskaźnik ten jest również wysoki i wynosi 67%.

Badający podsumowują ankietę kilkoma rekomendacjami, z których zacytujemy dwie:

„W celu uzyskania wzmocnienia efektu „Genius Loci” (atmosfery miejsca) warto podjąć działania „marketingu wewnętrznego” w stosunku do mieszkańców regionu. Działania te winne pozwolić samorządom terytorialnym dotrzeć do mieszkańców regionu z wiedzą na temat istoty turystyki przyjazdowej, co powinno pomóc mieszkańcom zrozumieć i zauważyć korzyści płynące z przyjmowania w swojej przestrzeni społecznej innych osób, tak odwiedzających jednodniowych, jak i turystów. Efektem przekazania tej wiedzy powinno być zwiększenie życzliwości mieszkańców Małopolski w stosunku do przyjezdnych, jak również wzrost

ich zaangażowania w pomoc i obsługę oraz lepsza identyfikacja z regionem na poziomie poczucia bycia „GOSPODARZEM”.

„Rozwój turystyki (należy) konsekwentnie kształtować z uwzględnieniem przyrodniczej i kulturalnej odrębności naszego regionu. (Należy) Dążyć w działaniach informacyjnych (do tego), by nasi goście byli gotowi dostosować się do nas tak, aby nasza rodzima kultura pozostała niezależna i żywa. (Należy) Pielęgnować i popierać naszą architekturę regionalną, nasze rzemiosło, naszą sztukę, naszą mowę, nasze zwyczaje, naszą gastronomię”.

Atrakcyjność turystyczna powiatu nowosąddeckiego

Skalę niewykorzystanego potencjału rozwoju usług turystycznych powiatu nowosąddeckiego przedstawiają opracowane przez Główny Urząd Statystyczny wskaźniki:

Współczynnik Atrakcyjności Kulturowej – działalność muzeów, teatrów, zabytki, pomniki historii (WAK).

Współczynnik Atrakcyjności Środowiskowej – wody, obszary górskie, obszary chronione, obszary leśne (WAS).

Współczynnik Atrakcyjności Biznesowo-Hotelowej – miejsca noclegowe, sale konferencyjne (WAB).

Oraz współczynnik syntetyczny, integrujący powyższe trzy:

Współczynnik Atrakcyjności Turystycznej (WAT).

Badanie GUS 2015, powiat nowosąddecki:

WAK – miejsce 31, wartość 12,6,
WAS – miejsce 2 (po bieszczadzkiem), wartość 34,2,
WAB – miejsce 26, wartość 15,0,
WAT – miejsce 4, wartość 21,7 (Warszawa, Kraków, tatrzański, nowosąddecki).

Wysoka pozycja (4 miejsce w skali kraju) wskaźnika syntetycznego atrakcyjności turystycznej powiatu nowosąddeckiego wynika z jego wyjątkowych walorów środowiskowych. Jednocześnie niska wartość pozostałych wskaźników mówi o dużym niewykorzystanym potencjale do rozwoju turystyki.

W tym samym 2015 roku Wskaźnik Atrakcyjności Turystycznej województwa mało-

polskiego znalazł się na miejscu 1 w Polsce: WAT – miejsce 1, wartość wskaźnika 12,11 (m 2 – pomorskie, 8,16 i m. 3 – dolnośląskie, 7,95).

W badaniu GUS w roku 2017 powiat nowosądecki przesunął się pod względem atrakcyjności turystycznej z miejsca 4 na miejsce 3 w kraju:

WAK – miejsce 35, wartość 12,6,
WAS – miejsce 2 (po bieszczadzkiem),
wartość 35,1,
WAB – miejsce 27, wartość 14,3,
WAT – miejsce 3, wartość 21,9 (Warszawa, Kraków, nowosądecki, tatrzański).

Natomiast w rankingu powiatów wg. udzielonych noclegów powiat nowosądecki znalazł się na miejscu 6 w kraju:

Powiaty	Noclegi (w tys.)	Lokata
Warszawa	5 655 000	1
Kraków	4 999 000	2
kołobrzeski	4 417 000	3
tatrzański	2 618 000	4
Gdańsk	2 137 000	5
nowosądecki	2 003 000	6

Tak wysokie miejsce w rankingu wynika z rozbudowanej bazy uzdrowskiej południowej części powiatu.

Korona Sądecka – cztery gminy

Projekt Strategii rozwoju Małopolska 2030 przedstawia obraz statystyczny województwa małopolskiego i powiatu nowosądeckiego w roku 2019 oraz niektóre dane dotyczące czterech gmin obszaru Korona Sądecka.

Gospodarka

Liczba podmiotów gospodarczych – powiat nowosądecki ma, razem z czterema innymi powiatami wschodniej części województwa, najniższy w województwie wskaźnik ilości podmiotów na tysiąc mieszkańców – 0 – 80. Samo miasto Nowy Sącz ma ten wskaźnik na najwyższym poziomie, podobnie jak Kraków – 117 – 183.

Rolnictwo

Przy małej ilości podmiotów gospodarczych we wschodniej części województwa, dochody większości mieszkańców tego obszaru uzależnione są wciąż od rolnic-

twą. Powiat nowosądecki cechuje typowe dla Małopolski rozdrobnienie gospodarstw. W połączeniu z pogórzskim i górskim ukształtowaniem terenu nie daje to możliwości rozwijania tutejszego rolnictwa do skali wielkotowarowej. **Istnieje natomiast szansa na tradycyjne i nowe specjalizacje warzywno-owocowe, i rozwój niewielkich gospodarstw ekologicznych, wytwarzających produkty „bio”.** Inną szansą jest przetwórstwo rolno-spożywcze oparte na małych, lokalnych, często rodzinnych zakładach, a także wytwarzanie i dystrybucja produktów tradycyjnych i regionalnych.

Szczególnie te ostatnie mają mocne wzajemne powiązanie z ruchem turystycznym.

Turystyka i przemysł czasu wolnego

Jak wcześniej przedstawiono, powiat nowosądecki przy wyjątkowo wysokich walorach środowiskowych posiada duży niewykorzystany potencjał rozwoju turystyki i przemysłu czasu wolnego. Projekt Strategii 2030 definiuje wyzwania dla rozwoju turystyki, między innymi jako:

“Ukierunkowanie zainteresowania turysty na nowe obszary”,

“Kształtowaniu lokalnych marek bazujących na walorach kulturowych i przyrodniczych”,

“Rozwój oferty zrównoważonej turystyki, przyjaznej środowisku i oszczędzającej jego zasoby”,

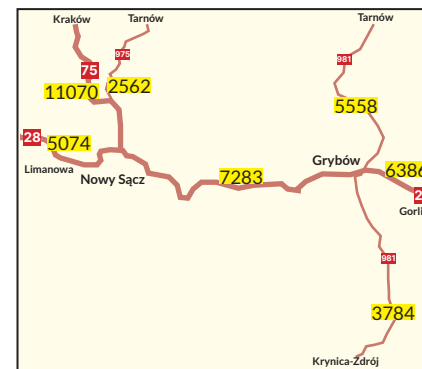
“Zwiększenie zastosowania nowoczesnych technologii i ulepszenie dostępu do informacji turystycznej”.

To bardzo aktualne wskazówki dla wszystkich działających na polu turystyki i rekreacji na obszarze Korony Sądeckiej – szczególnie ważne dla tych, którzy mają zamiar w taką działalność inwestować.

Transport

Dostępność transportowa/komunikacyjna powiatu nowosądeckiego jest niezadowalająca. Oprócz modernizacji istniejących dróg istnieje konieczność wybudowania drogi ruchu przyspieszonego na trasie Brzesko – Nowy Sącz – granica państwa. Planowana droga znalazła się w Programie Budowy Dróg Krajowych, z perspektywą ukończenia w roku 2023.

Transport publiczny opiera się w powiecie nowosądeckim na sieci połączeń autobusowych i busowych. Jest ona stosunkowo gęsta, ale słabo zintegrowana, co jest mankamentem szczególnie dla turystów. Wskaźnik wykorzystania kolei jest w Małopolsce niższy od średniej krajowej i wynosi zaledwie 4,6%.

Średniobowy ruch pojazdów na drogach przecinających obszar Korony Sądeckiej obrazują dane pochodzące z badań prowadzonych w roku 2015 przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad.

Jakość powietrza

Wszystkie gminy wiejskie Korony Sądeckiej – to jest gmina Chelmiec, gmina Kamionka Wielka i gmina Grybów są obszarami małego narażenia na złą jakość powietrza. Nieodpowiednia jakość powietrza występować może punktowo w Grybowie.

Jakość wód

Choć w skali województwa jakość wód powierzchniowych stale się pogarsza, nie dotyczy to jego wschodnich obszarów, gdzie dobrym stanem wód charakteryzowały się fragmenty zlewni Dunajca i Ropy.

Organizacje pozarządowe
Mogą one stanowić wsparcie dla nowych, złożonych projektów turystycznych, kierujących się zasadami slow tourism i eco tourism.

W czterech gminach Korony Sądeckiej zarejestrowanych jest 188 NGO. W liczbie tej mieszczą się między innymi Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne i kluby sportowe. Jest też wiele stowarzyszeń lokalnych zajmujących się krzewieniem kultury i zachowaniem tradycji miejscowych.

Gospodarka przestrzenna w 2017 roku

Wszystkie cztery gminy obszaru Korony Sądeckiej posiadają wysoki stopień pokrycia terenu planami zagospodarowania przestrzennego, co nadaje klarowność prawną ewentualnym inwestycjom.

Poziom rozwoju obszarów wiejskich

Wskaźnik rozwoju opracowany na podstawie danych demograficznych, gospodarczych i usług publicznych dla gminy Chelmiec jest wyższy od średniej małopolskiej, a dla gmin Kamionka Wielka i Grybów ma wartość niższą.

Dużą rolę w kształtowaniu rozwoju obszarów wiejskich pełni Stowarzyszenie LGD „KORONA SĄDECKA” inicjując lokalną aktywność między innymi na polach kultury, sportu i rekreacji oraz turystyki.

Stowarzyszenie od wielu lat wspiera kompetencyjne i finansowo projekty poszerzające miejscową bazę sportową i rekreacyjną, a także związane z zachowaniem tradycyjnej kultury wiejskiej.

Krajowe obszary strategicznej interwencji

Spośród czterech gmin tworzących obszar Korony Sądeckiej, gmina Grybów zaliczona została do obszarów zmarginalizowanych ekonomicznie wymagających interwencji publicznej w postaci preferencyjnego dostępu do środków.

Miejskie Obszary Funkcjonalne

Należy zauważyć pewną dwoistość charakterystyki obszaru Korony Sądeckiej. Gminy Chelmiec i Kamionka Wielka graniczą z miastem Nowy Sącz, razem z Nawojową, Starym Sączem i Podegrodziem. Na zewnątrz tego ośrodka znajduje się gmina wiejska Grybów i miasto Grybów.

Strategia rozważa kierowanie szczególnego wsparcia do obszarów nawiązujących współpracę w ramach tzw. Miejskich Obszarów Funkcjonalnych, złożonych z ośrodka miejskiego oraz otaczających go i ciężących do niego gmin wiejskich. Jeśli samorzędy taką współpracę nawiążą, będą mogły liczyć na dodatkowe wsparcie. Dotyczyć to może zatem gmin Chelmiec i Kamionka Wielka w ramach ewentualnej MOF Nowy Sącz.

Walory turystyczne i rekreacyjne obszaru

Położenie i krajobraz

Korona Sądecka leży w północnej części powiatu nowosądeckiego. Prowadzą do niej: droga krajowa nr 75 z Brzeska i z autostrady A4 wiodąca doliną Dunajca, droga krajowa nr 28 przez Beskid Wyspowy z Rabki-Zdroju i Limanowej od zachodu, oraz z Sanoka i Gorlic od wschodu. Drogi te krzyżują się ze sobą w Nowym Sączu. Dodatkowo, przez Grybów prowadzi wzdłuż Białej droga wojewódzka łącząca Tarnów z Krynica-Zdrojem.

Również wzdłuż Białej biegnie linia kolejowa Tarnów – Leluchów, skręcająca za Grybowem w góry, by dotrzeć do Nowego Sącza i dalej doliną Popradu zmierzać do Muszyny-Zdroju i Krynicy-Zdroju. Z dawnego węzła kolejowego w Stróżach koło Grybowa, po zakończeniu modernizacji, planowane jest wznowienie połączeń pasażerskich do Gorlic, Jasła, Krosna i Sanoka.

Turyści dojeżdżający do Nowego Sącza od północy drogą nr 75, mijając Wielogłowy i Wielopole i zjeżdżając lekkim łukiem ze wzniesienia w Zabelczu, widzą jak otwiera się dolina Dunajca, tworząc szerokie obniżenie pomiędzy górami. To Kotlina Sądecka. Tu w widłach Dunajca i Kamienicy rozciąga się stale rosnące miasto.

Płaskie dno kotliny na zachodnim brzegu Dunajca, zajmują leżące naprzeciw Nowego Sącza miejscowości Chelmiec i Świniarsko. Dalej na zachód, w Chochorowicach, Niskowej, Szymanowicach, teren wznosi się w kierunku zalesionych grzbietów i szczytów Beskidu Wyspowego z miejscowościami Trzetrzewina, Krasne Potockie, Biczycze.

Głęboką bruzdę we wzniesieniach Beskidu Wyspowego stanowi mocno zaznaczona dolina niewielkiej rzeki, czy właściwie potoku, o nazwie Smolnik biegnąca od strony Limanowej na wschód i łącząca się z doliną Dunajca poniżej Nowego Sącza. Nad Smolnikiem leżą między innymi Chomranice, Klęczany i Marcinkowice. Północną część doliny tworzy Pasma Łososińskie.

Po drugiej stronie Dunajca, naprzeciw ujścia Smolnika, wyrasta pasmo wysokich wzniesień Pogórza Rożnowskiego z Dąbrowską Górą. Od nich, w stronę Nowego Sącza, kieruje się szereg głęboko wciętych dolinek z Librantową, Naściszową, Boguszową i Paszynem. To już Beskid Niski. Cały ten rozległy obszar należy do Gminy Chelmiec.

Pasma Beskidu Niskiego, docierające do Kotliny Sądeckiej od wschodu, porożcinane są dolinami rzek Kamionki, Królówki i Czarnej Kamionki oraz potoku Wolanka. Grzbiety pasm pokryte są lasami, które stanowią znaczną część obszaru gminy Kamionka Wielka. Przebieg dolin pomógł w wytyczeniu i zbudowaniu w XIX wieku linii kolejowej Tarnów – Leluchów, choć i tak konieczne było drążenie w skałach tunelu, będącego do dziś atrakcją trasy kolejowej Nowy Sącz – Grybów.

Dalej na wschodzie, nad Białą, rozciąga się rolnicze Pogórze Rożnowsko-Ciężkowickie, tu leżą wsie: Krużłowa, Chodorowa, Siołkowa, Stróże, Polna, Wyskitna, Gródek, Biała Niżna. W okolicy Grybowa pogórze styka się z zalesionymi Górami Grybowskiemi, stanowiącymi część Beskidu Niskiego. Rozległe masyw Jaworza, najwyższego wzniesienia tych gór (880 m n.p.m.), rzuca się w oczy podróżnym wysiadającym z pociągu w Grybowie. Szczyt Jaworza to jednocześnie najwyżżej położony punkt Korony Sądeckiej. Czasem już we wrześniu grzbiet Jaworza bieleje śniegiem. W dolinach po drugiej stronie grzbietu ulokowały się dawne łemkowskie wsie: Binczarowa i Florynka i na wierzchołku – Wawrzka. Biała Wyżna stanowi część Grybowa, obok leży Kąclowa.

Atrakcyjność kulturowa

Atrakcyjność kulturowa obszaru Korony Sądeckiej ma związek z bogatą i czasami skomplikowaną historią tej ziemi i wieloma dobrze zachowanymi jej pamiątkami.

Już w XII i XIII wieku rozpoczął się zorganizowany proces kolonizacyjny na terenie pogórzy karpaccich, prowadzony przez rody rycerskie, kościół i wspierany przez admini-

stracę królewską. Grybów został założony aktem króla Kazimierza Wielkiego w roku 1340, jako trzeci gród na średniowiecznej Sądeckczyźnie.

Podobnie stary rodowód ma większość tutejszych miejscowości, zarówno tych leżących wokół Dunajca jak i tych nad Białą. O tym, jak szybko rozwijały się one i bogaciły świadczą wyjątkowe zabytki sztuki sakralnej odnalezione w końcu XIX wieku w wiejskich kościołkach drewnianych z okolic Grybowa. Odkryć dokonali uczniowie krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych, odbywający latem 1889 roku wycieczkę artystyczno-naukową po „Sądeckim, Gorlickim i Grybowskiem”, mającą na celu sporządzenie inwentarza zabytków architektury i sztuki.

Wycieczka przyniosła efekty przekraczające oczekiwania. Najwięcej cennych szkiców wykonali Józef Mehoffer i Stanisław Wyspiański. Ten ostatni, podczas pięciodniowych prac w kościele w Krużlowej Wyżnej dokonał odkrycia słynnej dziś gotyckiej rzeźby Madonny. Podczas późniejszych badań ustalono, że powstała ona w roku 1410! Rzeźbę „Madonna z Krużlowej” nabyło już w XIX wieku Muzeum Narodowe w Krakowie, w którym eksponowana jest do dzisiaj. W Krużlowej zobaczyć można natomiast kopię rzeźby.

Również z notatnika Wyspiańskiego pochodzą pierwsze szkice, znalezionej w kościele Ptaszkowej, płaskorzeźby „Modlitwa w Ogrójcu”, którą wykonał Wit Stwosz około roku 1490. Można ją obecnie podziwiać w nowym kościele w Ptaszkowej. Innym skarbem średniowiecza jest pochodzące z parafii grybowskiej, arcydzieło gotyckiego malarstwa tablicowego, obraz przedstawiający św. Zofię z trzema córkami o imionach – Wiara, Nadzieja i Miłość, którego powstanie jest datowane na rok 1450.

Swoistymi wehikułami czasu są średniowieczne kamienne chrzcielnice, pamiętki po pierwszych kościołach parafialnych, najstarsze elementy wyposażenia zachowanych do dzisiaj wielu późnogotyckich i barokowych kościołów drewnianych, budowanych często na miejscu budowli wcześniejszych. Chomranice, Krużłowa, Ptaszkowa, Polna – zabytkowe drewniane kościoły w tych pogórzańskich miejscowościach wpisane zostały na listę Małopolskiego Szlaku Zabytków Drewnianych. Na liście tej znalazły się również

budowle powstałe w wieku XX, stylem „narodowym” nawiązujące do dawnych tradycji: Podchełmie, Kąclowa, Podjavorze.

Podobne zabytki, drewniane świątynie obrządku wschodniego, są pamiętką po kolejnej, XVI-wiecznej fali osadniczej, która ze wschodu dotarła w doliny Beskidu Niskiego. Ludność pasterska pochodzenia wołoskiego przyniosła w te miejsca odrębną kulturę i religię. Malownicze, tak charakterystyczne dla tego krajobrazu dawne cerkwie prawosławne i unickie, przejęte przez katolików z poszanowaniem zastanego dziedzictwa kultury, uzupełniają Małopolski Szlak Architektury Drewnianej – Królowa Górna, Bogusza, Binczarowa.

Po chaosie Reformacji, Kontrreformacji, wojen i epidemii, okolica, podobnie jak większość ziem polskich zapadła w długi sen, a tempo rozwoju osłabło. Pierwszą oznaką przebudzenia była budowa kolei, której linie wpisały się trwale w tutejszy krajobraz. W roku 1873 rozpoczęto budowę linii Tarnów – Leluchów, natomiast w dekadzie następną wybudowane zostały tory Linii Transwersalnej – między innymi odcinek ze Stróż na wschód, oraz odcinek z Nowego Sącza na zachód, przez Marcinkowice.

Przy budowie zatrudnieni byli specjaliści i robotnicy z Tyrolu. Włoscy kamieniarze budowali, mosty, wiadukty i tunele w Kamionce Wielkiej i Żegiestowie. Od samego otwarcia linii szczególne zachwyty wywoływał, z powodu wyjątkowych widoków, prowadzący przez góry odcinek między Grybowem a Nowym Sączem. Nazwano go z pewną emfazą „polskim Semmeringiem” nawiązując do tej alpejskiej trasy kolejowej. Obecnie kursują po nim czasami cieszące się wyjątkowym zainteresowaniem turystów pociągi Retro.

Ostatnią natomiast rzeczą, jaką ta część Małopolski odziedziczyła po austriackim panowaniu to zachodniogalicyskie cmentarze wojenne z czasów I wojny światowej. Upamiętniają one poległych żołnierzy wszystkich walczących armii, poległych zarówno w czasie ofensywy rosyjskiej na Galicję w roku 1914, jak i podczas Bitwy Gorlickiej w maju 1915 roku. Starannie zaprojektowane i wybudowane wtopiły się w krajobraz pogórzy i gór, stając się jego nieodłącznym elementem. Odwiedzają je potomkowie poległych, pochodzący z wielu krajów dawnego Cesarstwa Austrii, Rosji i Niemiec.

Dwudziestolecie II Rzeczypospolitej to jednocześnie ostatnia odsłona rozkwitu gospodarczego tych ziem w pełnym bogactwie wielokulturowego dziedzictwa i nieprzerwanego ciągu tradycji. Po kolejnych dziesięciu latach po roku 1939 brakowało już w tym pejzażu nie tylko społeczności lemkońskiej i żydowskiej, ale również ziemiaństwa z jego kulturą materialną. Tradycyjne rzemiosło i architektura regionalna przegrywało na co dzień z PRL-owską namiastką modernizmu – choć jednocześnie uczyniono tu wiele dla zachowania cennego dziedzictwa architektury i sztuki ludowej.

Grybów, który dzięki telewizji dał się poznać Polsce przed laty jako Mistrz Gospodarności, współcześnie zachwyca blaskiem kamieniczek otaczających pochyły rynek, z którego w niebo celuje wysoka wieża kościoła św. Katarzyny. Odnowione fasady, odnowione bruki, fontanna i pomniki, nowy park. Odrestaurowany pięknie modrzewiowy dworek – dawna plebania mieści obecnie Muzeum Parafialne z wyjątkowymi dziełami sztuki sakralnej obu obrządków chrześcijańskich, a także judaica.

Natomiast Muzeum Parafialne w Paszynie eksponuje bogaty zbiór rzeźb w drewnie, prac wykonanych przez miejscowych artystów, od lat znanych nie tylko w Polsce – ale i na świecie.

Na poznawanie historii i kultury tej ziemi potrzeba więc nieco czasu, w drugiej części tej publikacji zapraszamy na szlaki tematyczne i krajobrazowe, które umożliwią dotarcie do każdego ciekawego jej zakątka. Tym, którzy na razie tyle czasu nie mają, proponujemy odwiedzić w Miasteczku Galicyjskim i Sądeckim Parku Etnograficznym na przedmieściach Nowego Sącza. Tam można

przenieść się na krótko w czasie, epoki z przełomu wieku XIX i XX, i poczuć atmosferę dawnej Galicji.

Atrakcyjność środowiskowa

Główny charakter przyrodzie tych miejsc nadają dwie doliny rzeczne oraz wciąż duże kompleksy leśne pokrywające grzbiety gór.

Dunajec, zbierający swe wody z Tatr, Pienin, Gorców i Beskidu Sądeckiego jeszcze w pierwszej połowie XX wieku był dziką górską rzeką o całkowicie naturalnym korycie. Gwałtowne, letnie wahania wielkości przepływu sięgały w dolnym biegu 11 metrów i skutkowały katastrofalnymi powodziami, jak ta z lipca 1934 roku, kiedy zalane zostały między innymi niżej położone dzielnice Nowego Sącza i zniszczone wiele dróg i mostów.

Po wybudowaniu zapory wodnej w Niedzicy przepływ Dunajca przez Kotlinę Sądecką jest bardziej przewidywalny, a jego koryto i dno ustabilizowane. Co wcale jednak nie znaczy, że rzeka utraciła swój koloryt i czar. Widoczne szczególnie tam, gdzie kończy się płaskie dno kotliny i wody zaczynają znów sunąć u stóp coraz wyższych wzniesień od **Chelmea** do **Kurowa**. Brzeg Dunajca, przy moście pod zbroczem **Białowodzkiej Góry**, to ulubione miejsce wędkarzy.

Sama Białowodzka Góra to cenny przyrodniczo kompleks lasów chronionych jako **rezerwat przyrody „Białowodzka Góra nad Dunajcem”** z lasami dębowo-bukowymi, na południowych zboczach, i bukowo-jodłowymi na zboczach północnych i wieloma rzadkimi roślinami runa leśnego. Lasami pokryte jest całe Pasma Łosońskie z krańcową kulminacją Chelmu.

„Kto szuka wrażeń i pięknej przyrody pośród Alp szwajcarskich, niech zajrzy tu, niech się przejedzie z Grybowa do Karpat, a przyzna, że niepotrzebnie szukał tego w obczyźnie, co w kraju znaleźć tak łatwo. Minąwszy tunel koło Ptaszkowej, Kamionkę i pociąg znalazł się znowu w dolinie [...] (Wycieczka ... 1878)”.

Takim mottem opatrzona została praca naukowców Uniwersytetu Rzeszowskiego badających potencjał środowiskowy gminy Kamionka-Wielka i jego znaczenie dla zrównoważonego rozwoju turystyki. Artykuł powstał w ramach większego opracowania związanego z problematyką wdrażania postanowień Konwencji Karpackiej.

Podstawowy rys morfologii omawianego obszaru opisują następujące fakty: 50% powierzchni gminy stanowią lasy, ponad 50% powierzchni tworzą stoki o nachyleniu 10-20 stopni. Deniwelacje terenu są większe niż przeciętnie w Beskidzie Niższym – ponad 550 m.

Istotą badania było opracowanie mapy atrakcyjności wizualnej ocenianej punktowo w siatce 500 x 500 metrów. Ocena wykazała, że w gminie Kamionka Wielka „przeważają tereny atrakcyjne wizualnie (78% ocenianej powierzchni), zwłaszcza na nisko położonych stokach i w słabo zagospodarowanych częściach dużych dolin. Stwarza to korzystne warunki dla rozwoju turystyki i rekreacji w gminie, a także sprzyja wprowadzaniu zabudowy mieszkalnej. Najbardziej atrakcyjne wizualnie obszary powinny być jednak chronione przed degradacją ich wartości w wyniku zabudowy”.

Autorzy konkludują, że 63% ocenianej powierzchni posiada najkorzystniejsze warunki do rozwoju turystyki i rekreacji, natomiast kolejne 33% posiada warunki średnio korzystne, co oznacza, że „gmina Kamionka-Wielka cechuje się bardzo dużym potencjałem środowiska dla możliwości rozwoju turystyki i rekreacji.”

Biorąc pod uwagę znaczny udział terenów górskich oraz ich podobny sposób zagospodarowania w pozostałym gminach Korony Sądeckiej, uogólnić można, że dysponują one zbliżonym i podobnie wysokim potencjałem środowiska.

Zwartym kompleksem lasu pokryte jest niewysokie wzniesienie Paściej Góry między Chełmem a Marcinkowicami, stanowiące dogodny teren spacerowy dla mieszkańców Nowego Sącza. Z jej południowych zboczy rozciąga się daleki widok na Kotlinę Sądecką i pasma Beskidu Sądeckiego, a nawet Tatry.

Biała jest dopływem Dunajca. Krótsza o blisko jedną trzecią, ma źródła u stóp Lackowej, pod główną granią karpacką w Beskidzie Niskim. Wciąż potrafi zaskakiwać wielkimi wahaniami wielkości przepływu i w ostatniej dekadzie na wielu odcinkach wylewała katastrofalnie. Nazwę zawdzięcza ławicom białych otoczków odstaniających się w jej korycie.

Zwarte kompleksy lasów pokrywają długie grzbiezy wzniesień Beskidu Niskiego pomiędzy **Kamionką Wielką** a **Grybowem**. Są to lasy mieszane, w których buki, graby i jawory współwystępują ze świerkami i jodłami. Rzadkie są cisy, chronione w **rezerwacie „Cisy w Mogilnie”** na stokach Jodłowej Góry. W kompleksie Maślanej Góry, na północny wschód od Grybowa, znajduje się **rezerwat „Jelenia Góra”** chroniący las jaworowy ze stanowiskiem rzadkiej paproci.

Wzniesienia Beskidu Niskiego otaczające Grybów: Rosochatka, Jaworze, Chełm, nazywane są **Górami Grybowskimi**. W lasach Beskidu Niskiego żyją wilki, rysie, żbiki, lisy, oraz sarny, jelenie i dziki. Wędrujący leśnymi ścieżkami turysta ma największe szanse na spotkanie sarny, a w dolinach dorzecza Białej może natknąć się na rzadkie okazy czarnego bociana.

Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne

Obiekty noclegowe

Korona Sądecka dysponuje obecnie 665 miejscami noclegowymi łącznie, w obiektach o różnych kategoriach. Cztery największe obiekty znajdują się w gminie i mieście Grybów.

Obiekty większe

Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy Politechniki Warszawskiej, dysponujący największą liczbą 136 miejsc noclegowych, w sezonie obsługuje przede wszystkim studentów i kadrę naukową PW – ale otwarty jest również dla turystów. Poza sezonem stanowi dobrą ogólnie dostępną bazę szkoleniowo-konferencyjną z odpowiednim wyposażeniem. Dodatkową zaletą ośrodka jest jego położenie na zboczu Matelanki z widokiem na Góry Grybowskie, w niedużej odległości od grybowskiego rynku.

Kolejny obiekt to nowoczesne **Centrum Szkoleniowo-Rehabilitacyjne** w Stróżach, które posiada 100 miejsc noclegowych. W Centrum działa Zakład Rehabilitacji Leczniczej realizujący kontrakty z NFZ oraz ZUS i prowadzący szeroki zakres fizjoterapii również z wykorzystaniem pływalni. Choć nie jest to zatem obiekt przeznaczony do obsługi ruchu turystycznego, to jego pacjenci chętnie korzystają z walorów turystycznych okolicy i jej infrastruktury turystycznej – ścieżek spacerowych i szlaków.

Zdecydowanie najbardziej górski charakter ma nowe, funkcjonujące od roku 2016 **Centrum Sportów Zimowych w Ptaszkowej** z 60 miejscami noclegowymi. Hotel sportowy położony na skraju lasu pod Jaworzem stanowi część kompleksu treningowo-rekreacyjnego, na który składają się trasy biegowe o różnej długości i stopniu trudności, park linowy, zjeżdźalnia. W hotelu znajduje się dobrze wyposażona sala treningowa z sauną oraz dobrze zaopatrzona wypożyczalnia nart, rolek i rowerów górskich. Architektura, zagospodarowanie przestrzeni, widoki i bliskie sąsiedztwo zwartego kompleksu lasów wyniosłego grzbietu Jaworza sprawiają, że jest to obiekt jakby przeniesiony z któregoś z górskich kurortów.

Typowo turystyczną funkcję pełnią domki gościnne w gospodarstwie **Sądecki Bartnik**, dysponujące 46 miejscami noclegowymi w pokojach o dobrym standardzie. To miejsce jest szczególnie atrakcyjne dla rodzin z dziećmi, jest tu plac zabaw, zagroda ze zwierzętami, są organizowane przejazdy wozem konnym i miodowa szkoła. Jest park ze stawem i ścieżka edukacyjna. Odbywa się tu wiele imprez i spotkań na wolnym powietrzu.

Kolejne trzy obiekty o liczbie miejsc noclegowych od 20 do 33 można ze względu na położenie przypisać do kategorii „motel”. Wszystkie leżą przy drodze krajowej nr 28. Pierwszy to hotel **Słoneczne Tarasy** w Białej Niżnej z dość przytulną restauracją i przeszklonymi tarasami na skarpie. Drugi to **Zajazd u Krystyny** w Ptaszkowej, usytu-

owane w wyjątkowo malowniczym miejscu z panoramą nie tylko Gór Grybowskiich, ale i widocznych przy dobrej pogodzie Tatr. Trzeci to chyba najstarszy z nich, **Zajazd pod Górką** w Biczycach Dolnych.

Ważnym zakresem działalności tych obiektów, posiadających obszerne sale restauracyjne i bankietowe jest organizowanie przyjęć weselnych i innych. Poza tym obsługują oczywiście ruch podróżnych i turystów na drodze nr 28.

Obiekty mniejsze

Największą liczbę obiektów noclegowych stanowią gospodarstwa agroturystyczne, domki wakacyjne i pokoje gościnne. W 24 obiektach dają one w sumie 287 miejsc noclegowych, które w całości przypisać należy obsłudze ruchu turystycznego. Takich obiektów jest najwięcej na obszarze gminy Kamionka Wielka, w leżących na uboczu głównych dróg, leśnych dolinach Beskidu Niskiego. **Agroturystyka i domki wakacyjne** to jedyne obiekty noclegowe na terenie tej gminy – dają łącznie

liczbę 91 miejsc noclegowych. **Agroturystyka, domki wakacyjne i pokoje gościnne** w gminie i mieście Grybów zapewniają łącznie 132 miejsc noclegowych.

Liczbą 64 miejsc noclegowych w kategorii **agroturystyka i pokoje gościnne** dysponuje gmina Chelmiec.

Uwagi

Jeśli chodzi więc o perspektywę inwestowania w obiekty noclegowe dla turystów to widać tu dwie różne ścieżki. Jedną dla większych organizacji jak samorządy, stowarzyszenia czy firmy, realizujących hotele czy ośrodki z usługami rekreacyjnymi i zdrowotnymi oraz drugą dla pojedynczych prywatnych inwestorów tworzących małe obiekty typu domek wakacyjny na wynajem czy rozwijających gospodarstwa agroturystyczne.

Potencjalni inwestorzy w obu tych grupach powinni rozważyć uzupełnienie oferty noclegowej usługami dodatkowymi.

Lp	Obiekt noclegowy	Miejscowość	Kategoria	M.	Gmina
1	Centrum Sportów Zimowych	Ptaszkowa	Hotel sportowy	60	Grybów
2	Centrum Szkoleniowo-Rehabilitacyjne	Stróże	Ośrodek Rehab.	100	Grybów
3	Ośr. Szkoleniowo – Wypoczynkowy Politechniki Warsz.	Grybów	Ośrodek Szkol.	136	Grybów m.
4	Pensjonat „Markiza”	Grybów	Pokoje gościnne	20	Grybów m.
5	Przystanek Grybów	Grybów	Pokoje gościnne	10	Grybów m.
6	„Sądecki Bartnik”	Stróże	Agroturystyka	50	Grybów
7	„Słoneczne Tarasy”	Biała Niżna	Hotel	30	Grybów m.
8	Pokoje gościnne „Danusia”	Stróże	Pokoje gościnne	8	Grybów
9	„Noclegi u Lucyny”	Stróże	Pokoje gościnne	8	Grybów
10	Zajazd u Krystyny	Ptaszkowa	Motel	21	Grybów
11	Apartament wypoczynkowy	Biała Wyżna	Pokoje gościnne	20	Grybów m.
12	W Łasku Brzozowym	Kąclowa	Agroturystyka	6	Grybów
13	Chata u Migacza	Biała Niżna	Agroturystyka	10	Grybów
14	Julia Halkowicz	Królowa Górna	Agroturystyka	14	Kamionka W.
15	Jan Trojan	Mystków	Agroturystyka	10	Kamionka W.
16	„U Gazdy” Dobosz Józef	Kamionka W	Agroturystyka	10	Kamionka W.
17	Ranczo Tennisowe	Jamnica	Pokoje gościnne	14	Kamionka W.
18	Artur Kocemba Ośrodek Hipoterapii i Jeździectwa	Kamionka W	Agroturystyka	12	Kamionka W.
19	Magdziarczyk Maria	Kamionka W.	Agroturystyka	10	Kamionka W.
20	„Pod Dębem” Elżbieta i Piotr Żak	Kamionka W.	Agroturystyka	7	Kamionka W.
21	Ranczo u Wicia - jazda konna!	Królowa Górna	Agroturystyka	8	Kamionka W.
22	Ranczo Królowka	Kamionka W.	Agroturystyka	6	Kamionka W.
23	Domek Bogusza	Bogusza	Agroturystyka	10	Chelmiec
24	Dworek Noce i Dnie	Świniarsko	Motel	8	Chelmiec
25	Zajazd pod Górką	Biczycy Dolne	Motel	33	Chelmiec
26	Gospodarstwo agroturystyczne, Pasieka Słoneczna	Naściszowa	Agroturystyka	13	Chelmiec
27	Domek w Dąbrowie	Wielogłowy	Agroturystyka	5	Chelmiec
28	Hacjenda Alpaka	Ubiad	Agroturystyka	7	Chelmiec
29	RowerowyFun	Chelmiec	Pokoje gościnne	7	Chelmiec
30	Fajne Noclegi	Świniarsko	Pokoje gościnne	10	Chelmiec
31	Domek na wakacje	Biczycy Górne	Domek	2	Chelmiec
Razem miejsc noclegowych				665	

Dla większych inwestycji może to być organizacja szkoleń i konferencji. W powiecie nowosądeckim jedynie Krynica-Zdrój dysponuje odpowiednią bazą tego typu usług. Nowoczesny ośrodek szkoleniowo-konferencyjny dla 200 gości, położony w niewielkiej odległości od Nowego Sącza, na dużej atrakcyjnej działce z dużym parkingiem i urządzeniami rekreacyjnymi to projekt godny rozważenia przez większego inwestora.

Warto przy tym wspomnieć, że w Cieniawie, w zacisznej dolinie niedaleko Nowego Sącza, wciąż czeka na odbudowę zniszczony w pożarze duży obiekt turystyczny, który przez wiele lat służył mieszkańcom Nowego Sącza i nie tylko. Obecnie funkcjonuje tam jedynie wyciąg narciarski i oświetlony stok.

Można rozważyć również inwestycję w hotel/ ośrodek czasowego pobytu dla seniorów – np. uzupełniając istniejącą bazę rehabilitacyjną w Stróżach i wykorzystując tamtejsze kompetencje opiekuńczo-lecznicze.

Inwestujący w domki na wynajem powinni zadbać o wyposażenie gości w pełen pakiet informacji o atrakcjach turystycznych okolic bliższych i dalszych, o wypożyczalniach sprzętu, a także o dostępnych obiektach gastronomicznych.

Gospodarstwa agroturystyczne z zasady podejmują się zapewnienia swoim gościom odpoczynku w tradycyjnym wiejskim stylu – z kontaktem ze zwierzętami, miejscową kuchnią i leśnymi spacerami. Dla inwestujących w agroturystykę w formie działalności gospodarczej otwiera się możliwość świadczenia dodatkowych usług czasu wolnego: turystycznych, rekreacyjnych i sportowych, a także pro-zdrowotnych.

W kategorii agroturystyka i domek wakacyjny na wynajem całkowicie niezagospodarowane, a krajobrazowo bardzo atrakcyjne i dostępne komunikacyjnie są okolice: Trzetrzewiny, Krasnego Potockiego (Beskid Wyspowy), Januszowej, Boguszowej, Paszyna (Pogórze Rożnowskie), Binczarowej, Florynki, Wawrzki i Wyskitnej (Beskid Niski).

Również Ptaszkowa mogłaby umacniać swoją markę turystyczną, inwestując w domki wakacyjne, których goście wykorzystywaliby istniejącą już infrastrukturę turystyczną (trasy biegowe, szlaki na Jaworze, wieża widokowa na Jaworzu, ścieżka przyrodnicza na Podjaworzu).

Widoczność na rynku turystycznym

Biorąc pod uwagę to, jak dużą rolę przy wybieraniu miejsca na pobyt turystyczny czy choćby jednorazowy nocleg odgrywa obecnie internet, warto prześledzić obraz bazy noclegowej Korony Sądeckiej w najpopularniejszych serwisach.

Google Maps – 13 obiektów. Jest to zastanawiające o tyle, że podstawowa rejestracja w tym serwisie jest darmowa. Nocowanie.pl – 4 obiekty, Booking.com – 5 obiektów, Airbnb.com – 5 obiektów.

Obszar Korony Sądeckiej na mapach wyszukiwarek noclegów wydaje się niemal pusty, co nie jest zgodne z rzeczywistością.

Pytanie, w jaki sposób goście mają pierwszy raz trafić do tych miejsc, które nie są pokazane na mapach? Właściciele istniejących obiektów – ale również planujący tworzenie nowych, powinni wziąć to pod uwagę.

Rekomendacja

Rozproszona sieć siedlisk agroturystycznych i samodzielnych domków wakacyjnych o ściśle zindywidualizowanym, niepowtarzalnym charakterze może w przyszłości nadać charakterystyczny rys zagospodarowaniu turystycznemu obszarowi Korony Sądeckiej.

W tej działalności inwestycyjnej należy dążyć do zwiększania przychodów poprzez podwyższanie standardu usług raczej niż obsługę większej liczby turystów – oraz poprzez skuteczne promowanie.

Odpowiednie inspiracje przedstawione są dalej w rozdziale Dobre Praktyki i Inspiracje.

Obiekty gastronomiczne

Goście większych obiektów noclegowych korzystają z restauracji hotelowych czy stołówek w ośrodkach. W tych miejscach klimatem wyróżnia się „Bartna Chata”, restauracja w gospodarstwie „Sąddecki Bartnik” w Stróżach, oraz restauracja „Słoneczne Tarasy” w Białej Niżnej.

Turyści korzystają również z barów, pizzerii i restauracji, których największa ilość znajduje się w Grybowie. Tu wyróżniają się obiekty nowe, jak Caffè Bistro czy Proste Bistro – to one uzyskują najwięcej pozytywnych opinii w społecznościowych serwisach podróżniczych – np. TripAdvisor.

Oprócz restauracji w obiektach kategorii hotel/motel problemem jest znalezienie miejsca, gdzie można zjeść śniadanie przed ruszeniem na wycieczkę. Większość lokali otwierana jest dopiero przed południem. Wyjątkiem jest tu znowu niewielkie Caffè Bistro w Grybowie.

Przez kilkanaście lat rozwinął się mocno rynek usług gastronomicznych dla grup – organizowanie przyjęć weselnych, komunijskich i innych spotkań rodzinnych czy towarzyskich. Odpowiedzią na te potrzeby są obszerne sale bankietowe i dążenie do uroczystego wystroju wnętrza. Dla okazjonalnych gości, jakimi są turyści, są to

jednak wnętrza nieodpowiednie – oni szukają raczej przytulności i kameralnej, interesującej atmosfery. Warto wziąć ten aspekt pod uwagę przy projektowaniu nowych obiektów. Pewnym wzorem może być tu restauracja Słoneczne Tarasy, w której obie funkcje są wyraźnie rozdzielone.

Wyzwania i szanse

Jest jeszcze inne wyzwanie. W tej okolicy tak pełnej zadbanej zieleni i kwiatów, zastanawiać może brak zdecydowanych prób podniesienia standardu wnętrza przez wprowadzenie do niego zieleni i żywych kwiatów – jako ogrodów zimowych czy ogródków zewnętrznych. Z analizy opinii o obiektach gastronomicznych, zamieszczonych np. w serwisie Google Maps i TripAdvisor, wy-

Lp	Obiekt gastronomiczny	Miejscowość	Kategoria	Gmina
1	Zajazd Pod Górką	Biczycze Dolne	Restauracja	Chelmiec
2	Dworek Noce i Dnie	Świniarsko	Restauracja	Chelmiec
3	Bistro Friends	Chelmiec	Bar	Chelmiec
4	Restauracja „Dobre Jadło”	Trzrzewina	Restauracja	Chelmiec
5	Pizzeria „Do syta”	Chelmiec	Bar	Chelmiec
6	EURO Pizza	Świniarsko	Bar	Chelmiec
7	Drink Bar	Królowa Polska	Bar	Kamionka W.
8	KliMat Pub	Królowa Polska	Bar	Kamionka W.
9	Florecja Resto&Bankiet	Kamionka Wielka	Restauracja	Kamionka W.
10	Restauracja Bartna Chata	Stróże	Restauracja	Grybów
11	Karczma „We Dworze”*/tylko zimą	Cieniawa	Bar	Grybów
12	Pałac „Pod Różą”	Stróże	Restauracja	Grybów
13	Pub Feniks	Grybów	Bar	Grybów m.
14	Pizza „Bazyliśzek”	Grybów	Bar	Grybów m.
15	Lafa Kebab	Grybów	Bar	Grybów m.
16	Caffè Bistro	Grybów	Bar	Grybów m.
17	Proste Bistro	Grybów	Bar	Grybów m.
18	Kawiarnia „Rocko”	Stróże	Kawiarnia	Grybów
19	Zajazd u Krystyny	Ptaszkowa	Restauracja	Grybów
20	Słoneczne Tarasy	Biała Niżna	Restauracja	Grybów
21	Stołówka Miejska	Grybów	Bar	Grybów m.
19	Pizza Family	Grybów	Bar	Grybów m.
20	Restauracja „Magnolia”	Kąclowa	Restauracja	Grybów

fot. Caffè Bistro

nika, że liczy się nie tylko jakość potraw, ale wrażenie ogólne i wyższe oceny otrzymują obiekty nowe, lepiej dostosowane do współczesnych oczekiwań i wymagań. To istotna wskazówka dla potencjalnych inwestorów.

Problemem do rozwiązania stanie się kwestia wyżywienia turystów przebywających w rosnącej sieci rozproszonych obiektów typu domek wakacyjny. Być może, przy odpowiednio dużej liczbie takich obiektów, pojawi się przestrzeń dla lotnych usług cateringowych i usług dostaw produktów spożywczych. Takie usługi są już realizowane przez firmę w sieci Dietering, mieszczącą się w Starej Wsi koło Grybowa.

Należy pamiętać, że dobrym zapleczem gastronomicznym dla gości przebywających w zachodniej części Korony Sądeckiej jest miasto Nowy Sącz.

Aktywność turystyczna i rekreacyjna

Kultura

Tutejsze muzea przedstawiają charakterystyczne elementy kultury regionu; **Muzeum Parafialne** w Grybowie posiada bogaty zbiór cennych dzieł sztuki sakralnej od czasów średniowiecznych. **Muzeum Sztuki Ludowej** w Paszynie eksponuje prace tutejszych rzeźbiarzy uznanych już w świecie. Miejscowe tradycje hodowli pszczoł i wytwarzania miodu pokazuje **Muzeum Pszczelarstwa** w Stróżach.

Zabytki kultury i pomniki historii przedstawione są w drugiej części publikacji, przy opisach wycieczek i spacerów.

Sport

Istniejąca baza rekreacyjno-sportowa nastawiona jest przede wszystkim na zaspokajanie potrzeb stałych mieszkańców. Taką funkcję ma na przykład pływalnia kryta **Aqua Centrum** w Chelmcu z basenem pływackim 25 metrów, basenem rekreacyjnym, zjeżdżalnią, wannami z masażem, i urządzeniami **SPA**. Mieści się tu również **Astro Centrum** wyposażone w nowoczesny sprzęt do obserwacji nocnego nieba.

Obok zlokalizowane jest **kryte lodowisko**, latem multisportowa podłoga hali pozwala na wykorzystywanie obiektu jako **rolkowska** z możliwością uprawiania też innych sportów.

Dzieci i młodzież mogą korzystać z położonego w sąsiedztwie **Miasteczka Rowowego**, gdzie na oznakowanych drózkach i skrzyżowaniach z sygnalizacją można trenować umiejętność poruszania się zgodnie z przepisami ruchu drogowego.

Również w Chelmcu funkcjonuje **Akademia Tenisa**, gdzie oprócz krytego kortu znajdują się siłownia, sala do tenisa stołowego i sauna. **Kort tenisowy** znajduje się też w niedalekiej Małej Wsi bliżej Dunajca. Nieco dalej nad Dunajcem, wokół stadionu piłkarskiego LKS Świniarsko powstało **Centrum Aktywnego Wypoczynku** z salą do ćwiczeń, szatniami, siłownią oraz pomieszczeniem na spotkania turystyczne.

W Marcinkowicach funkcjonuje strzelnica terenowa **Paintball Nowosąddecki**, gdzie organizowane są gry dla zorganizowanych grup. W Librantowej powstał nowy **kompleks sportowy** z boiskami, kortem tenisowym i bieżnią lekkoatletyczną.

fot. gmina Chelmiec

Lp	Obiekt	Miejscowość	Kategoria	Gmina
1	Muzeum Parafialne w Grybowie	Grybów	Kultura	Grybów m.
2	Muzeum Sztuki Ludowej im. ks. Nitki	Paszyn	Kultura	Chelmiec
3	Muzeum Pszczelarstwa "Sądecki Bartnik"	Stróże	Kultura	Grybów
4	Dwór Stubera	Dąbrowa	Zabytki	Chelmiec
5	Kaplica dworska XIX wiek	Krasne Potockie	Zabytki	Chelmiec
6	Drewniany kościół z 1692 roku	Chomranice	Zabytki	Chelmiec
7	Dwór Zielińskich	Kłęczany	Zabytki	Chelmiec
8	Dwór Morawskich	Marcinkowice	Zabytki	Chelmiec
9	Miejsce pamięci	Rdziostów	Zabytki	Chelmiec
10	Miejsce pamięci	Świniarsko	Zabytki	Chelmiec
11	Kapliczka Matki Boskiej	Dąbrowska G.	Zabytki	Chelmiec
12	Dwór alkierzowy z XVII w.	Wielogłowy	Zabytki	Chelmiec
13	Kościół z XIV wieku	Wielogłowy	Zabytki	Chelmiec
14	Cerkiew grekokatolicka z XIX w.	Bogusza	Zabytki	Kamionka W.
15	Kościół z 1621 r.	Kamionka W.	Zabytki	Kamionka W.
16	Dawna cerkiew z 1815 r.	Królowa Górna	Zabytki	Kamionka W.
17	Cmentarz wojenny nr 144	Królowa Polska	Zabytki	Kamionka W.
18	Cmentarz wojenny nr 130	Grybów	Zabytki	Grybów m.
19	Dwór Hoschów XIX w.	Grybów	Zabytki	Grybów m.
20	Kościół św. Katarzyny	Grybów	Zabytki	Grybów m.
21	Kościół drewniany z 1555 r.	Ptaszkowa	Zabytki	Grybów
22	Drewniany kościół z 1520 r.	Kruźłowa	Zabytki	Grybów
23	Stacja kolejowa z XIX wieku	Stróże	Zabytki	Grybów
24	Dwór hr. Stadnickiej	Biała Niżna	Zabytki	Grybów
25	Miejsce pamięci	Stróże	Zabytki	Grybów
26	Dawna cerkiew z 1760 r.	Binczarowa	Zabytki	Grybów
27	Drewniana cerkiewka z XX w.	Wawrzka	Zabytki	Grybów
28	Kościół drewniany z XX w.	Kąclowa	Zabytki	Grybów
29	Drewniany kościółek z 1945 r.	Podjaworze	Zabytki	Grybów
30	Kaplica drewniana z XX w.	Podchelmie	Zabytki	Grybów m.
31	Cerkiew murowana z XIX w.	Florynka	Zabytki	Grybów
32	Kościół drewniany z XVI w.	Poina	Zabytki	Grybów
33	Zamek Stara Baśń	Grybów	Kultura	Grybów
34	Stadion Paraolimpijski	Stróże	Sport	Grybów
35	Stadion miejski	Grybów	Sport	Grybów
36	Centrum Lekkoatletyczne	Binczarowa	Sport	Grybów
37	Pływalnia kryta Aqua Centrum	Chelmiec	Sport	Chelmiec
38	Pływalnia kryta Centrum Szkoleniowo-Rehab.	Stróże	Sport	Grybów
39	Lodowisko, rolkowisko	Chelmiec	Sport	Chelmiec
40	Akademia Tenisa, kort kryty/siłownia	Chelmiec	Sport	Chelmiec
41	Miasteczko Ruchu Drogowego	Chelmiec	Sport	Chelmiec
42	Kort tenisowy kryty/lodowisko	Biała Niżna	Sport	Grybów
43	Trasy Narciarstwa Biegowego	Ptaszkowa	Sport	Grybów
44	Trasa sportowo-rekreacyjna "Norkostrada"	Biała Niżna	Sport	Grybów
45	Stok narciarski/wyciąg	Cieniawa	Sport	Grybów
46	Centrum Lekkoatletyczne	Binczarowa	Sport	Grybów
47	Boisko Orlik	Świniarsko	Sport	Chelmiec
48	Boisko Orlik	Wielogłowy	Sport	Chelmiec
49	Boisko Orlik	Chelmiec	Sport	Chelmiec
50	Boisko Orlik	Biczyce	Sport	Chelmiec
51	Boisko Orlik	Kamionka Mała	Sport	Kamionka W.
52	Boisko Orlik	Bogusza	Sport	Kamionka W.
53	Boisko do piłki plażowej	Siołkowa	Sport	Grybów
54	Park linowy	Ptaszkowa	Rekreacja	Grybów
55	Jazda konna i hipoterapia "Tara"	Kamionka Wielka	Rekreacja	Kamionka W.
56	Jazda konna "Ośrodek Hipoterapii"	Stróże	Rekreacja	Grybów
57	Jazda konna "Stajnia Pod Kozieńcem"	Biała Wyżna	Rekreacja	Grybów m.
58	Jazda konna "Klimkówka Andrzej Woda"	Klimkówka	Rekreacja	Chelmiec

Lp	Obiekt	Miejscowość	Kategoria	Gmina
59	Paralotniarstwo	Podchelmie	Rekreacja	Grybów m.
60	Stawy wędkarskie PZW	Kurów	Rekreacja	Chelmiec
61	Łowisko wędkarskie Dunajec	Kurów	Rekreacja	Chelmiec
62	Miejsce widokowe "Gródek"	Marcinkowice	Turystyka	Chelmiec
63	Miejsce widokowe "Dąbrowska Góra"	Dąbrowa	Turystyka	Chelmiec
64	Miejsce widokowe i rekreacyjne "Czarna Kępcica"	Kamionka Wielka	Turystyka	Kamionka W.
65	Miejsce widokowe „Krzyż Millenijny”	Mszalnica	Turystyka	Kamionka W.
66	Miejsce widokowe "Jodłowa Góra"	Paszyn	Turystyka	Chelmiec
67	Miejsce widokowe "Wojciechowa Góra"	Siołkowa	Turystyka	Grybów
68	Miejsce widokowe "Podchelmie"	Grybów	Turystyka	Grybów m.
69	Miejsce widokowe "Wawrzka"	Grybów	Turystyka	Grybów
70	Miejsce widokowe "Pod Berlową"	Kąclowa	Turystyka	Grybów
71	Wieża widokowa „Jaworze"	Ptaszkowa	Turystyka	Grybów
72	Astro Centrum, obserwatorium	Chelmiec	Turystyka	Chelmiec
73	Ranczo Przyjaciół Przyrody	Stróże	Turystyka	Grybów
73	Park Miejski kort tenisowy	Grybów	Rekreacja	Grybów

W Stróżach oddany do użytku w roku 2016 został **Stadion Paraolimpijski** z pełnowymiarowym boiskiem do piłki nożnej. Stadion wykorzystywany jest do celów rekreacji i sportu amatorskiego.

Binczarowa posiada **Centrum Lekkoatletyczne** z boiskiem do piłki siatkowej i koszykowej oraz do piłki nożnej, a także bieżnią tartanową, skocznią w dal i placem do pchnięcia kulą. Kompleks boisk sportowych standardu **Orlik** znajduje się w wielu miejscowościach Korony Sądeckiej. Boisk sportowych i siłowni zewnętrznych powstaje coraz więcej. W Grybowie dodatkowo jest **Stadion Miejski**.

Staraniem mieszkańców powstało w Siołkowej **boisko do piłki plażowej** przy wiacie turystycznej na Okrężnym Szlaku Rowerowym i siłowni zewnętrznej.

Centrum Sportów Zimowych w Ptaszkowej jest punktem centralnym wytyczonego wokół gminy Grybów **Okrężnego Szlaku Rowerowego** z wieloma przystankami wyposażonymi w stojaki na rowery, tablice z mapą szlaku i wiaty odpoczynkowe. Okrężny Szlak Rowerowy, razem z dwoma wcześniej wytyczonymi szlakami o zasięgu regionalnym, tworzą wzorcową siatkę dróg rowerowych w atrakcyjnym, pełnym zabytków krajobrazie.

Centrum w Ptaszkowej to najlepszy na obszarze Korony Sądeckiej przykład konsekwentnej, modułowej realizacji założonego programu. Innym przykładem podobnego podejścia jest projekt **RowerowyFun** w Chelmcu. Oprócz atrakcyjnych pokoi noclegowych oferuje szeroki zakres usług związany z wykorzystaniem rowerów górskich i wycieczek po bliższej i dalszej okolicy. Wypożyczalnia rowerów, ich przewożenie, usługi przewodnika rowerowego, opra-

cowany zestaw tras rowerowych – to świetne wykorzystanie potencjału walorów turystycznych otoczenia Kotliny Sądeckiej.

Jazda konna

W **Ośrodku Hipoterapii i Dogoterapii w Stróżach** znajdują się konie huculskie, przyjazne i łagodne, przeznaczone do terapii oraz polskie konie szlachetne półkrwi, a także ogiery i klacze czystej krwi arabskiej. Atrakcyjne tereny wokół przeznaczone są do jazdy wierzchem i bryczką.

W Kamionce Wielkiej umiejętności jazdy konnej rozwijać można w **Ośrodku Hipoterapii i Jeździectwa Tara**, skąd wybrać się można na przejażdżkę konną drózkami malowniczego Beskidu Niskiego.

W Klimkówce istnieje **Ośrodek Jazdy Konnej, Klimkówka**, z którego rozciąga się piękny widok Kotliny Sądeckiej i dalekich gór.

W Białej Wyżnej działa **Stajnia pod Kozieńcem**, wyjątkowo malowniczo położona na stokach Kozieńca. Jeżdżąc tu konno, ma się w zasięgu wzroku kotlinę Grybowa i górskie krajobrazy wokół.

Paralotniarstwo

Startowisko na górze Chelm na południe od Grybowa posiada najwyższą notę paralotniarzy zrzeszonych w sądeckim stowarzyszeniu Cumulus24.

Wędkarstwo

Obszar przecinany przez dwie górskie rzeki: Dunajec i Białą powinien być rajem dla wędkarzy, jednak w praktyce uznanych łowisk obecnie jest niewiele. Jedno znajduje się na Dunajcu,

przy moście w Kurowie, pod Białowodzką Górą, a drugie to **Stawy w Kurowie**. Bardzo precyzyjną mapę łowisk opracowało Koło Grybów Polskiego Związku Wędkarskiego: pzwgrybow.pl/

Sporty zimowe

Centrum Sportów Zimowych w Ptaszkowej łączy ściśle funkcje lokalne i regionalne, a nawet krajowe – jako miejsce rozwijania sportu młodzieżowego, ale jednocześnie realizowania rekreacji ruchowej i turystyki aktywnej. Funkcjonują tu nasnieżane i oświetlone **Trasy Treningowe Narciarstwa Biegowego**, latem wykorzystywane do jazdy na nartorolkach.

Stok Narciarski w Cieniawie

Oprócz wspomnianego wcześniej Centrum Sportów Zimowych w Ptaszkowej, w niedalekiej Cieniawie istnieje stok narciarski z wyciągiem i punktem gastronomicznym.

Lodowisko w Białej Niżej

W Białej Niżej zimą funkcjonuje **kryte lodowisko**, zamieniane latem w **kort tenisowy**.

“Norkostrada” w Białej Niżej

Trasa sportowo-rekreacyjna, na której można uprawiać jazdę na rolkach, nartorolkach, wrotkach, rowerach, a w okresie zimowym na nartach biegowych.

Lodowisko w Chełmcu

W Chełmcu zimą funkcjonuje **kryte lodowisko**, zamieniane latem w **rolkowisko**.

Miejsca widokowe

Na obszarze Korony Sądeckiej wiele jest miejsc oferujących wspaniałe widoki pogórzy i Beskidu Niskiego. Niektóre z nich zostały zagospodarowane turystycznie.

Miejsce widokowe Jodłowa Góra

Na szlaku niebieskim biegnącym skrajem rezerwatu „Cisy w Mogilnie” znajduje się wiata turystyczna. Z tego miejsca podziwiać można daleką panoramę wzniesień Beskidu Niskiego, dalej Beskidu Sądeckiego, Kotliny Sądeckiej i Beskidu Wyspowego.

Miejsce widokowe Czarna Kępica

Na wzniesieniu zamykającym dolinę Kamionki z daleką perspektywą gór i Kotliny Sądeckiej urządzone zostało starannie miejsce rekreacji z wiatą, ławkami i siłownią zewnętrzną. Planowane są w tym wyjątkowym miejscu dalsze inwestycje o charakterze rekreacyjnym.

Wieża widokowa na Jaworzcu

Z tarasu wieży oglądać można panoramę Pogórza z doliną Białej i daleką perspektywą Grybowa, Beskidu Niskiego z Magurą Małastowską i Lackową, Beskidu Sądeckiego z Jaworzyną Krynicką i przy dobrej widoczności – Tatry.

Krzyż Millenijny nad Mszalnicą

Postawiony w 2004 roku, wyposażony w oświetlenie, widoczny jest dobrze z wielu miejscowości gminy Kamionka. Spod krzyża rozciąga się widok wzniesień Beskidu Niskiego i Beskidu Sądeckiego.

Te i inne miejsca widokowe przedstawione są w II części publikacji przy opisach wycieczek.

Szlaki piesze

Szlak zielony: Stróże – Magura Małastowska – Wysowa – Krynica

Czas przejścia to około 21 godzin, pokonanie całej trasy umożliwia nocleg w schronisku na Magurze Małastowskiej oraz w Wysowej. Szlak rozpoczyna się w Stróżach, prowadzi na szczyt Maślanej Góry (753 m), skąd można zejść ścieżką przyrodniczą do jeziora Morskie Oko. Następnie schodzi w dolinę Ropy w Szymbarku, gdzie warto odwiedzić renesansowy dwór obronny i Skansen Wsi Pogórzańskiej.

Wycieczka tym szlakiem to okazja skorzystania z gościnności **Chatki Na Piaskach** w Wyskitnej. Gospodyni zaprasza na domowe przysmaki, pieczenie chleba w piecu chlebowym i zbiorowe ognisko.

Szlak zielony: Grybów – Jaworze

Czas przejścia – około 3 godzin. Jest to jedna z opcji dojścia na szczyt Jaworza, gdzie znajduje się wieża widokowa. Widokowa część szlaku zaczyna się od Kąclowej, kiedy w miarę wznoszenia ukazują się panorama doliny Białej i wysokiego Chełmu. Dalej trasa prowadzi grzbietem na Modyniankę ukazując daleką perspektywę Ptaszkowej pod Jaworzem i stromo przez las dociera na szczyt Jaworza.

Szlak niebieski im. Kazimierza Pułaskiego, odcinek Grybów – Wysowa

Czas przejścia całej trasy to około 11 godzin. Bardzo malowniczy jest jego pierwszy odcinek. Z Podchełmia, gdzie znajduje się zabytkowy drewniany kościółek, rozpościera się szeroka panorama kotliny Grybowa i pogórzy. Spod wysokiego Chełmu otwiera się daleka

perspektywa Jaworza, z Wawrzki zaś widok na dolinę Białej i pasma Beskidu Niskiego pod granicą karpacką. Z Wawrzki szlakiem żółtym zejść można do Florynki.

Szlak niebieski: Ptaszkowa – Nowy Sącz

Czas przejścia 4,5 godziny. Północno-zachodni skraj Beskidu Niskiego daje wyjątkową możliwość obserwowania widoków Kotliny Sądeckiej, a po drodze oferuje piękne leśne drogi Rosochatki i Jodłowej Góry.

Szlak niebieski: Ptaszkowa – Krynica – Zdrój

Czas przejścia – ponad 6 godzin. Przejście górami z Ptaszkowej do Krynicy-Zdroju to atrakcyjna wycieczka, podczas której pokonuje się mniej znane grzbiety zachodniej części Beskidu Niskiego i odwiedza zagubioną nieco dolinę wsi Kamianna, stynnej z tradycji pszczelarskich. Dalej przez przełęcz Huta szlak dociera do Kopciowej, leśnego osiedla na skraju Krynicy-Zdroju.

Szlak żółty: (Nowy Sącz) Jamnica – Gorlice

Czas przejścia całej trasy to 15 godzin należy ją więc podzielić na dwa odcinki, kończące i zaczynające się we Florynce. Odcinek Nowy Sącz – Florynka jest bardzo widokowy na początku, później przypomina leśne trasy bieszczadzkie. Odcinek z Florynki do Gorlic prowadzi głównie przez otwarte krajobrazy i jest wyjątkowo widokowy, szczególnie w rejonie Chełmu.

Szlaki piesze, których przebieg starannie zaprojektowano, i o które dba PTTK, prowadzą przez najbardziej atrakcyjne przyrodniczo i krajobrazowo miejsca w Koronie Sądeckiej, w większości przez szczytowe partie pasm górskich. Są to jednak trasy długie i bardzo długie, co mocno ogranicza ich współczesne wykorzystanie przez turystów i spacerowiczów wakacyjnych i weekendowych.

Tę sytuację mogłoby zmienić podzielenie długich tras na krótkie odcinki przy pomocy tras łącznikowych oraz zapewnienie turystom odpowiedniego transportu publicznego, umożliwiającego dostęp do tras w wielu punktach. Odpowiedni projekt przedstawiamy pod nazwą **Jaworze Ekspres** w rozdziale Dobre Praktyki – Inspiracje.

Szlaki rowerowe

Szlak Karpacki, czerwony

W całości trasa szlaku prowadzi dawną drogą handlową od Leluchową przez Nowy Sącz do Krakowa. Biegąc od Nowego Sącza w stronę Jeziora Rożnowskiego przecina krótkim odcinkiem obszar Korony Sądeckiej w rejonie Ubiadu i Naściszowej.

Szlak królewski, zielony

Prowadzi od Biecza i Gorlic przez Szalową, Polną, Stróże, Grybów, Ptaszkową, Królówą

Polską, Kamionkę Wielką do Nowego Sącza, Starego Sącza i na przełęcz Przystop nad Obidzą, w paśmie Przechyby.

Szlak wielokulturowy, czerwony

Prowadzi od Przełęczy Wysowskiej, przez Wysową, Stawiszę, Brunary, Wawrzkę, Grybów, Stróże, Polną, Wilczyńska, Bobową do Sędziszowej.

Wokół Ziemi Grybowskiej, niebieski

Prowadzi z Ptaszkowej wokół Jaworza do Binczarowej, następnie przez Florynkę w dolinę Mostyszy. Tu zawraca na północ i okrąża Chełm, a następnie kieruje się przez Gródek na pogórze. Wzgórzami przez Wyskitną i Polną dociera do Stróż, skąd przez Białą i Chodorową doprowadza do Krużłowej. Ostatni odcinek biegnie przez grzbiet Jodłowej Góry na południe, do Ptaszkowej.

Dunajec Velo

Ta wyjątkowa małopolska Droga Rowerowa o twardej nawierzchni powstaje odcinkami na całej długości Dunajca od Tatr po Powiśle Tarnowskie. Oddany do użytku jest już m.in. krótki odcinek prowadzący od mostu na Helenie w Nowym Sączu prawym brzegiem Dunajca do boiska w Wielogłowach. Planowany jest również odcinek biegnący lewym brzegiem rzeki przez Świniańsko.

Ścieżki dydaktyczne

Ścieżka na Podjaworzcu

Wokół strefy niszy źródłiskowej potoków Pławianki, układających się w wachlarz, wyznaczona i oznakowana została ścieżka przyrodnicza Nadleśnictwa Nawojowa, której kolejne przystanki przedstawiają gatunki leśnych roślin i zwierząt oraz różne aspekty gospodarki w lesie.

Ścieżka przyrodniczo-leśna Rdziostów

Przecina kompleks leśny wzdłuż drogi Chełmiec – Marcinkowice. Jej tablice edukacyjne prezentują tematykę ogólnoprzyrodniczą. Podczas przejścia 4-kilometrowej pętli można odpoczywać w dwóch wiatkach. W pobliżu ścieżki znajduje się miejsce postoju pojazdów, na którym można pozostawić samochód.

Dobre Smaki Korony Sądeckiej

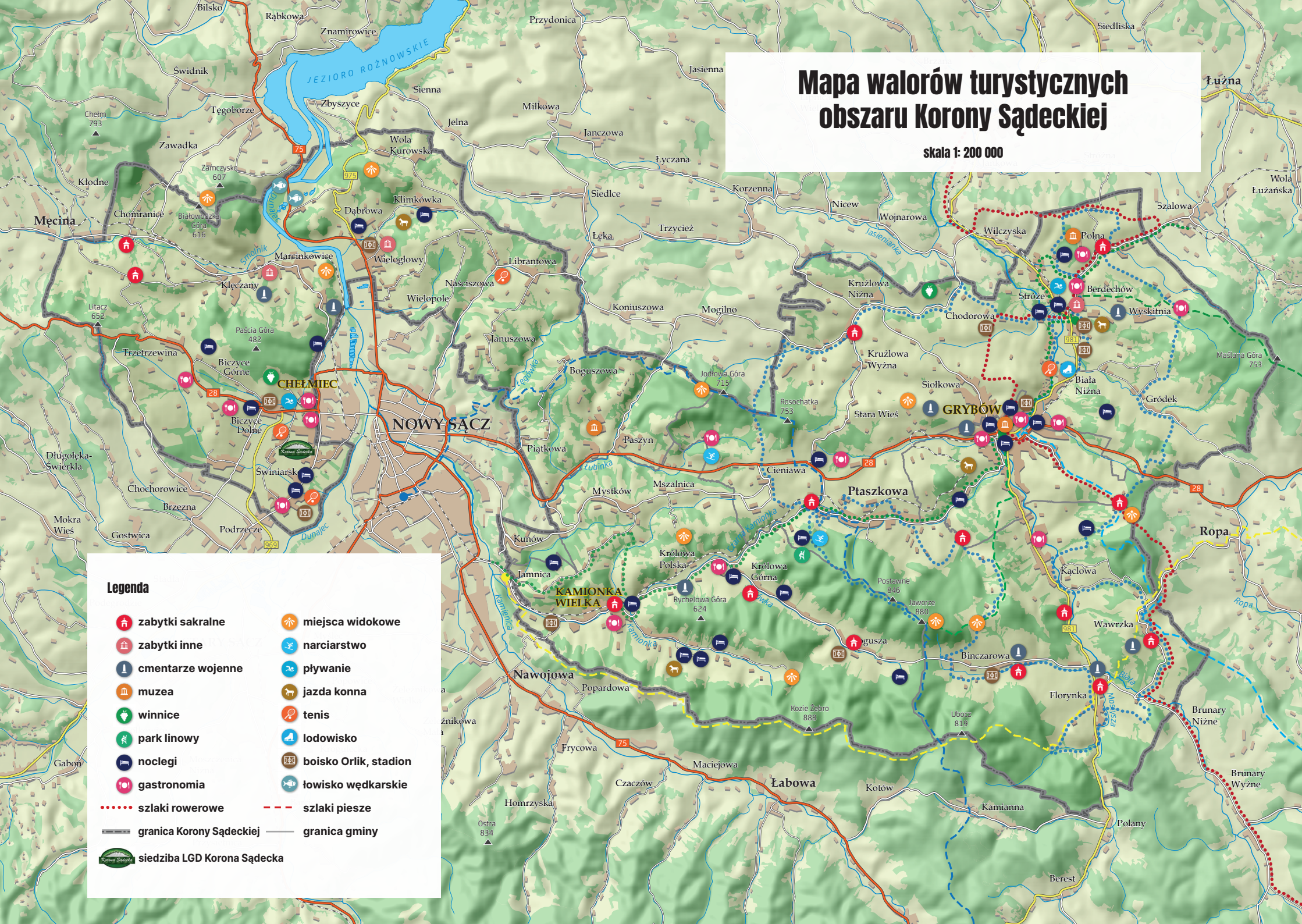
Produkty lokalne i kultywowane przez Koła Gospodyń Wiejskich tradycje kulinarne przedstawione są w części II – w opisach wycieczek po Koronie Sądeckiej.

Mapa walorów turystycznych obszaru Korony Sądeckiej

skala 1: 200 000

Legenda

zabytki sakralne	miejsca widokowe
zabytki inne	narciarstwo
cmentarze wojenne	pływani
muzea	jazda konna
winnice	tenis
park linowy	lodowisko
noclegi	boisko Orlik, stadion
gastronomia	łowisko wędkarskie
szlaki rowerowe	szlaki piesze
granica Korony Sądeckiej	granica gminy
siedziba LGD Korona Sądecka	

Dobre Praktyki – inspirujące przykłady

Nowe trendy w turystyce

Aby skutecznie określić grupy docelowe wśród turystów, warto spojrzeć na rysujący się obecnie obraz turystyki krajowej. Portal Nocowanie.pl opracował krótki zestaw aktualnych trendów. Przynajmniej artykuł z niewielkim skrótem, pochodzi on z jesieni 2019 roku, pandemia roku 2020 wydaje się zarysowane trendy wzmacniać i pogłębiać.

„Rosnące wymagania i świadomość klientów to te czynniki, które w największym stopniu kształtują obraz współczesnej branży turystycznej. Ich naturalnym następstwem jest coraz lepsza jakość usług oraz wzmożona konkurencja pomiędzy obiektami noclegowymi. I wprawdzie wśród turystów ciągle najliczniejsza pozostaje rzesza tych, którzy wypoczywają w sposób tradycyjny, to jednak wyraźnie zaznacza się zwrot ku turystyce refleksyjnej i pozbawionej pogoni. Podróżujący chcą wracać do ulubionych miejsc, wzbogacać doznania, są kreatywni, nie unikają ruchu.

Dzisiaj podróż powinna być kształcąca i pozwalać odkryć nowe wartości. Przygotowania do niej nierzadko są gruntowne. Wyjeżdżamy, wcześniej zapoznając się z historią i atrakcjami danego miejsca.

Wśród trendów zaobserwować można wyraźne tendencje zainteresowania środowiskiem naturalnym. Stopniowo odchodzi się od turystyki masowej na rzecz indywidualnej,

charakteryzującej się różnorodnymi, specyficznymi potrzebami, wynikającymi z dążenia do podtrzymywania kondycji fizycznej i psychicznej, uprawiania hobby i przeżywania wrażeń i emocji. Zmienia się również oferowany produkt turystyczny – obecnie sport, rekreacja, atrakcje kulturalne, historyczne, walory przyrodnicze, chęć powrotu do korzeni stanowią główną motywację do uprawiania turystyki.

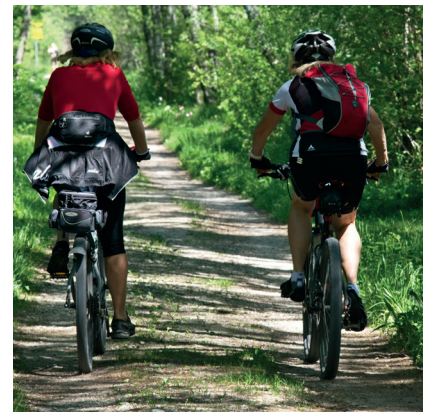
Trendy na 2019

1. Technologia i aplikacje

Internet w turystyce wykorzystywany jest do zdobycia informacji oraz zakupu produktów i usług turystycznych. Ma pomóc turystom poznać kierunek lub miejsce zakwaterowania jeszcze przed dokonaniem rezerwacji. Podróżujący cenią spersonalizowane podpowiedzi dotyczące kierunków turystycznych i atrakcji, z jakich można skorzystać, do tego celu przydatna jest historia wcześniejszych podróży. Na popularności zyskiwać będą rozwiązania, które w łatwy sposób pozwolą zarezerwować wyjazd.

2. Doświadczenia i emocje ponad rzeczami materialnymi

Przy wyborze kierunku turystycznego coraz większą rolę odgrywa nastawienie na poznanie, przeżycia i emocje. Podróż ma pomóc w zdobyciu nowych doświadczeń i wiedzy, turyści coraz bardziej zwracają uwagę, gdzie spać i jeść, czy jakie atrakcje wybierają. Doświadczanie będzie zyskiwać na znaczeniu, bo pozwala uciec od codzienności.

3. Jakość ponad cenę

Starzenie się społeczeństwa powoduje, że większe znaczenie w turystyce będzie miała grupa zasobnych konsumentów ze starszego pokolenia. Jest ona wymagająca i domaga się wysokiej jakości obsługi oraz atrakcyjnych usług. Także inne grupy konsumentów zmieniają swoje przyzwyczajenia i nawyki.

4. Bezpieczeństwo

Obawy o bezpieczeństwo prowadzą do wybierania kierunków leżących bliżej, łatwiej dostępnych. Turystyka krajowa z roku na rok zyskuje coraz bardziej na popularności, związane jest to również z kolejnym trendem.

5. Powrót do miejsc z dzieciństwa

Turyści marzą, by odwiedzić miejsca, w których znów poczują się jak dzieci. Miejsca, gdzie spędzali wakacje z rodzicami. W największym stopniu dotyczy to osób z pokolenia milenium i Z.

6. Polecenia i rekomendacje

Nie tylko polecenia od rodziny czy znajomych, ale też miejsca znane z filmów jak np. Kazimierz Dolny („W rytmie serca”), Sandomierz („Ojciec Mateusz”), Bieszczady („Wataha”), czy polecane przez znanych blogerów lub youtuberów cieszą się coraz większą popularnością wśród podróżujących.

7. Oryginalność

Z każdym rokiem na popularności zyskują niestandardowe obiekty noclegowe, turyści coraz bardziej cenią dodatkowe aspekty poza łóżkiem. Spanie w namiotach tipi, wozach, na drzewach czy w zamku lub kopalni, to marzenie niejednego turysty.

8. Eco i ochrona środowiska

Turyści coraz bardziej przywiązują wagę do ochrony środowiska, pomóc może między innymi zrezygnowanie z jednorazowych opakowań czy produktów w małych opakowaniach. Rosnie również znaczenie ekologii w turystyce, co ma odzwierciedlenie w większym zainteresowaniem turystyką na terenach wiejskich i leśnych.

9. „Krócej, ale częściej

Turyści chcą wyjeżdżać więcej, dotyczy to głównie weekendów. Segment krótkich podróży, gwarantujących wiele przeżyć, dopasowanych do potrzeb klientów, na pewno będzie zyskiwać na popularności”.

W trendach turystycznych na rok 2020 portal nocowanie.pl dopisał jeszcze między innymi:

„Łono natury

Cisza i spokój, a przy tym minimalizm! Zamiast dużego bagażu i luksusowego pobytu w hotelu ludzie wybierają pobyt na łonie natury. Można ukryć się przed światem, w lasach pełnych świeżego powietrza, na uboczu miast, to pozwala cieszyć się nawet z małych rzeczy”.

Źródło: nocowanie.pl

Konsumenci a pandemia

Warto również wziąć pod uwagę jak pandemia Covid-19 wpływa na nabywców usług i produktów i na ile widoczne zmiany mogą okazać się permanentne. McKinsey & Company, legendarna amerykańska organizacja

doradca przeprowadziła kompleksowe badanie zmiany zachowań konsumenckich pod wpływem pandemii Covid-19. Choć wpływ ten jest zróżnicowany, regionalnie to pięć wątków powtarza się wśród konsumentów na całym świecie:

Przekierowanie na wartości i rzeczy niezbędne
Przejsie do technologii cyfrowej
Przejsie na nowe produkty
Wymaganie dbałości o higienę
Unikanie tłumów

Porównując powyższe ustalenia z zaobserwowanymi jeszcze przed pandemią trendami w turystyce krajowej widać pewną zbieżność kierunku. Doświadczenia i emocje, jakość, bezpieczeństwo, oryginalność, dbałość o środowisko, szepczana promocja, technologie cyfrowe – to są klucze do grup docelowych w turystyce lokalnej.

Powyższe uwagi dobrze uzupełniają wybór grup docelowych dokonany dla najnowszej (lato 2020) kampanii Niemieckiej Centrali Turystyki. Cytat pochodzi z portalu wasza-turystyka.pl:

„Atrakcyjne oferty aktywnego wypoczynku z głównym naciskiem na turystykę pieszą i rowerową po niezwykle zróżnicowanych przyrodniczo regionach Niemiec uczyniła Niemiecka Centrala Turystyki (DZT) przewodnim motywem swojej kampanii #WanderlustGermany (co w tłumaczeniu na język polski oznacza ochotę na wędrówki po Niemczech).

DZT zdefiniowała trzy grupy docelowe, do których jest adresowana kampania: miłośnicy turystyki pieszej i rowerowej ze sporto-

wym zacięciem, dla których najbardziej liczy się aktywność, rodziny chcące spędzić czas na łonie przyrody i przy okazji doświadczyć czegoś ciekawego oraz amatorzy kontaktu z naturą i kulinariami”.

„Niemcy ruszają z kampanią promującą aktywny wypoczynek”, Adam Gąsior

Biorąc pod uwagę podstawy atrakcyjności turystycznej Korony Sąddeckiej – walory krajobrazowe i przyrodnicze, dobra sieć szlaków pieszych i rowerowych, bogata historia i interesujące zabytki – warto wziąć pod uwagę zdefiniowane przez DZT grupy docelowe.

Grupy docelowe

Obszar Korony Sąddeckiej jest atrakcyjny ze względu na wartościowe walory turystyczne – i jednocześnie niewielki ruch turystyczny. To, samo w sobie, jest szansą do rozwijania specyficznych usług turystycznych, skierowanych nie do turystów masowych, ale do mniejszej liczby gości o indywidualizowanych wymaganiach. Przychody z takiej turystyki nie są prostą pochodną liczby gości, ale są tworzone przez szeroką paletę usług towarzyszących.

1/ Miłośnicy turystyki aktywnej – korzystanie z sieci szlaków i obiektów rekreacyjno-sportowych.

2/ Rodziny z dziećmi – korzystanie z kontaktu z naturą i rekreacji w najbliższej okolicy miejsca pobytu + wycieczki samochodowe w promieniu 1h czasu jazdy.

3/ Amatorzy kontaktu z naturą i kulinariami – korzystanie z najprostszych sposobów

spędzania czasu w naturalnym, ciekawym i raczej odosobnionym otoczeniu. Dla części interesujące będzie poznawanie miejscowych kulinariów czy doskonalenie własnych umiejętności w tym zakresie.

W trzech powyższych grupach znajdują się przede wszystkim turyści młodszy. Do nich należy dodać grupę:

4/ Dojrzały amatorzy zwiedzania i poznawania 60+ (seniorzy). Dla nich motywacją jest aktywne poznawanie historii i kultury odwiedzanych miejsc. To ich najczęściej można spotkać na Szlaku Architektury Drewnianej czy galicyjskich cmentarzach wojennych.

Jest jeszcze jedna istotna grupa gości. To „wpadający na chwilę” mieszkańcy najbliższych okolic, Nowego Sącza i Grybowa, korzystający również z miejscowej infrastruktury i niektórych usług czasu wolnego. To również „będący przejazdem” – czy to drogą krajową nr 28, czy drogą 981, do Krynicy-Zdroju. Ich też warto na moment zatrzymać i ugościć w podróży.

5/ „Wpadający i Przejżdżający” – korzystanie z usług czasu wolnego (konie, narty, rowery, spacer), korzystanie z miejscowej bazy gastronomicznej.

Dla miłośników turystyki aktywnej warto stworzyć nowe miejsca noclegowe, komercyjną infrastrukturę rekreacyjno-turystyczną, uzupełnioną usługami miękkimi, jak treningi sportowe, kursy, zawody, wycieczki z przewodnikiem, tak jak robi to CSZ w Ptaszkowej czy RowerowyFun w Chełmcu.

Rodzynom z dziećmi należy stworzyć warunki do bezstresowego wypoczynku w miłej atmosferze, jakie znajdują na przykład w dobrze wyposażonym domku wakacyjnym z miłymi gospodarzami w Dąbrowie.

Amatorzy kontaktu z naturą docenią prostotę i ekologiczne podejście, jakie odnajdą w swoim miejscu „ucieczki z miasta”. Dla tej grupy odpowiednie będą również usługi dodatkowe związane z osiągnięciem równowagi ciała i ducha – np. lekcje Yogi, zabiegi SPA, czy dodatkowo coaching/mentoring. W tej grupie, poszukujących wyciszenia i oderwania od codzienności, atrakcyjne będą też eksperymenty kulinarne, bądź własne, bądź doświadczane na miejscu. Amatorzy zwiedzania i poznawania 60+ również będą chętni do uczenia się miej-

scowych tradycji kulinarnych. Na pewno docenią wysoką jakość oferowanych usług za rozsądną cenę. W tej grupie potencjalnie mieszczą się również turyści zagraniczni, równoważący mniejszą liczebność większym na ogół budżetem.

„Przejeżdżający” to mogą być zarówno osoby w podróży służbowej, mogące uzyskać dowolną zachętę do powrotu w te strony na wakacje, jak i weekendowi turyści zmierzający do Krynicy-Zdroju, którzy dadzą zatrzymać się gdzieś po drodze, pomiędzy Grybowem a Florynką, by skorzystać z łatwo dostępnej atrakcji dla rodziny – na przykład Parku Miniatur.

Wreszcie „Wpadający” to ważna grupa docelowa, której gospodarzami mogą być szczególnie miejscowości przylegające do Nowego Sącza, i w mniejszym stopniu do Grybowa. Komercyjna pływalnia, korty tenisowe, ośrodek jeździecki, wypożyczalnia rowerów – są tego dobrymi przykładami.

Fotografie ilustrujące sekcje: „Nowe trendy w turystyce” oraz „Proponowane grupy docelowe” pochodzą z serwisu PixaBay.com.

Dobre Praktyki

Noclegi

Agroturystyka w swojej deklarowanej formie, jako dodatkowa działalność uboczna gospodarstwa wiejskiego, którego zasadniczą działalnością pozostaje rolnictwo, nie jest już chyba aktualna. Jej atutem miała być swoista 'naturalność' i niski koszt własny, jednak okazało się, że podobnie niski okazał się rezultat finansowy. To sprawiło, że ta klasyczna forma agroturystyki nie rozwija się, ale raczej zwija.

Pod nazwą 'agroturystyka' funkcjonuje natomiast dzisiaj dobrze wyspecjalizowany wiejski biznes turystyczny, oparty o noclegi i dodatkowe atrakcje.

Agroturystyka – Puszczykówka

Dobrym przykładem jest Puszczykówka, leżące pomiędzy Białymstokiem a Augustowem gospodarstwo, które wygrało konkurs Agroturystyka w roku 2019.

Gospodarze, własną fascynację kulturą Indian oraz jeździectwem, zarażają swoich gości. Tu można nocować w indiańskim tipi lub w pokoiku jak z Dzikiego Zachodu. W gospodarstwie prowadzone są lekcje jazdy konnej, są także kucyki dla najmłodszych.

Zwierząt jest zresztą mnóstwo – są koty, psy, są kaczki, indyki, kozy, owce – pojawiają się sarenki. Prawdziwe małe zoo – z opinii zostawianych przez rodziców wynika, że

dzieci są zachwycone. Dla starszych interesująca jest ekspozycja zbiorów związanych z kulturą Indian. Jest też leśna ścieżka zdrowia.

Gospodarstwo gości wycieczki dzieci ze szkół i przedszkoli, czy kolonii letnich. Są tu również organizowane spotkania rodzinne i imprezy firmowe – a należy pamiętać, że Białystok oddalony jest o 60 km, natomiast Augustów o 40 km.

Gospodarze tego miejsca poświęcają mu cały swój czas i jest to dla nich podstawowe źródło utrzymania. Pochodzą oboje z Białegostoku, a działkę na siedlisko znaleźli blisko 10 lat temu.

Źródła: puszczykowka.pl | Gazeta Współczesna Online

Na Wsi Najlepiej

Również w roku 2019 Polska Organizacja Turystyczna wybrała 12 dobrych praktyk w turystyce wiejskiej – laureatów II edycji konkursu „Na wsi najlepiej”.

Chodziło o znalezienie: „Ludzi umiejących wykorzystać magię polskiej wsi do budowy własnej oryginalnej oferty – poczynając od bazy noclegowej, przez warsztaty i zajęcia edukacyjne, gry terenowe, menu oparte na lokalnych produktach, aż po organizację cyklicznych wydarzeń nawiązujących do tradycji wsi”.

Konkurs wyłonił laureatów w czterech kategoriach: wypoczynek u rolnika, wypoczynek na wsi, oferta uzupełniająca wypoczynek na wsi, tradycyjna kuchnia polskiej wsi.

Komentując wyniki konkursu i opracowaną na ich podstawie listę Dobrych Praktyk, Polska Organizacja Turystyczna zauważyła: „Slow life, slow food, slow fashion, minimalizm – to ruchy, o których słyszymy coraz częściej, można nawet stwierdzić, że jesteśmy świadkami lekkiego zwrotu ku temu, co naturalne i swojskie. Nie dziwi więc coraz większa popularność gospodarstw agroturystycznych. Takie obiekty mają niepowtarzalny urok, a także konkurencyjne ceny w porównaniu do noclegów znajdujących się w miastach”.

Wśród laureatów konkursu znalazł się obiekt położony w bezpośrednim sąsiedztwie Korony Sądeckiej, w węzle szlaków turystycznych w Jamnej, leżącej na kulminacji wzniesień Pogórza Ciężkowicko-Rożnowskiego.

„Doskonałym przykładem na wyjątkowy klimat wsi i pomysłowość przedsiębiorców jest jeden z laureatów II edycji konkursu – „Chatka Włóczykija”. To drewniany domek z widokiem na Tatry i Pogórze Rożnowskie. Intymny klimat miejsca sprawia, że jest idealne w czasie rodzinnych wyjazdów czy spotkań w gronie przyjaciół”.

Źródło: nawsinajlepiej.polska.travel

Pełen opis konkursu, laureatów, Dobrych Praktyk – znaleźć można wpisując do wyszukiwarki frazę: „nawsinajlepiej”.

Domek wakacyjny – Dosbajka Orestówka

Agroturystyka łączy gości w ten czy inny sposób z tradycyjną lub współczesną kulturą wiejską. Jest też inna, zbliżona kategoria wypoczynku – domki wakacyjne, których podstawowym atutem jest sama bliskość natury.

O tym co, oprócz czterech ścian i dachu, może liczyć się dla gości domku wakacyjnego, przekonuje sposób, w jaki gospodarze zapraszają do Dosbajki, siedliska w Małastowie, w Beskidzie Niskim, pomiędzy Gorlicami a Zdynią:

„Taki domek z bajki, na polanie w lesie, nad potokiem, w otoczeniu dzikiej natury. Zdecydowanie bardziej w klimacie ubłoconych trębów niż wypastowanych pantofelków. Nie bójcie się, jest przecież ta cała reszta: wygodne łóżka, wyposażona kuchnia, grill i ciepła woda w kranie.

To miejsce dla poszukiwaczy przygód i miłośników natury. Domek żyje w zgodzie z leśnymi zwierzętami, a czasem też, jak to bywa między sąsiadami, udziela im schronienia. Ta polana, ten las, ten taras do picia kawy o świcie i wina w towarzystwie zmierzchu... to wszystko przywoła ducha nieskrępowanej wolności!”

Oprócz tego nieco bajkowego domku gospodarz proponuje pobyt w domkach w standardzie premium z obszernymi wnętrzami, w których rustykalne klimaty tonowane są współczesnym minimalistycznym stylem, gdzie oprócz spokoju i natury goście znajdują basen kąpielowy dla dzieci na drewnianym tarasie, wannę do hydromasażu i saunę.

Obiekt spełnia dobrze oczekiwania gości, gdyż wystawiają mu oceny bliskie maksymalnej.

Źródła: dosbajka.eu | slowhop.com

Chata Jankowa

Podobne miejsce znajduje się w okolicy Zwardonia, w Jankowej, gdzie zaszyć się można w pełnym klimacie, starym domu z bali na zboczu Małego Rachowca w Beskidzie Żywieckim.

Chata Jankowa, odtworzona i wyremontowana z pieczołowitością i dbaniem o szczegóły, a równocześnie tak, aby zapewnić pełny komfort gościom, którzy zostawiają takie, na przykład komentarze:

„Rewelacja! Zaczynając od samego domku, jego wystroju, wyposażenia a kończąc na otoczeniu i położeniu chaty na zboczu góry z cudownym widokiem! Miejsce wymarzone do wypoczynku i to zarówno we dwoje, jak i z dziećmi. Spędziliśmy tu tydzień, ale to zdecydowanie za mało. Na pewno będziemy wracać”

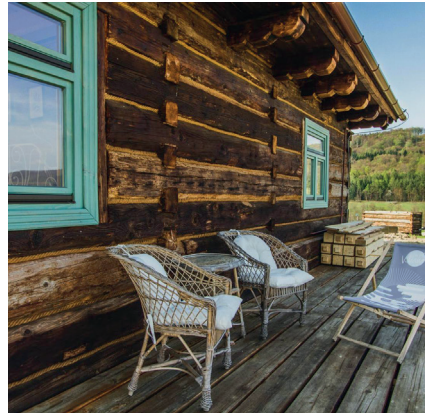
Źródło: SlowHop.com | Chata Jankowa

Równie – a może nawet bardziej jeszcze „klimatyczne” miejsce znaleźć można znacznie bliżej, bo w Ropkach w Beskidzie Niskim.

Manichatki – Chatka Mani

Ze starej lemkowski chłopy powstały tu dwa stylowe domki – w jednym mieszka właścicielka, drugi przeznaczony jest dla gości. Wokół łąki, dalek góry i lasy.

„Piękne otoczenie i dom z duszą! Pokoje piękne i wygodne, kuchnia i salon świetnie wyposażone i bardzo klimatyczne. Cudowny teren dookoła, z miejscem na ognisko, niedaleko mnóstwo urokliwych szlaków trekkingowych, nieopodal zalew, gdzie moż-

na wypożyczać sprzęty wodne. Polecam gorąco :) Sandra i Marek”

Jednak prawdziwą duszą domu i jego skarbem jest gospodyni tego miejsca, co podkreślają niemal wszyscy komentujący.

Źródło: SlowHop.com | Manichatki

Glamping

Czym dokładnie jest Glamping wyjaśnia obszerny artykuł w portalu BusinessInsider.com > Glamping:

„Glamping to połączenie angielskich słów glamorous i camping, co można tłumaczyć jako luksusowy kemping. To opcją dla tych, którzy chcieliby spędzić czas na łonie natury, ale w komfortowych warunkach. Dlatego mogą wybrać luksusowy namiot czy domek na drzewie z klimatyzacją i usługami spa w pakiecie. Takie miejsca działają na świecie od wielu lat”

Takich miejsc jest wiele również w Polsce, zobaczyć je można, wraz z innymi ciekawymi

pomysłami na krótki wypad na łono natury, albo na wakacje – na stronie slowhop.com.

Co to znaczy Slowhop?

To krótki wyjazd w klimatyczne miejsce, chwilowe oderwanie się od rzeczywistości, znalezienie i realizowanie pasji.

Tu znaleźć można na przykład „klapnioki”, czyli wielkie namioty sferyczne, z wnętrzami urządzonymi jak pokoje w dobrym hotelu czy pensjonacie, i z panoramicznym widokiem na Tatry. Albo klasyczne mongolskie jurty z równie wygodnym wnętrzem, a dodatkowo z sauną i balią kąpielową pod gwiazdami. Czy po prostu wielkie łóżko na wysokim drewnianym tarasie, nakryte baldachem i z otwartym widokiem na góry!

Wszystkie takie miejsca zabukowane na długi czas, pomimo hotelowych, wielogwiazdkowych czasem cen!

Część z tego typu pomysłów może jednak budzić wątpliwości co do możliwości utrzymania ich pełnego standardu operacyjnego jako pojedynczych obiektów przez dłuższy czas.

Sandy Pines

Aby jednak przekonać się, jak duży potencjał tkwi w prostym – a jednocześnie wygodnym i wysmakowanym spędzaniu wolnego czasu niemal pod gołym niebem, warto na chwilę przenieść się na kemping Sandy Pines nad Atlantykiem w Maine, USA.

Można tu pojawić się z własnym namiotem, przyczepą, czy kamperem. Można jednak przede wszystkim skorzystać z szerokiej palety luksusowych i stylowych przyczep,

wozów traperskich, domków na kołach, chatek z drewna i tkanin, wielkich namiotów w stylu „Pożegnanie z Afryką” i podobnych.

Wszystkie stanowiska urządzone zgodnie z zasadami bezpieczeństwa Covid-19 – jedno stanowisko dla jednej rodziny oraz precyzyjne procedury sprzątania i czyszczenia obiektu. „Pine Woods” to ogromne przedsiębiorstwo – ale przede wszystkim bogaty katalog gotowych rozwiązań, które wybiórczo stosować można w dowolnej skali.

Jedna luksusowa jurta w niezwykłym krajobrazie to spełnienie czyjś marzenia, ale skuteczne przedsięwzięcie na lata warto zaczynać od prostszych obiektów – ale z ambitnym programem.

Źródło: [Sandy Pines Campground](#)

Kemping

W Polsce dobrym wzorem jest 4-gwiazdkowy kemping w Tumianach pięknie położony w lesie nad jeziorem Pisz na Mazurach, doceniany przez Polską Federację Campingu i Caravaningu – ale przede wszystkim przez turystów. Znajdą tu oni miejsca w domkach dwuosobowych, czteroosobowych lub apartamentach. Bliżej jeziora, na rozległej łące jest wiele miejsca na namioty, przyczepy, kampery.

Ośrodek oferuje też wynajem miejsc noclegowych we własnych, doskonale wyposażonych przyczepach.

Takie rozwiązanie jest szczególnie interesujące dla startujących firm, bowiem przyczepę nową lub używaną nabyć można w leasingu. Podobnie ma się sprawa z kamperami, których popularność w Polsce rośnie dynamicznie z roku na rok.

Zupełnie inne założenie przyświecało twórcom niewielkiego kempingu w okolicy Tarnowskich Gór na Śląsku. Założyła go i prowadzi para młodych podróżników. Tak piszą o sobie i o tym miejscu:

„Jesteśmy dwójką filmowców, którzy od lat podróżują po świecie. Teraz bierzemy oddech i spełniamy marzenie – prowadzimy własny kemping. Widzieliśmy wiele kempingów na świecie i ten nasz powinien odzwierciedlać to, co lubiliśmy najbardziej w innych miejscach.”

Prostota, samowystarczalności i ekologia – tak można podsumować ideę kempingu. Kemping zajmuje spory kawałek brzoźowego zagajnika na skraju pól. Jest tu miejsce na namioty, przyczepy i kampery, jest pawilon sanitarny, można wynająć obszerny podwójny pokój z wielkim oknem. Ważnym elementem jego funkcjonowania jest dbałość

o środowisko – woda pobierana jest z ujęcia powierzchniowego i uzdatniana, jej podgrzewanie odbywa się dzięki pompie ciepła, energię elektryczną dostarczają panele fotowoltaiczne.

Goście skorzystają mogą z usług przewodnika po okolicy, z wypożyczalni rowerów, z lekcji jogi oraz sztuk walki.

Przekładając podobną ideę na obszar Korony Sąddeckiej, warto wziąć pod uwagę stworzenie wygodnego obozowiska w miejscu dobrze dostępnym, ale leżącym na uboczu. To może być skraj lasu przy łące nad rzeką albo strumieniem.

Taki azyl dla zmotoryzowanych preferujących styl wyprawowy i przygodowy, leżący w samym środku Karpat polskich, umożliwiłby im sięganie po wiele różnych zestawów atrakcji turystycznych, leżących w promieniu jednej godziny jazdy samochodem czy motocyklem. Jednocześnie dałby wiele możliwości aktywnego spędzania czasu w najbliższej okolicy. Zastosowanie natomiast w takim miejscu podejścia ekologicznego będzie dodatkowym pozytywnym sygnałem dla potencjalnych klientów.

Rozwinięciem działalności takiego kempingu może być wynajem miejsc noclegowych w przyczepach kempingowych, a także wynajem samych przyczep i kamperów – dobrze wyposażonych na kilku- lub kilkunastodniową podróż po Karpatach.

Źródło: [camp-9.pl](#)

Wyżywienie

Jak można na tym polu w równym stopniu za-
intrygować turystów i stałych mieszkańców?
Wykorzystanie zieleni w większej skali, może
stanowić jedną z odpowiedzi.

Restauracja – ogród

Urok letniego spotkania przy stole w pełnej
roślin niewielkiej szklarni przedstawił Norweg
Anders Husa, bloger kulinarny i podróżnik,
relacjonując kolację – degustację potraw
regionalnych i lokalnych win w Szklarni
w Ødekjære, zorganizowaną przez Tjømø Ko-
lonial, sklepik z żywnością bio od najlepszych
norweskich producentów tego typu produk-
tów. Szklarnia w Ødekjære to tak zwana Pop
up Restaurant – funkcjonuje jedynie w sezonie
letnim – i tylko na zamówienie.

Źródło: [tjome kolonial glasshuset](https://www.tjomekolonialglasshuset.no/)

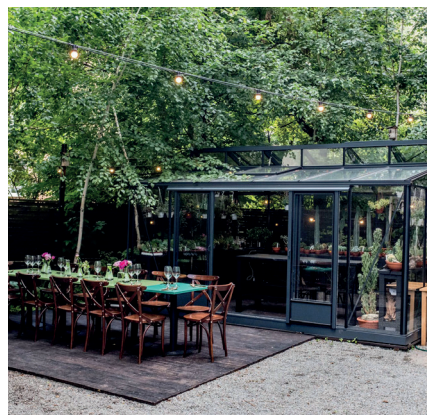
Eden Bistro

„Klimatyczna i zielona Saska Kępa sama
w sobie jest małym rajem na mapie Warsza-
wy, ale bistro Eden, ulokowane na jej skraj,
w modernistycznym Domu Funkcjonalnym
z 1928 roku, ma nazwę wyjątkowo trafną.

Serwuje się tu kuchnię roślinną, a miłość do
zieleni widać w projekcie wnętrza i niewiel-
kim, ale przepięknie udekorowanym ogródku
przy restauracji. Śniadanie lub obiad można
zjeść w szklarni, a na deser zabrać do domu
jedną z dostępnych tam do kupienia roślin.
Tajemniczy ogród Edenu to także dobry
adres na małe letnie przyjęcie – urodziny
albo wieczór panieński”.

Źródło: [facebook.com/eden.bistroo/](https://www.facebook.com/eden.bistro/)

Restauracja – ogród może być ciekawą pro-
pozycją do zrealizowania w okolicy Nowego
Sącza lub Grybowa.

Wakacyjne Klimaty

Obrazki prostej elegancji zatłoczonych ulic-
nych restauracji i barów Francji, Hiszpanii
i Włoch to nieodłączny element wakacyjnych
wspomnień. Od kiedy pandemia ograniczyła
skłonność do dalszych wyjazdów, chętniej
zapewne docenimy podobne klimaty dostę-
pne u nas, gdzieś blisko. Nie jest to zapewne
zbyt głęboki rynek, ale na jedno – lub dwa
bistra na wolnym powietrzu w Koronie Są-
deckiej jest chyba miejsce.

Odrobina Prowansji w Kotlinie Sądeckiej

Rozważając uruchomienie prostego, sezo-
nowego grill baru warto zapoznać się ze

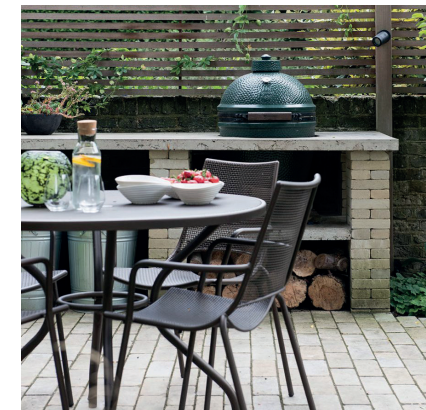

wskazówkami opracowanymi przez brytyjski
portal wnętrzarski Ideal Home – Dom Do-
skonaly. Artykuł – choć przygotowany został
z myślą o właścicielach przydomowych
ogrodów, chcących na nowy poziom prze-
nieść rodzinne czy towarzyskie spotkania
na wolnym powietrzu, interesujący będzie
również dla osób planujących uruchomienie
na podobnej zasadzie małego biznesu.

Autorka przekonuje, że trend do przyrządza-
nia posiłków na wolnym powietrzu, znany
od dawna w cieplej Australii przenosi się
obecnie do chłodniejszych części Euro-
py – jak Skandynawia czy Wielka Brytania.
Dostosowuje się do niego oferta producen-
tów i handlowców – wszędzie znaleźć można
duże ogrodowe grille, różna, czy piece do
pizzy.
W zależności od tego, czy ogrodowe bistro
chce się zorganizować na własnej przydomo-
wej posesji na stałe, czy tylko na ciepły sezon
gdzieś na wynajętej łące oraz stosownie do
planowanego budżetu – rozważać można
murowaną wyspę barowo-kuchenną z zada-
szeniem, lub tylko zestaw lekkich, przeno-
śnych urządzeń pod namiotem. Kuchnia, grill,
rożen – mogą być opalane gazem lub węglem
drzewnym, który jest bardziej „klimatyczny”,
ale wymaga większego nakładu pracy przy
obsłudze. Błaty robocze, szafki do przechowy-
wania, naczynia i sztucce, woda, odpływ –
wszystko to spełniać musi zasady higieny.

Jak to w ogrodzie – gdzieś w pobliżu powinno
znaleźć się miejsce na grządki z ziołami, łatwe
w uprawie: rozmaryn, bazylija, mięta, szalwia
i szczypiorek.

Źródło: [idealhome.co.uk](https://www.idealhome.co.uk/) | Outdoor Kitchen

Dla gości stylowe stoliki i krzeselka w stylu
kojarzącym się na przykład z Prowansją,
postawione bezpośrednio na przystrojonej
starannie trawie lub płytkach. Czego brakuje?
No właśnie, Szefa! Kogoś kto stworzy Menu
i przekona gości, aby wracali w to miejsce,
kiedy tylko mogą.

A jeśli znajdzie się Szef z większymi ambicjami
i z fantazją – może stworzyć Restaurację
Mobilną jak Rupert Whitaker z Oxfordu.

Tak barwnie opisuje przedsięwzięcie miejsco-
wa gazeta:

Restauracja Mobilna

„Przygoda i kulinarna ekstrawagancja
połączone w jedno. Rupert wywołuje u oks-
fordzkich smakoszy dreszcze ekscytacji, tak
bardzo desperacko chcą przetestować to
pełne kwintesencji wydarzenie oksfordzkie.

Jeśli masz ochotę na zapowiedź; ekscen-tryczne, artystyczne, gustowne i delikatne byłyby najlepszymi słowami opisującymi naszą kolację tego wieczoru – a także oczywiście obfite, ponieważ kuchnia The Field Kitchen to kuchnia lokalna, domowa, sezonowa, prosta i całkiem, całkiem smaczna” – The Oxford Times

Podstawowe składniki pochodzą z okolic Oxfordu, chleb na zakwasie z pobliskiego Cotswold.

W ten sposób organizować można w plenerze przyjęcia z celebrytami i turystami poszukującymi nowych smaków i widoków. Restauracje okazjonalne – pop-up stają się coraz bardziej popularne na świecie, promując producentów żywności i win. Restauracja Mobilna to również sposób na organizowanie niebanalnych przyjęć weselnych i innych spotkań rodzinnych czy towarzyskich. Nie wymaga wielkiego budżetu, ale sporych zdolności organizacyjnych.

Źródło: thefieldkitchenoxford.co.uk

Kuchnia polowa

Kuchnie polowe były częstym elementem pejzażu polskich dróg jeszcze kilkanaście lat temu, obecnie obsługują raczej imprezy masowe. Są jednak przypadki, które przekonują, że można i współcześnie prowadzić stałe usługi gastronomiczne na bazie kuchni polowej. Jedno z nich znajduje się w podwarszawskim Nadarzyniu, to Kuchnia Partyzancka.

Daniem podstawowym jest tu grochówka, są też proste dania barowe, zimne napoje, łącz-

nie z piwem, obowiązuje samoobsługa. Całość urządzona jest w prostym stylu piknikowym z niewielką drewnianą wiatą kuchenną i obszernym namiotem z ławostołami, do którego przylega ogrodzony stylowym płotkiem ogródek, preferowany przez gości w pogodne dni.

Z baru korzystają na co dzień kierowcy a w weekendy głównie rowerzyści jeżdżący leśnymi drózkami pomiędzy Pruszkowem a Podkową Leśną. Kuchnia Partyzancka jest widoczna na Google Maps i ma stronę na Facebook'u – widać z niej, że można tu dostać nie tylko porcję grochówki, ale też dawkę kultury – w letnie wieczory organizowane są pod namiotem koncerty rock'owe.

Źródło: facebook.com/KUCHNIA.PARTYZANCKA

Na obszarze Korony Sąddeckiej taki biznes najłatwiej można by przetestować gdzieś we Floryncie – stawiając w weekend kuchnię polową lub piec na węgiel drzewny do grillowania i kilka stołów na łące przy drodze do Krynicy-Zdroju. Zapraszając rodziny na późne śniadanie albo wczesny lunch przed dojazdem do Krynicy, da się im więcej czasu na uzdrowskie atrakcje. Ważnym argumentem może okazać się też bezpieczeństwo covidowe.

Przydrożne bary kojarzą się niezbyt korzystnie z latami dziewięćdziesiątymi. Aby takiego wrażenia uniknąć, należałoby wykorzystać zaskakujący kontrast pomiędzy prostotą a elegancją. Po pierwsze – nie bar, a restauracja z obsługą. Po drugie – białe obrusy, choćby papierowe jednorazowe. Po trzecie – łąka na tyle duża, aby można było rodzinne stoły rozstawić w bezpiecznym dystansie. Na wieczorny powrót – kawa, desery i lampiony. Dla niespieszących się – leżaki. Bezpretensjonalna

elegancja, z jaką mają do czynienia na co dzień młodzi mieszkańcy miast – tym razem w pięknym górskim krajobrazie.

W tej lokalizacji restauracja mogłaby nawiązywać wystrojem do prowadzonych na trasie między Grybowem a Krynicą wycieczgów samochodowych, organizowanych przez Automobilklub Krakowski w okresie międzywojnia.

Alternatywnie przedsięwzięciem z wykozystaniem kuchni polowej, to nawiązanie do motywów militarnych CK armii i Szwejka – gdzieś w okolicy Stróż. W tym przypadku należałoby się odwołać do istniejących już talentów rekonstrukcyjnych, aby odtworzyć elementy taboru wojskowego z 1915 roku, czasu Bitwy Gorlickiej. W efekcie powstałoby dwa elementy w jednym – atrakcja turystyczna i punkt gastronomiczny.

Aktywność turystyczna, rekreacyjna, sportowa

Przewodnik prywatny

Przy rosnącej natomiast bazie noclegowej i wraz z rosnącym ruchem turystycznym pojawia się pole działania dla lokalnego integratora atrakcji turystycznych, organizatora imprez czy krótkich wycieczek krajoznawczych. Ciekawą, rozwojową formą takiego działania jest usługa prywatnego przewodnika, rozpowszechniona głównie w miastach całego świata, ale obejmująca również miejsca o walorach naturalnych.

Przewodnicy dobrze znający swoją okolicę i jej atrakcje, sami definiują swój produkt, najczęściej jako wycieczkę jednodniową, i przy pomocy międzynarodowej platformy

internetowej oferują go turystom krajowym i zagranicznym.

Przykładem może być portal [toursbylocals](https://toursbylocals.com) (wycieczki z lokalami) – w którym znaleźć można między innymi zaproszenie do zwiedzania Małopolskiego Szlaku Architektury Drewnianej.

Istotą takiego produktu jest zapewnienie niewielkiej grupie klientów pełnej obsługi transportowej i przewodnickiej w ściśle określonym zakresie. Prywatni przewodnicy dysponują samochodem osobowym, własnym lub wypożyczonym, są jego kierowcami i pełnią funkcję pilotów, opiekując się klientami w czasie wycieczki, a na miejscu atrakcji turystycznej stają się przewodnikami.

Sugerowane tematy wycieczek związane z Koroną Sąddecką i jej okolicą to: Szlak Architektury Drewnianej, Rusini – Łemkowie, Szlak Bitwy Gorlickiej.

Kilka lat temu sam przygotowywałem się do roli prywatnego przewodnika w tej okolicy właśnie. Musiałem niestety zrezygnować, ale materiały pozostały i chętnie przekażę je osobie zainteresowanej:

landtours.appen.pl

Podobną usługę jednodniowych wycieczek tematycznych można kierować do turystów przebywających w Krynicy-Zdroju.

Działalność typu „przewodnik prywatny” to oczywiście praca okazjonalna, jej zaletą jest to, że nie wymaga praktycznie żadnych nakładów.

Przygoda w górach

Ponosząc pewne nakłady, stworzyć można natomiast mikro firmę oferującą usługi turystyki przygodowej dla niewielkich grup.

Dobry przykład pochodzi z Irlandii, gdzie startup takiej działalności otrzymał wsparcie z funduszy Rozwoju Obszarów Wiejskich. „Mid Ireland Adventure to firma typu start-up, której celem jest sprostanie rosnącemu popytowi na ten rodzaj turystyki. Zapewnia szeroki zakres działań, w tym wycieczki na rowerach górskich, spacery z przewodnikiem, obozy letnie, safari na desce z wiosłem na stojąco itp. Po początkowej fazie rozruchu środki LEADER zostały wykorzystane do rozwoju firmy poprzez zakup sprzętu, w tym rowery górskie, deski do wiosłowania i pianki.

Wyniki projektu:

W ramach projektu powstało jedno etatowe i jedno sezonowe stanowisko. Wraz z rozwojem firmy oczekuje się tworzenia nowych

miejsc pracy. Firma przyciąga coraz większą liczbę odwiedzających w regionie Mid Ireland, w tym klientów lokalnych, krajowych i międzynarodowych”.

Aktualnie Mid Ireland Adventure oferuje również biegi nocne i strzelanie z łuku. Należy podkreślić, że tego typu firma może działać również jako operator i pośrednik, korzystając społecznie lub komercyjnie z infrastruktury innych podmiotów – również w bliskim sąsiedztwie Korony Sądeckiej, co umożliwi organizowanie sportów wodnych na Jeziorze Rożnowskim, czy na Jeziorze Klimkowskim. Podstawowym zadaniem powinno być jednak organizowanie wycieczek rowerowych, pieszych, Nordic Walking – oraz zimą na nartach śladowych.

Źródło: midirelandadventure.ie

Samochody terenowe

Znacznie bliżej, bo w Górlicach działa od lat firma o podobnym charakterze. To przygodowe biuro podróży Podroże4x4, które organizuje przede wszystkim wyprawy samochodami terenowymi w Polsce, w Azji i Afryce. Swoje usługi oferuje klientom indywidualnym oraz firmom. Tak piszą o sobie:

„Przygotowywane przez nas programy posiadają wyjątkowy i niepowtarzalny charakter. Możemy zorganizować wyjazd typowo off-roadowy po Ukrainie czy Rumunii. Wycieczkę objazdową po niesamowitej Gruzji czy Namibii, a także program „ekstremalny” w Słowenii, gdzie uczestnicy poznają co to canyoning, rafting czy wspinaczka.

Celem jest nie tylko odpoczynek, poznawanie zupełnie nowych kultur i ich zwyczajów,

zdobycie nowych umiejętności, ale przede wszystkim poprawa relacji w firmie, zbudowanie więzi i integracji na każdym szczeblu zawodowym”.

Od doświadczonych profesjonalistów na sąsiednim podwórku warto się uczyć, bo być może jest prostsze zastosowanie turystyczne samochodu terenowego. To skupienie się nie na prawdziwym, błotnistym, pełnym adrenaliną offroadzie, ale na krótkiej wycieczkowej jeździe malowniczymi górskimi bocznymi drogami Korony Sądeckiej i okolic.

Zamiast prawdziwie mocnych wrażeń, taka wycieczka wywoła lekki dreszczyk emocji u starszych znudzonych kuracjuszy z Krynicy-Zdroju, Muszyny, Żegiestowa. Jeden z niewielu samochodów terenowych, nadający się do takiej funkcji to nieprodukowany już Land Rover Defender 110 o 9 miejscach – pozwala na zabranie w trasę 8 osób, co daje w rezultacie sensowną cenę wycieczki na jedną osobę. Nie jest łatwo taki samochód kupić, a cena też może być trudna do zaakceptowania. Nieco tańszą opcją jest siedmiomiejscowa wersja Landrovera Discovery.

Edukacja dzieci i młodzieży

Leśna Szkoła

Rolę operatorów zielonych szkół – wyjazdów edukacyjno-wypoczynkowych dla dzieci i młodzieży pełniły od lat albo wyspecjalizowane biura podróży, albo większe gospodarstwa agroturystyczne. Rolą operatora jest realizowanie planu zajęć zielonej szkoły, korzystając z odpowiednich animatorów/przewodników i miejsc noclegowych. W wypadku biur podróży dochodzi do tego organizowanie przejazdu.

Obecnie sytuacja zmieniła się radykalnie. Już od kilku lat w szkołach narastał problem z zapewnieniem kadry nauczycielskiej na kilkudniowe wyjazdy, do tego doszła pandemia, która postawiła pod dużym znakiem zapytania możliwość dłuższego przemieszczania się większych grup dzieci i młodzieży.

Warto wobec tego rozważyć innego typu podejście do przyrodniczej i kulturowej edukacji w terenie. Podejście o charakterze lokalnym i recepcyjnym – ale nie w oparciu o bazę noclegową, ale o miejscowe walory, infrastrukturę i kadry.

Przykładem takiego rozwiązania jest Leśna Szkoła w Rudawce Rymanowskiej na Podkarpaciu. Zaprasza ona dzieci i młodzież z podkarpackich szkół na całodniowe zajęcia o charakterze integracyjno-rozwojowym w bardzo atrakcyjnej górskiej okolicy Przemotów Wisłoka.

„Zajęcia rekreacyjno-integracyjne pod nazwą Leśna Szkoła w Puławach Górnych są pomyślane jako alternatywa klasycznej wycieczki szkolnej lub na przykład „dnia sportu” z naciskiem na zespołowość, za-

bawę „na poważnie”, ale i edukację, w taki sposób, aby połączyć wyjątkową atrakcyjność z ceną na kieszeń naprawdę każdego ucznia”.

„Jednodniowa formuła (standardowe zajęcia do godziny 15., 16.) pozwala wkomponować je w regularny szkolny tydzień bez zaburzania kolejnych dni, a jednocześnie – na skompletowanie grupy niekoniecznie tożsamej z klasą, gdyż uczniowie mogą być w różnym wieku, od IV klasy szkoły podstawowej (bez górnego limitu wiekowego)”.

Źródło: lesnaszkola.com

Szkółka na łonie natury

A co z maluchami? Co z dziećmi z pierwszych klas szkoły podstawowej i młodszymi? W każdym pokoleniu w ciągu ostatnich stu lat ludzie oddalają się coraz bardziej od natury i tracą tę odwieczną więź. W reakcji na to zjawisko powstał i rozszerza się stale w całym świecie ruch społeczny o nazwie Forest and Nature School – Szkółka Las i Natura.

„Niektórzy nazywają to Przedszkolem Natury, Inni Szkółką w Polu, albo Szkołą Słońce czy Deszcz. My nazywamy to Szkółką Las i Natura. Zajęcia mogą odbywać się nieregularnie albo w pełnym wymiarze, z różnymi grupami wiekowymi, o różnych porach roku. Mogą mieć miejsce w jakiegokolwiek przestrzeni – na stanowisku obok kilku drzew, lub w wielkim lesie, na placu zabaw lub na rozległej łące, nad strumykiem w dolinie,

na górze... Dzieci i tak potrafią odnaleźć magię w najbardziej zwyczajnych miejscach. Ważne jest, że budują swój związek z takim miejscem w regularny, powtarzalny sposób do niego, w sposób najbardziej dla nich odpowiedni – poprzez zabawę. Dzieci bawiące się na łonie natury – oto serce pojęcia Szkółka Las i Natura.

Wykwalifikowani pedagodzy wspierają tę zabawę i naukę, która nieuchronnie wyłania się z niej poprzez ścisłą obserwację. Podążają za zainteresowaniami dziecka, badają jego teorie, zadają dobre pytania, oferują narzędzia i zasoby oraz schodzą mu z drogi! Postrzegają dzieci jako z natury kompetentne, ciekawe i zdolne oraz postrzegają siebie jako pomocnika, przewodnika i współspiskowca, a nie eksperta. Nauczyciele Forest and Nature School są zaangażowani w nauczanie i uczenie się oparte na zabawie i zabawie”.

Powyższa deklaracja jest stanowiskiem kanadyjskiej organizacji pod nazwą „Sojusz dla dziecka i natury” – Child and Nature Alliance of Canada.

Źródło: childnature.ca

W Polsce również rozwija się podobny ruch, pod Białymstokiem powstało specjalnie zaprojektowane do takiej funkcji Leśne Przedszkole Puszczyk. Warto zapoznać się z realizowanym tam podejściem radzenia sobie ze zdiagnozowanym społecznie „syndromem deficytu natury” u najmłodszych.

Źródło: puszczyk.edu.pl

Integracja zespołów

Zajęcia rekreacyjne w terenie są coraz częściej wybieraną metodą integracji zespołów pracowniczych. Popularne w tej branży są swoiste leśne parki rozrywki ze strzelaniem z łuku, rzucaniem podkową i innymi grami sprawnościowymi, nie zamykają one jednak katalogu możliwości. Portal Puls.hr przedstawia 10 nieoczywistych pomysłów na integrację pracowników, wśród nich najciekawsze to: survival, off road, escape room, gry terenowe, zdobywanie gór, 2 lub 3-dniowy rajd turystyczny.

Firma o profilu turystyki przygodowej, o której wspomniano było wcześniej, jest w stanie zaoferować usługi takich zajęć w terenie – albo agencji eventowej, albo bezpośrednio zainteresowanym. Off road i escape room wymagają pewnych inwestycji. Nowa firma powinna zaczynać raczej od zorganizowania wzorca i przygotowania miejsca na kilkugodzinne gry terenowe i oferować je łącznie z dłuższymi wyprawami przez góry z elementami przetrwania. Są na to miejsca w Koronie Sąddeckiej.

Włoska agencja eventowa Italian Business Tips tak przedstawia tę formę budowania zespołów:

„Dlaczego wędrowki są dobre dla Twojego zespołu?”

Co piesze wycieczki mają wspólnego z przywództwem, rozwiązywaniem problemów i innymi umiejętnościami, które można nabyć w miejscu pracy? Więcej niż możesz sobie wyobrazić.

Dla większości z nas obcowanie z całkowicie naturalnym środowiskiem jest stosunkowo rzadkim doświadczeniem i chociaż nie wymaga żadnego specjalnego treningu, z pewnością wprowadza nowicjuszy w automatyczny „tryb uczenia się”. Jest w nim element fizycznego wyzwania (który można modyfikować, aby każdy mógł bezpiecznie cieszyć się tym doświadczeniem), a całe doświadczenie ma na celu pomóc członkom zespołu komunikować się ze sobą i budować zaufanie.

Rozwiązywanie problemów jest również wymagane, aby sprostać niewielkim wyzwaniom, które pojawiają się podczas poruszania się po złożonej ścieżce, szczególnie jeśli po drodze mają zostać ukończone określone zadania. Szczególnie pomocne, jeśli chodzi o nastawienie wszystkich na nowe wyzwanie, jest zmiana hierarchii i relacji międzyludzkich, która zawsze ma miejsce w takiej sytuacji. Wycieczki integracyjne to doskonały sposób na zwiększenie pewności siebie tych członków zespołu, którzy zwykle czują się w kłacie, czekając na walidację w biurze, a także zachęcanie do empatii u tych, którzy są naturalnymi liderami”.

Źródło: italianbusinessstips.com

Podsumowując: usługi z zakresu team-building stanowią istotny potencjał rozwoju małej firmy o charakterze turystyczno-przygodowym. Istniejąca baza noclegowa oraz infrastruktura turystyczna sprzyja organizacji tego typu imprez na obszarze Korony Sąddeckiej.

Zdrowie i rozwój osobowości

Zupełnie inne podejście stosowane jest do zaspokajania indywidualnych, jednostkowych potrzeb odnowy ciała i ducha poprzez możliwie najbliższy kontakt z naturą. To na przykład treningi personalne na otwartej przestrzeni, rozwijające formę fizyczną lub lekcje jogi na łonie przyrody czy warsztaty psychologiczne. Każda z tych form wymaga przede wszystkim wysokiego profesjonalizmu prowadzącego program. Natomiast realizowanie go w kontakcie z naturą korzystnie wspomaga proces rozwoju i pozytywnie wpływa na rezultat. Taka działalność może w sezonie turystycznym obejmować turystów przyjeżdżających do Korony Sąddeckiej na kilka dni pobytu i być realizowana we współpracy z podmiotami oferującymi noclegi. Atrakcyjnie będzie jej połączenie z odpowiednią dietą – tu pojawia się miejsce na komplementarne usługi gastronomiczne.

Trening personalny na wolnym powietrzu

Łódzki klub OtoFitness zaprasza na nową formę zajęć: Outdoor Fitness, czyli treningi pod chmurką.

„OUTDOOR to piękny początek nowej przygody z treningami pod chmurką na stadionie w Aleksandrowie Łódzkim.

TO NASZA NOWOŚĆ! ODPOWIEDZ NA WYMAGANIA NOWEJ RZECZYWISTOŚCI TROSKA O KOMFORT I SAMOPOCZUCIE UCZESTNIKÓW I NOWY WYMIAR TRENINGU!

Zapewniamy zastrzyk endorfin i naprawdę komfortową realizację zajęć – jest ciepło, jest luz, jest przestrzeń, naturalne otocze-

nie... ODLOTOWO! Tak można wracać do formy z poczuciem satysfakcji i motywacji! Jesteśmy razem, oczywiście zachowujemy bezpieczną odległość, ale przede wszystkim czujemy super energetyczny klimat!”

Źródło: oto-fitness.pl

Leśne odosobnienie

Podobna działalność przybiera czasem formy bardzo poważne, jaką jest na przykład: *„7-dniowy retreat (rekolekcje) w lesie, w tym 3 doby w samotności, w milczeniu i bez jedzenia”.*

Takie „męskie wyprawy po wizje”, warsztaty rozwojowe, odosobnienie, rytuały przejścia proponuje fundacja Bycie w Lesie, organizująca w Bieszczadach „pobyty w dzikiej przyrodzie jako antidotum na choroby cywilizacyjne, stres, depresje itp”.

Projektem kierują – Mieszko Stanisławski: *„Z wykształcenia jestem filozofem, z serca człowiekiem lasu. Jestem trenerem edukacji ekologicznej, przewodnikiem po dzikiej przyrodzie. Uczę medytacji i uważności. Jestem w nieustannej podróży. Wyrażam swój zachwyt nad przyrodą, fotografując i grając muzykę. Jestem ratownikiem GOPR-u i Instrukctorem Narciarstwa PZN”.* oraz Karolina Stanisławska:

„Jestem trenerką, nauczycielką jogi, z wykształcenia fizjoterapeutką. Z każdym dniem działania na rzecz Ziemi stają się coraz istotniejszym elementem mojego życia prywatnego i zawodowego. Dużą rolę w moim życiu odgrywa czas spędzony w odosobnieniu i medytacji. Kiedy mogę, jestem z dala – od miasta, zgiełku, nadmiaru słów i zadań”

Źródło: byciewlesie.pl

Produkty lokalne

Kwestia komercjalizacji produktów lokalnych została dokładnie przeanalizowana w opracowaniu zrealizowanym na podstawie projektu, w którym uczestniczyło sześć Lokalnych Grup Działania:

Kwartet na Przedgórzu, Zielony Pierścień Tarnowa, Dolina Karpia, Stowarzyszenie Na Śliwkowym Szlaku, Lokalna Grupa Działania dla Obszarów Wiejskich Gminy Olkusz oraz Lokalna Grupa Działania „Nad Białą Przemszą”.

Komercjalizacja Produktu Lokalnego, 2015, wydawnictwo NOVA SANDEC

Solidne badania ankietowe pokazały w jaki sposób produkty lokalne – głównie o charakterze potraw, przekąsek i napojów – postrzegają potencjalni nabywcy. W podsumowaniu publikacji znalazły się zachęcające wnioski dotyczące stosowania Produktu Lokalnego jako narzędzia promocji regionalnej – jednak szkoda, że zabrakło nieco propozycji rzeczywistej komercjalizacji.

„MIEJSCA EKSPONOWANIA PRODUKTÓW LOKALNYCH

Wykorzystanie w projekcie KPL narzędzia testujące wzbudziły duże zainteresowanie konsumentów, zostały ocenione bardzo wysoko jako miejsca sprzedaży produktów lokalnych. Sklep produktów lokalnych, kiosk gastronomiczny, agrokuchnia, tradycyjna zastawa stołowa, namiot wystawienniczy, stół regionalny to zatem odpowiednie miejsca do sprzedaży produktów lokalnych. Tego typu narzędzia mogłyby być również wykorzystane przy szkołach gastronomicznych czy też w projektach dot. edukacji

konsumenckiej, czy przedsiębiorczości jako uatrakcyjnienie i wzmocnienie praktycznego aspektu w procesie kształcenia”.

Dla Korony Sąddeckiej ciekawe byłyby dwa różne podejścia:

– **Współpraca Kół Gospodyń Wiejskich polegająca na wyborze, produkcji i prezentacji/sprzedaży 2-3 wybranych Produktów Lokalnych Korony Sąddeckiej (o charakterze dania, przekąski, napoju). Prezentacja/sprzedaż podczas wszelkich eventów oraz we współpracy z zarządcami miejsc noclegowych, przede wszystkim obiektów Agroturystyki.**

– **Współpraca podmiotów biznesowych i marek, np.: Sąddecki Bartnik, Winnica Chodorowa, Browar Grybów, w zakresie opracowania Lokalnych Pakietów Promocyjnych (piwo, wino, miód) pod marką regionalną Smaki Korony Sąddeckiej oraz utworzenia prostego kanału dystrybucji tych Produktów do zarządzających miejscami noclegowymi, oraz atrakcjami turystycznymi – zarówno na obszarze Korony Sąddeckiej, jak i poza nią.**

Czasowy pobyt seniorów

Coraz więcej domów spokojnej starości oferuje usługę pobytu czasowego dla seniorów. Odpowiada ona na potrzeby rodziny, opiekującej się seniorem – kiedy zdarza się chwilowy brak możliwości zapewnienia takiej opieki, albo po prostu dzieci opiekujące się rodzicem potrzebują chwili wytchnienia i krótkiego zwolnienia od tych obowiązków. Również dla dobrego samopoczucia seniorów istotna może być sama zmiana ich codziennego środowiska, choćby ograniczona.

Pobieżna analiza istniejącego rynku usług opieki nad seniorami wskazuje na brak ofert dotyczących opieki wyłączonej krótkoterminowej, jednak nie jest przesądzone, że skupienie się na pobytach czasowych nie jest możliwe – przynajmniej w wersji Premium, czyli w warunkach podwyższonego standardu i ograniczonej liczby miejsc.

Abymy wykorzystali na takim polu pełnię walorów Korony Sąddeckiej, należy usługi sformatować tak, aby skierowana była na potrzeby osób starszych, sprawnych fizycznie i mentalnie. To zasadniczo te same osoby, które kwalifikują się do dziennych domów opieki. Wówczas pobyt, czy to 14-dniowy, czy 30-dniowy – lub dłuższy

wykorzystany będzie do łagodnej stymulacji poprzez samą zmianę otoczenia, ruch na wolnym powietrzu połączony z ewentualnymi ćwiczeniami fizycznymi uzupełnionymi o ćwiczenia umysłowe typu Bingo w świetlicy. Dodatkową atrakcją będą krótkie wyjazdy autobusem na zwiedzanie wybranych atrakcji turystycznych czy interesujące wydarzenia mające miejsce w okolicy. W takim miejscu wsparcie lekarskie czy pielęgniarstwa może być ograniczone, ale jest na pewno pole do działania dla fizjoterapeutów i specjalistów do opieki nad osobami starszymi.

Domy opieki to najczęściej duże ośrodki, czasowy pobyt realizowany powinien być raczej w obiekcie o charakterze przytulnego pensjonatu, położonego w atrakcyjnym, spokojnym miejscu. Taki klimat odnaleźć można w Lawendowym Domu Seniora w Starej Wsi koło Nadarzyn. Stylowy parterowy budynek o powierzchni 1000 m² z wewnętrznym patio, położony jest na działce leśnej w bezpośrednim sąsiedztwie dużego kompleksu Lasu Młochowskiego. Z precyzyjną konfiguracją usług tego Domu Seniora zapoznać się można na stronie: lawendowy.eu

Tworzenie atrakcji turystycznych

Bardzo dobrym przykładem stworzenia atrakcji turystycznej jest Zamek Stara Baśń w Grybowie. Rekonstrukcja średniowiecznego zamku, ożywiana kostiumowymi animacjami, przyciąga grupy turystów z bliska i daleka, generując przychody i pozytywnie utrwalając markę turystyczną Grybowa. Wymagała jednak poniesienia znacznych kosztów. Są tańsze sposoby na stworzenie z niczego atrakcji turystycznej, dobrym przykładem jest

projekt Park Labiryntów i Miniatur w Rąbiewie niedaleko Kazimierza Dolnego. Kolekcja 50 miniatur architektury drewnianej Kazimierza Dolnego, Nałęczowa, Puław i pobliskich miejscowości, zachęca do dalszego zwiedzania i oglądania ich w naturze. Jednak opuszczenie tego miejsca może być trudne, jeśli nie znajdzie się wyjścia z jednego z wielu zielonych labiryntów, które są wyzwaniem dla każdego gościa Parku.

Źródło: park-labiryntow.pl

Park Miniatur Korony Sądeckiej dałby możliwość wyekspozycjonowania zabytków i atrakcji turystycznych pogórzy pomiędzy dolinami Białej i Dunajca oraz zachodniej części Beskidu Niskiego.

Źródło: [Makiety I Dioramy Kolejowe – FB](#)

Fani budowy makiet kolejowych i dioram militarnych też mają pole do popisu: dwa oryginalne budynki dawnej Kolei Transwersalnej czekają na jakieś upamiętnienie swojej historii. W pomieszczeniach stacji kolejowej w Stróżach mogłaby znaleźć miejsce diorama przedstawiająca przedpole Bitwy Gorlickiej pomiędzy Stróżami a Łużną i rozwijające się do ataku oddziały Państw Centralnych oraz linie umocnień rosyjskich. Taki projekt ze względu na swoje walory edukacyjne mógłby zapewne liczyć na wsparcie finansowe stowarzyszeń lub samorządów.

Podobnie w budynku stacji kolejowej w Marcinkowicach mogłaby znaleźć miejsce makieta przedstawiająca walki Legionów Polskich 5 i 6 tego grudnia 1914 podczas próby odzyskania Nowego Sącza z miejscem przeprawy kawalerii Beliny przez Dunajec i stanowiskiem artylerii pod Rdziostowem.

Trzeci budynek stacyjny, ten w Ptaszkowej, już powojenny, ale wyjątkowo stylowy i pięknie położony może pomieścić mini muzeum kolejowe nawiązujące do starych tradycji kolejarskich mieszkańców wsi. Warto byłoby też przypomnieć ponad stuletnie tradycje turystyczne Gór Grybowskich, w których funkcjonowały tak zwane latowiska.

Jaworze Ekspres

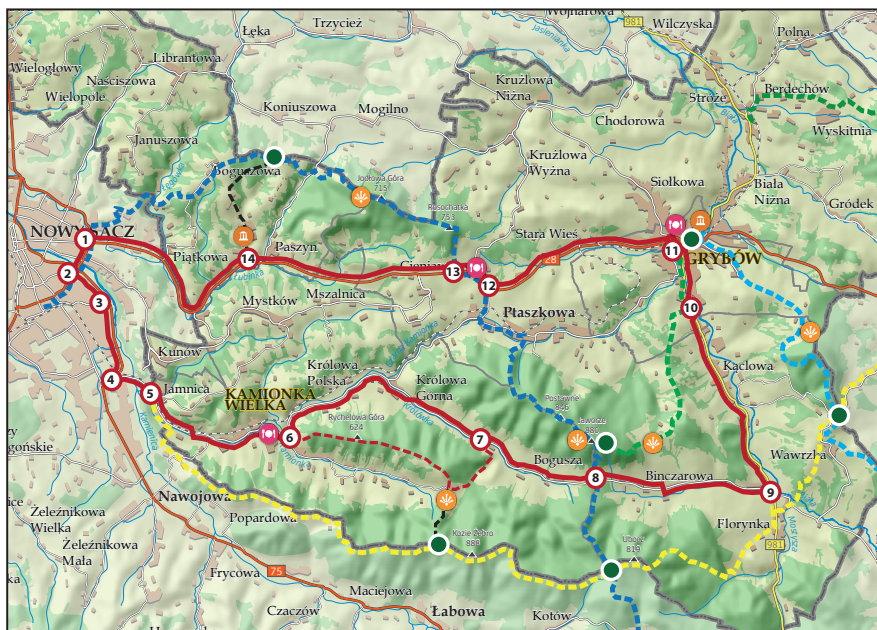
Bardzo popularnym celem turystycznym w UK jest walijski szczyt Snowdon, kulminacja rozległego masywu górskiego. Wokół masywu krążą w zamkniętej pętli autobusy linii turystycznej **Snowdon Sherpa**, tworząc cenne połączenie między sześcioma głównymi trasami prowadzącymi na Snowdon, a także głównymi parkingami, wioskami i atrakcjami turystycznymi w okolicy.

Jest to idealna usługa dla turystów, którzy zamierzają rozpocząć podróż z jednego punktu i zakończyć w innym, a także dla każdego, kto chce podróżować po Snowdonii i zostawić samochód w domu.

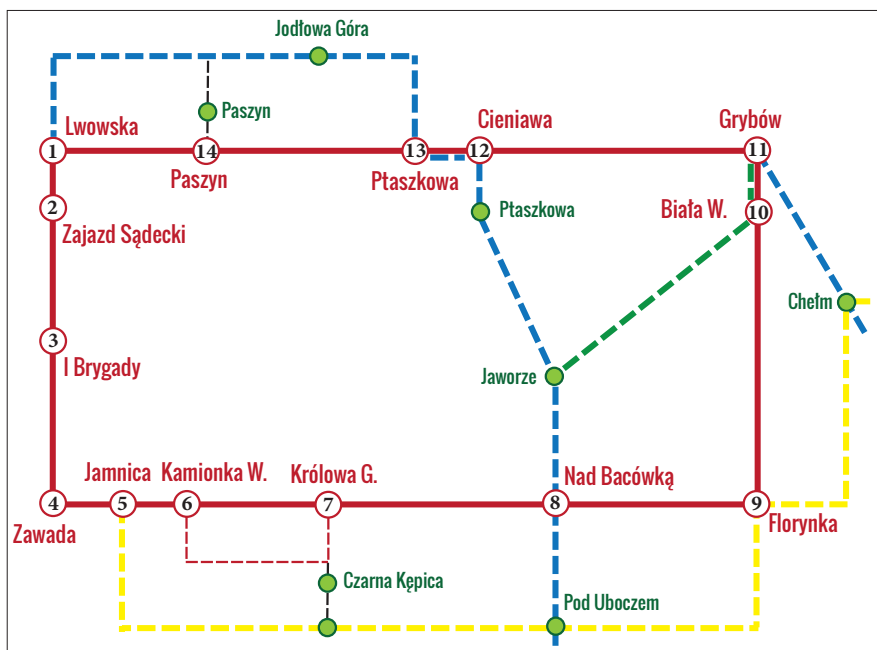
Biorąc pod uwagę topografię zachodniej części Beskidu Niskiego (Gór Grybowskich), znaczną rozpiętość istniejących szlaków turystycznych, brak miejsc parkingowych przy wejściach na szlaki oraz braki standardowej komunikacji publicznej proponuję **utworzenie projektu podobnej linii turystycznej w pętli pomiędzy Nowym Sączem a Grybowem.**

Jest to wspólne zadanie dla firmy przewoźowej, jako operatora – ale również i dla miejscowych samorządów, które powinny wesprzeć projekt odpowiednimi grantami na bazie środków UE.

Efektom projektu powinno być uruchomienie linii obsługiwanej przez co najmniej jeden bus, jeżdżący w weekendy oraz okres wakacji na trasie przedstawionej na mapie i schemacie.

Turyści i spacerowicze uzyskają łatwy dostęp do istniejących, mało wykorzystywanych obecnie szlaków turystycznych, uzupełnionych odcinkami łącznikowymi (przykłady – kolor czarny).

KORONA SĄDECKA Wsparcie rozwoju lokalnego

Wsparcie finansowe rozwoju lokalnego w kontekście niniejszego opracowania podzielić można na trzy odrębne strumienie. Pierwszy z nich dotyczy tak zwanych NGO, czyli organizacji pozarządowych, głównie stowarzyszeń i fundacji. Drugi dotyczy rolników, trzeci dotyczy przedsiębiorców.

Informacje o programach i działaniach pomocowych przedstawiają obraz aktualny dla jesieni roku 2020 i mają charakter poglądowy. Perspektywa finansowa funduszy pochodzących z Unii Europejskiej, stanowiących istotny trzon programów wsparcia kończy się w roku 2020, a kształt kolejnej perspektywy nie jest jeszcze określony.

Wsparcie dla NGO

To wsparcie realizowane jest przez samorządy terytorialne wszystkich stopni, przede wszystkim w formie dotacji celowych, na konkretne projekty z zakresu zadań publicznych. Określenie listy zadań odbywa się na przełomie roku kalendarzowego, granty przyznawane są na początku roku, a ich realizacja rozłożona na kolejne miesiące do końca roku.

Samorząd gminny

Gmina Grybów, – na przykład, w przekazanym do konsultacji społecznych projekcie zadań na rok 2021, przedstawiła między innymi następujące wsparcia:

- „Upowszechnianie kultury”
- „Ochrona zdrowia”;
- „Kultura Fizyczna i Sport”;
- „Turystyka”

Analogiczne działania realizują: miasto Grybów, gmina Kamionka Wielka oraz gmina Chełmiec.

Kwoty grantów wydawane są przez NGO'sy między innymi na zakup usług i produktów służących do realizacji określonego zadania publicznego. Różnego rodzaju lokalni animatorzy i organizatorzy czasu wolnego, dostawcy usług rekreacyjnych i sportowych, edukatorzy, trenerzy, przewodnicy, dostawcy cateringu i sprzętu imprezowego będą zatem włączani w tę działalność.

Samorząd powiatu nowosądeckiego

Przedstawiony do konsultacji społecznych projekt „Programu Współpracy Powiatu Nowosądeckiego z Organizacjami Pozarządowymi na rok 2021” zawiera między innymi następujące zadania:

- 1) W dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (KONKURS KULTURALNE SĄDECKIE)
- 2) W dziedzinie kultury fizycznej (KONKURS SPORTOWE SĄDECKIE)
- 3) W dziedzinie ochrony i promocji zdrowia (KONKURS ZDROWIE SĄDECKIE)
- 4) W dziedzinie edukacji ekologicznej (KONKURS EKO SĄDECKIE)
- 5) W dziedzinie bezpieczeństwa publicznego (KONKURS BEZPIECZNE SĄDECKIE)
- 6) W dziedzinie promocji i turystyki (KONKURS KOCHAM SĄDECKIE)
- 8) W dziedzinie polityki senioralnej (KONKURS SREBRNE SĄDECKIE)

Samorząd województwa małopolskiego

W podobny sposób działa samorząd województwa małopolskiego, ogłaszając konkursy na wykonanie zadań publicznych. W roku 2020 rozdysponowane zostały NGO'som środki na zadania w dziedzinie turystyki w ramach konkursu „Małopolska Gościńska – IV edycja”.

Innym przykładem jest ogłoszony jesienią 2020 przez Zarząd Województwa Małopolskiego konkurs ofert pn. „Zdrowy i aktywny senior”. Konkurs ma na celu wyłonienie ofert i zlecenie podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego realizacji zadań publicznych Województwa Małopolskiego w obszarze edukacji prozdrowotnej dla małopolskich seniorów.

Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego

MARR przyjmowała w roku 2020 wnioski o wsparcie w formie darowizny lub sponsoringu. Wsparciem finansowym w formie sponsoringu lub darowizny objęte są przede wszystkim fundacje, stowarzyszenia, organizacje i instytucje działające na rzecz promocji gospodarki, wspierające rozwój przedsiębiorczości, podejmujące inicjatywy charytatywne, społeczne, edukacyjne, kulturalne, w szczególności służące ochronie dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, prozdrowotne wyłącznie na terenie Małopolski.

Wsparcie kierowane do rolników

ARiMR

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa przyjmowała jesienią 2020 wnioski między innymi w ramach „Wsparcia inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój”, czyli na tzw. małe przetwórstwo i rolniczy handel detaliczny.

Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

O aktualnych możliwościach uzyskania przez rolnika wsparcia dla działalności pozarolniczej, takiej jak agroturystyka, rolniczy handel detaliczny – czy innej, mającej związek z planowaną inwestycją dającą możliwość uzyskiwania przychodów z turystyki i rekreacji najlepiej jest dowiadywać się w Małopolskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego oraz jego powiatowej agencji w Nowym Sączu.

Zakłada się, że pomoc w ramach Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej będzie realizowana z obecnego budżetu jeszcze do końca 2022 roku.

Wsparcie kierowane do przedsiębiorców

Powiatowy Urząd Pracy

Powiatowy Urząd Pracy w Nowym Sączu w roku 2020 przyjmował wnioski o dofinansowanie ze środków Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej dla osób bezrobotnych. Kwota dofinansowania wynosiła do 18 tysięcy zł.

Nowosądecki Inkubator Przedsiębiorczości

Aktualne działania Inkubatora to realizowanie wsparcia w postaci szkoleń specjalistycznych dla uczniów szkół zawodowych. W roku 2020 prowadził takie działania w formie projektu „Rozwój Centrum Kompetencji Zawodowych w obszarze turystyczno-gastronomicznym”.

Regionalny Program Operacyjny Małopolska

Konsultacji na temat prowadzonych naborów do programów pomocowych prowadzi punkt informacyjny RPO Małopolska w Nowym Sączu, telefonicznie, oraz przy obostrzeniach wynikających z pandemii, poprzez komunikator Skype.

Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego

MARR jest operatorem funduszy europejskich, którego zadaniem jest wspieranie wielu obszarów przedsiębiorczości w województwie małopolskim. Wsparcie udzielane jest w formie doskonalenia kompetencji biznesowych, poprzez doradztwo i szkolenia, oraz w formie finansowej, poprzez dotacje i kredyty.

Przykładowym działaniem wsparciem finansowym realizowanym przez MARR w roku 2020 jest projekt **Czas na Biznes**. Celem projektu jest rozwój przedsiębiorczości na terenie subregionu Małopolski Zachodniej poprzez udzielenie 520 dotacji w kwocie 28 500 zł na założenie nowych i trwałych mikroprzedsiębiorstw w okresie do 06.05.2021 r.

Innym przykładem jest instrument finansowy – **pożyczka dla start-upów** (działających na rynku do 24 miesięcy) na finansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych na terenie

województwa małopolskiego. MARR oferuje najniższe w Małopolsce oprocentowanie: 0,29% dla firm z terenu niskiej aktywności gospodarczej (aktualnie powiaty: dąbrowski, tarnowski, brzeski, gorlicki, **nowosądecki**, limanowski, proszowicki).

Bez warunków wstępnych udzielane są korzystnie oprocentowane pożyczki **Małopolskiego Funduszu Pożyczkowego** dla mikro i małych firm z regionu Małopolski z przeznaczeniem na rozwój i prowadzenie działalności gospodarczej – do kwoty 500 tys. zł.

Również do kwoty 500 tys. zł. udzielane są **pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej** dla mikro i małych przedsiębiorców z Małopolski.

Fundusze Norweskie

W harmonogramie naborów na 2021 rok nie ma projektów związanych z turystyką.

Fundusz Szwajcarski

Współpraca polsko-szwajcarska na polu wspierania rozwoju lokalnego została zakończona.

Agroturystyka – przedsięwzięcie rolnika czy przedsiębiorcy?

Osoby będące rolnikami, planujące rozpoczęcie działalności agroturystycznej powinny rozważyć konsekwencje wyboru jednej z powyższych form.

Wynajmowanie przez rolników pokoi, sprzedaż posiłków domowych i świadczenie w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem nie wymaga rejestracji firmy w CEiDG. Dochody z takiej działalności zwolnione są z podatku dochodowego – o ile liczba wynajmowanych pokoi w budynku stanowiącym część gospodarstwa rolnego na terenie wiejskim nie przekracza 5.

Rolnicy dysponujący takim kompletnym zapleczem mogą zdecydować się na powyższe rozwiązanie, uzyskując w prosty sposób nieopodatkowane dochody uzupełniające.

Prowadzenie agroturystyki w formie działalności gospodarczej, przez rolnika lub oso-

bę niebędącą rolnikiem, wymaga większego wysiłku, ale daje też możliwości uzyskiwania nieporównywalnie wyższych dochodów.

Dzięki otwartym możliwościom uzyskiwania dotacji i kredytów na rozwój firmy, dzięki możliwości różnicowania usług dodatkowych dla turystów, dzięki możliwości stałego zwiększania skali przedsięwzięcia.

LGD Korona Sądecka

Lokalna Grupa Działania „Korona Sądecka”

Stowarzyszenie LGD Korona Sądecka prowadzi działania wspierające rozwój lokalny na obszarach wiejskich tj. Gminy Chelmec, Grybów, Kamionka Wielka oraz Miasta Grybów w oparciu o Lokalną Strategię Rozwoju.

Na działania prowadzone przez LGD z zakresu przedsiębiorczości, turystyki, kultury i rekreacji oraz kształtowania wysokiej jakości przestrzeni do życia, w latach 2016 – 2020 Stowarzyszenie przeznaczy 9,5 mln zł.

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 określa mocne i słabe strony w funkcjonowaniu obszaru LGD, wskazując jednocześnie pożądane kierunki rozwoju tj.:

1. **„Rozwój i promowanie przedsiębiorczości”** ze wsparciem i dotacjami dla podmiotów gospodarczych, tworzeniem nowym miejsc pracy i podnoszeniem kompetencji.
2. **„Rozwój turystyki, kultury i rekreacji na obszarze LGD”**, w ramach którego prowadzona jest między innymi budowa lub modernizacja istniejącej bazy i infrastruktury sprzyjającej aktywnemu wypoczynkowi mieszkańców i turystów, a także kreowanie nowych produktów turystycznych i poszerzanie oferty rekreacyjnej.
3. **„Rozwój wysokiej jakości przestrzeni do życia”** ze wzmocnieniem postaw proekologicznych i prozdrowotnych, a także zagospodarowaniem przestrzeni publicznych, świadczących o tożsamości miejsca.

Dofinansowania przeznaczone są dla: osób fizycznych zamieszkałych na obszarze wiejskim objętym LSR; mikroprzedsiębiorstw albo małych przedsiębiorstw wykonujących działalność gospodarczą, do której stosują się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców;

osób prawnych z oddziałem znajdującym się na obszarze wiejskim objętym LSR; jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej z siedzibą lub oddziałem znajdującym się na obszarze wiejskim objętym LSR.

Ze szczegółami Lokalnej Strategii Rozwoju zapoznać się można w numerze 7 Magazynu Lokalnego Korony Sąddeckiej z roku 2016, z którego pochodzi powyższy skrót. Magazyn jest dostępny w wersji cyfrowej na stronie LGD.

Przyszłość LGD „KORONA SĄDECKA”

Kolejny okres programowania, w myśl zasady „Europa bliżej obywateli”, będzie szansą na dalsze wsparcie wartościowych inicjatyw lokalnych. W swoich działaniach LGD „KORONA SĄDECKA” skoncentruje się na przedsięwzięciach związanych z rozwojem społecznym, gospodarczym i środowiskowym.

Ważnym tematem będzie dla Stowarzyszenia kultura, naturalne dziedzictwo kulturowe, zrównoważona turystyka, ale też bezpieczeństwo na obszarach wiejskich.

Kwoty dofinansowania czy szczegółowe zakresy wsparcia będą znane nie wcześniej niż w latach 2021/2022. Niemniej jednak należy przypuszczać, że tak jak dotychczas beneficjentami środków LGD będą przedsiębiorcy, osoby fizyczne, organizacje pozarządowe, parafie czy jednostki samorządu terytorialnego.

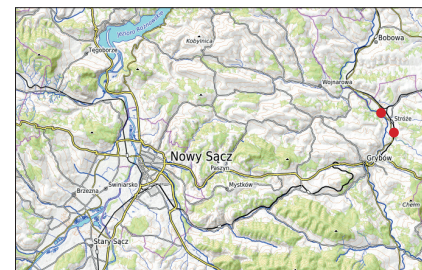
Już teraz Stowarzyszenie zaprasza do wspólnego kształtowania rozwoju lokalnego.

Kontakt:
Biuro LGD „KORONA SĄDECKA”,
ul. Papieska 2, 33-395 Chełmiec
tel. 184145655
e-mail: stowarzyszenie@lgdkoronasadecka.pl
www.lgdkoronasadecka.pl

KORONA SĄDECKA

Samorządowe tereny inwestycyjne

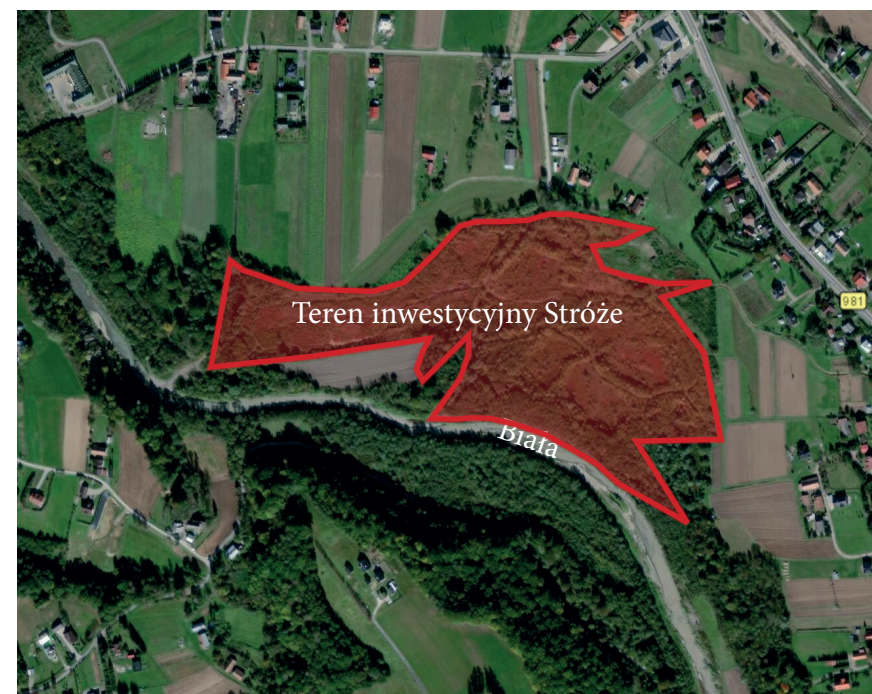
Teren inwestycyjny w Białej Niżnej jest już częściowo zagospodarowany, na zagospodarowanie czekają działki nad rzeką w Stróżach.

Plan zagospodarowania przestrzennego w tej lokalizacji przewiduje między innymi: stawy rekreacyjne i rekreacyjno-hodowlane, a także zabudowę turystyczną rekreacji zbiorowej (hotele, motele, zajazdy, campingi).

Gmina Grybów oferuje tereny inwestycyjne w tak zwanej Strefie Aktywności Gospodarczej. Aktualnie są to dwie lokalizacje; jedna w miejscowości Biała Niżna, w trójkącie pomiędzy drogą 981 a torem linii kolejowej Tarnów – Leluchów, a druga w miejscowości Stróże, pomiędzy drogą nr 981 a rzeką Białą.

Kontakt dla inwestorów:

Urząd Gminy Grybów
ul. Jakubowskiego 33
33-330 Grybów
Andrzej Poręba
z-ca.wojta@gminagrybow.pl

Źródła wykorzystane w tekście

- 1/Konwencja Karpacka | Protokół o zrównoważonej turystyce:
informatoriumkarpackie.pl
- 2/Badanie Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku:
malopolska.pl
- 3/Główny Urząd Statystyczny | Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia na podstawie danych statystycznych m.in. z zakresu bazy noclegowej, kultury i dziedzictwa narodowego oraz przyrodniczych obszarów chronionych 2015, 2017:
stat.gov.pl
- 4/Strategia Rozwoju Województwa "Małopolska 2030":
malopolska.pl
- 5/Lokalny potencjał a zrównoważony rozwój turystyki w Karpatach:
Zakład Narodowej Fundacji Ochrony Środowiska, 2015
- 6/Noclegi
google.pl | booking.com | nocowanie.pl | airbnb.com | kamionkawielka.pl | gminagrybow.pl
- 7/Gastronomia
google.pl | tripadvisor.com | kamionkawielka.pl | gminagrybow.pl
- 8/Turystyka i rekreacja
kamionkawielka.pl | gminagrybow.pl | chelmiec.pl | lgdkoronasadecka.pl
- 9/Agroturystyka Puszczykowska | Gazeta Współczesna online:
puszczykowa.pl
- 10/Chatka Włóczykija | Polska Organizacja Turystyczna:
nawsinajlepiej.polska.travel
- 11/Dosbajka Orestówka:
dosbajka.eu | slowhop.com
- 12/Chata Jankowa:
slowhop.com | Chata Jankowa
- 13/Manichatki - Chatka Mani:
slowhop.com | Manichatki
- 14/Glamping:
businessinside.com | slowhop.com
- 15/Sandy Pines:
Sandy Pines Campground
- 16/Camp 9:
camp-9.pl
- 17/Szklarnia w Ødekjære:
tjome.kolonial.glasshuset
- 18/Eden Bistro:
facebook.com/eden.bistroo
- 19/Kuchnie ogrodowe: Outdoor kitchens | Jennifer Ebert
idealhome.co.uk
- 20/Restauracja Mobilna:
thefieldkitchenoxford.co.uk
- 21/Kuchnia Partyzancka:
facebook.com/KUCHNIA.PARTYZANCKA
- 22/Przygoda w górach:
midirelandadventure.ie
- 23/Samochody terenowe:
podroze4x4.pl
- 24/Leśna szkoła w Rudawce Rymanowskiej:
lesnaszkola.com
- 25/Szkółka na łonie natury:
childnature.ca | puszczyk.edu.pl
- 26/Integracja zespołów:
italianbusinessstips.com
- 27/Trening personalny na wolnym powietrzu:
oto-fitness.pl
- 28/Leśne odosobnienie:
byciewlesie.pl
- 29/Komercjalizacja Produktu Lokalnego
Nova Sandec, 2015
- 30/Lawendowy Dom Seniora
lawendowy.eu
- 31/Park Labiryntów i Miniatur
park-labiryntow.pl
- 32/Makiety kolejowe
facebook.com/brima.Modellanlagenbau.GmbH
- 33/Snowdon Sherpa
swissitalianpaddlesteamers.com
- 34/Wsparcie rozwoju lokalnego
gminagrybow.pl | kamionkawielka.pl | chelmiec.pl | grybow.pl | nowosadecki.pl | malopolska.pl | marr.pl | arimr.gov.pl | modr.pl | nowysacz.praca.gov.pl | inkubator.nowysacz.pl | rpo.malopolska.pl | lgdkoronasadecka.pl

II. Turystyka w Koronie Sądeckiej

Koronę Sądecką poznawać można na wiele sposobów. Z rodziną czy przyjaciółmi wybrać się można **samochodem** na zwiedzanie drewnianych kościółków na Szlaku Architektury Drewnianej, czy cmentarzy wojennych i innych miejsc związanych z historią Pierwszej Wojny Światowej w Karpatach. Warto przy okazji odwiedzić też miejsca, gdzie powstają miody, wina, czy piwa. Proponujemy kilka takich tras do wyboru, zainteresują one nie tylko seniorów.

Dla miłośników wycieczek rowerowych mamy znakowane **trasy rowerowe**. Dunajec Velo to niedługi odcinek utwardzonej Drogi Rowerowej nad Dunajcem, wygodna trasa spacerowa dla rodzin z dziećmi.

Rowerowy Szlak Okrężny Gminy Grybów jest natomiast bardziej wymagającą trasą o długości blisko 80 km, z wieloma podjazdami i zjazdami w malowniczym krajobrazie Gór Grybowskich i pogórza przeciętych doliną Białej.

Są jednak też odcinki łatwiejsze, podobnie, jak fragmenty wcześniej wyznakowanych dłuższych tras rowerowych – Szlaku Winnego i Szlaku Królewskiego.

Amatorzy wędrówek górskich mają do dyspozycji całą sieć **szlaków pieszych** PTTK, przecinających zachodnią część Beskidu Niskiego. Ich trasami zaplanować można zarówno krótkie i bliskie wycieczki jak i całodienne wyprawy do Krynicy-Zdroju, czy do Gorlic.

Seniorzy docenią krótsze i dłuższe **spacery** wśród przyrody i krajobrazu – albo te miejskie, kulturowe. Niektóre z nich warto pokonywać z kijami **Nordic Walking** – to jest również atrakcyjne dla mieszkańców najbliższych okolic, dbających o formę fizyczną.

Opisy wycieczki są oznakowane ikonami, wskazującymi na typ wycieczki oraz dla której grupy turystów jest ona najbardziej dopasowana.

Wycieczka:

samochodowa

rowerowa

piesza

spacer

Dla kogo:

Miłośnicy turystyki aktywnej

Rodziny z dziećmi

Amatorzy kontaktu z naturą i kulinariami

Dojrzały amatorzy zwiedzania i poznawania 60+

Uprawiający Nordic Walking

Korona Sądecka SZLAK ARCHITEKTURY DREWNIANEJ

skala 1:400 000

Legenda

- kościoły i cerkwie
- inne zabytki drewniane
- muzea
- trasa wycieczek
- granica obszaru Korony Sądeckiej

Tematyczne wycieczki samochodowe

Szlakiem Architektury Drewnianej

Drogowy szlak turystyczny utworzony na terenie południowej Polski obejmuje tereny województwa śląskiego, małopolskiego, podkarpackiego oraz świętokrzyskiego. Projekt ma ocalić od zapomnienia zabytki dawnej architektury wiejskiej, w tym również takie, które znalazły się na listach dziedzictwa UNESCO.

Każdy z obiektów oznaczony jest tablicą informacyjną z krótkim opisem w trzech językach oraz mapką pokazującą sąsiednie obiekty na Szlaku.

Małopolski Szlak Architektury Drewnianej liczy obecnie 253 obiekty, a 8 z nich wpisano na listę światowego dziedzictwa. Przez Koronę Sądecką biegnie trasa Nowy Sącz i Gorlice. Wycieczkę samochodową taką trasa warto rozłożyć na trzy części – jedną po okolicach Nowego Sącza i dwie po okolicach Grybowa.

Pierwsza wycieczka zaczyna się dłuższym spacerem przy Sądeckim Parku Etnograficznym w Falkowej, dzielnicy Nowego Sącza. Stąd prowadzi przez Kotlinę Sądecką na zachód, przekraczając Dunajec, mijając Świniarsko, wiedzie w Beskid Wyspowy, przez małowicze Krasne Potockie do

Chomranic w dolinie Smolnika. Powtórnie przekracza Dunajec i przez Wielogłowy prowadzi na wschód, gdzie Beskid Niski przechodzi w Pogórze Ciężkowicko-Rożnowskie. Krętymi widokowymi drogami kieruje się do Mogilna, a stamtąd wraca do Nowego Sącza, gdzie kończy się przy Miasteczku Galicyjskim.

Druga wycieczka zaczyna się przy Muzeum Parafialnym w Grybowie, następnie prowadzi doliną Białej do Stróż i dalej przez Pogórze Ciężkowicko-Rożnowskie na wschód do Polnej i Szalowej. Wracając w dolinę Białej, kieruje się do Wilczysk, a potem na zachód do Krużlowej, skąd następuje powrót do Grybowa. Na zakończenie pozostaje odwiedzenie kapliczki pod górą Chełm nad Grybowem.

Trzecia wycieczka zaczyna się również w Grybowie i prowadzi na południe wzdłuż Białej, przez Kąclową w Góry Grybowskie i skręca wokół Jaworza na zachód, gdzie leży Binczarowa. Terenami dawnej Łemkowszczyzny okrąża długi grzbiet Jaworze-Postawne i przez Boguszę i Królową Górną kieruje się ku północy do Ptaszkowej. Wracając z Ptaszkowej do Grybowa, warto odwiedzić kościółek na Podjaworzu.

W kościółku na Helenie miał uczestniczyć w nabożeństwie oddział rycerstwa polskiego spieszącego na odsiecz Wiednia.

1. Wycieczka Szlakiem Architektury Drewnianej – wokół Nowego Sącza

długość 57,8 km, czas przejazdu 1:40 godz.

1. Sądecki Park Etnograficzny to jeden z piękniejszych skansenów w Polsce zajmując zachodnią część pokrytego Lasem Falkowskim wzgórza dzielącego doliny Łubinki i Kamienny. W jego przestrzeni znakomicie współgrają trzy elementy: oryginalna architektura wiejska, ukształtowanie terenu oraz roślinność – drzewa i kwiaty. Można tu znaleźć sugestywnie zaprezentowane w krajobrazie przykłady dawnej zabudowy wiejskiej charakterystycznej dla różnych grup etnograficznych Sądecczyzny – Lachów, Pogórzan, Łemków czy kolonistów niemieckich. Centralnym punktem tego krajobrazu jest dwór szlachecki z aleją dojazdową i parkiem dworskim. Jest też drewniana cerkiewka, kościół i szkoła.

Wejście do Parku znajduje się przy ulicy Generała Wieniawy-Długoszewskiego. Jest tu niewielki parking. W kasie biletowej zaopatrzyć się można w mapki i przewodniki po skansenie oraz literaturę krajoznawczą dotyczącą Sądecczyzny. Zwiedzanie Parku zajmie z pewnością kilkadziesiąt minut.

2. Opuszczając Park, należy skierować się wzdłuż Kamienny do centrum Nowego Sącza i mostem przez Dunajec dostać się na ulicę Świętej Heleny, gdzie w cieniu wielkich lip stoi zabytkowy, **drewniany kościółek pw. św. Heleny**. Wybudowany został w roku 1686 z fundacji przełożonej klasztoru klarysek w Starym Sączu. Miał tu uczestniczyć w nabożeństwie oddział rycerstwa polskiego spieszącego na odsiecz Wiednia. Kościółek nie posiada wieży, a jedynie niewielką sygnaturkę. W barokowym ołtarzu znajdują się osiemnastowieczne obrazy, w tym obraz św. Heleny, patronki parafii. Piękne wnętrze kościółka malował między innymi Stanisław Wyspiański.

Mając chwilę czasu, warto wybrać się z tego miejsca nad Dunajec, skąd po krótkim spacerze można podziwiać panoramę starego miasta w Nowym Sączu.

Z Heleny przez Świniarsko i Chochorowice trasa prowadzi w Beskid Wyspowy, skręcając na Trzetrzewinę. Na stromym podejściu warto zatrzymać się przy XIX-wiecznej kapliczce i spojrzeć na piękny krajobraz otoczonej górami Kotliny Sądeckiej. Po przekroczeniu drogi nr 28 jedzie się wąską drogą przez Krasne Potockie wśród malowniczych krajobrazów doliny Smolnika. W leżących u stóp góry Chełm Chomranickiej znajduje się najcenniejszy zabytek architektury tych okolic.

3. Drewniany kościół Najświętszej Marii Panny zbudowany został w roku 1692. Z tego samego roku pochodzi wolno stojąca dzwonnica drewniana z izbicą. W połowie XIX wieku dobudowana została kaplica Przemienienia Pańskiego. W zakrystii podziwiać można polichromię ornamentalną z XVIII wieku. Cenne jest wyposażenie wnętrza: barokowe i rokokowe ołtarze, barokowa ambona oraz kamienna chrzcielnica z XVIII

wieku. W ołtarzu głównym znajduje się słynący łaskami obraz Matki Boskiej Chomranickiej. Kościół włączony został do Małopolskiego Szlaku Architektury Drewnianej.

Z Chomranic należy przez Marcinkowice i Chełmiec wrócić do Nowego Sącza i przekroczyć Dunajec nowym mostem, kierując się następnie na północ. W Wielogłowach znajduje się kolejny zabytek architektury drewnianej.

4. Dwór w Wielogłowach to prawdopodobnie jedna z najstarszych zachowanych w okolicy tego typu budowli, a jednocześnie jeden z najstarszych dworów alkierzowych. Zbudowany został w siedemnastym wieku z drewna modrzewiowego. Posiadał oryginalnie cztery alkierze w narożnikach, z których przetrwały dwa od frontu, a łamany dach polski kryty był gontem. Może niezbyt okazały, ale niewątpliwie dobry przykład ówczesnej siedziby szlacheckiej. Do zespołu dworskiego należą także częściowo przebudowane XIX-wieczne, murowane czworaki.

W sąsiedztwie dworu, w cieniu pachnących lip, mocno wsparty murowanymi przyporami w zbocze, przypatruje się Kotlinie Sądeckiej od wielu stuleci stary gotycki kościółek pw. Wniebowzięcia NMP, wybudowany z ciosów kamiennych około 1318 roku. O gotyckim rodowodzie świadczą między innymi ostrołukowe portale kamienne oraz płyta nagrobna z herbami Starykoń, Abdank, Topór i Ogończyk oraz napisem minuskułowym z XV wieku.

Dalsza trasa prowadzi krętymi widokowymi drogami – przez Ubiad, gdzie można zrobić spacer (opis na str 91) na Dąbrowską Górę, doskonały punkt widokowy na mocno pofalowany krajobraz Pogórza Ciężkowicko-Rożnowskiego, a następnie Librantową – do położonego na widokowym grzbiecie Mogilna.

5. Drewniany kościół pw. św. Marcina zbudowany został w 1763 r. w pięknym miejscu, na szczycie wzniesienia, z którego rozciągają się **dalekie widoki na Pogórze i pasmo Gór Grybowskiich, z Jodłowa Górą i Rosochatką na pierwszym planie**. Został gruntownie odnowiony w roku 1891. Jest to budowla o konstrukcji zrębowej, szalowana, z dwuspadowymi dachami o kalenicach na różnej wysokości, które wieńczy baniasta wieżyczka na sygnaturkę o renesansowej formie. Wyposażenie wnętrza zawiera wiele zabytkowych przedmiotów jak renesansowa kamienna chrzcielnica z 1540 roku, późnogotycki krucyfiks procesyjny, płyty nagrobne z siedemnastego wieku, ambona, obrazy późnobarokowe i wiele innych.

6. Z Mogilna trasa prowadzi na południe doliną Łubinki przecinającą masyw Jodłowej Góry i kieruje się do Nowego Sącza, gdzie ma koniec przy Miasteczku Galicyjskim. Zobaczyć można oryginalną budowlę **drewnianego zboru ewangelickiego** zbudowanego pierwotnie w Stadlach w roku 1786. Na całe Miasteczko Galicyjskie warto przeznaczyć kilkadziesiąt minut spaceru.

To jeden z najstarszych dworów alkierzowych.

2. Wycieczka Szlakiem Architektury Drewnianej

– Pogórze

długość 37 km, czas przejazdu 1:00 godz.

1. Dworek modrzewiowy z XVII wieku – Grybów

Aby odwiedzić piękny dworek modrzewiowy, będący dawniej plebanią, a obecnie siedzibą **Muzeum Parafialnego** w Grybowie, zaparkować można wygodnie pod kościołem św. Katarzyny. Jak wskazuje data na belce stropowej, zbudowano go w roku 1699. Jego ściany o zrębowej konstrukcji pokryte zostały tynkami, ma też dobudowany ganek z murałami kolumnami.

Zachodnia część plebanii mieści zbiory grybowskiego Muzeum Parafialnego, z eksponatami sztuki sakralnej i elementami wyposażenia wnętrz z nieistniejących kościołów grybowskich: rozebranego starego kościoła św. Katarzyny oraz spalonego w 1945 roku kościółka św. Bernarda, który stał obok plebanii. Są tu również przedmioty liturgiczne pochodzące z okolicznych cerkwi oraz synagog, świadczące o bogactwie kulturowym w historii tego obszaru. Najcenniejszym obiektem związanym z muzeum jest obraz malowany na desce około roku 1450, przedstawiający św. Zofię z trzema córkami – Wiarą, Nadzieją i Miłością, czasowo eksponowany w Muzeum Diecezjalnym w Krakowie.

2. Kościół drewniany z XVII wieku – Krużłowa

Droga z Grybowa do Krużłowej prowadzi przez Siołkową. Droga szybko pnie się na wzniesienie, z którego na prawo otwiera się panorama Pogórze Rożnowskiego – a potem zagłębia w gęstwinę krętych dolinek, w której środku leżą Krużłowa Niżna i Krużłowa Wyżna, wsie o prastarym rycerskim rodowodzie. Wybudowany z fundacji Jana Pieniążka w 1520 roku kościół drewniany pw. Narodzenia NMP otoczony jest kamiennym murem i rozłożystymi lipami. Reprezentuje styl gotycki z barokowymi przekształceniami, ściany o konstrukcji zrębowej wieńczy stromy dach z barokową wieżyczką na sygnaturkę i z latarnią.

Przez otwarty stale przedsionek można zajrzeć do wnętrza, gdzie w dziewiętnastym wieku odkryty został dla świata sztuki prawdziwy skarb – Madonna z Krużłowej. Ta średnio-wieczna rzeźba przedstawia Matkę Boską z Dzieciątkiem w typie Pięknej Madonny. Nieznany jest jej autor ani miejsce pierwotnego przeznaczenia, ale jako czas powstania podaje się najczęściej rok 1410. Madonna z Krużłowej należy do najcenniejszych przykładów rzeźby gotyckiej w Polsce.

4. Sądecki Bartnik, skansen pszczelarstwa – Stróże

Z Krużłowej trasa prowadzi na wschód, w stronę doliny Białej. Na skraju miejscowości Stróże łatwo zauważyć drewnianą tablicę informacyjną zwieńczoną charakterystyczną strzechą – to znak rozpoznawczy tutejszej dużej atrakcji – gospodarstwa pasiecznego „Sądecki Bartnik”, do którego prowadzi w lewo wąska droga asfaltowa.

Na wysokim i szerokim tarasie Białej, rozpościera się miodowe gospodarstwo, unikalny w skali kraju kompleks promujący w bardzo pomysłowy i szlachetny sposób staropolską tradycyjną kulturę miodu. Oprócz części handlowo-dystrybucyjnej znajdują się tutaj: skansen pszczelarstwa z imponującą kolekcją barci i uli, pokazujących w skrócie historię pszczelarstwa, przeniesione z innych miejsc zabytkowe budynki drewniane – przykłady dawnego budownictwa wiejskiego okolic, galeria rzeźby w drewnie – wspaniały efekt organizowanych tu dorocznych ogólnopolskich plenerów, zachowany fragment parku podworskiego wraz z dworem, stylowa restauracja oraz domki drewniane z pokojami gościnnymi.

Najmłodszy znajdują tutaj również takie atrakcje jak zagroda i wybieg z osiołkami, kucykami, strusiami, pawiem i kaczkami. Jest też możliwość przejażdżki zaprzęgiem konnym i zręcznościowy tor przeszkód. Restauracja „Bartna Chata” ugości kuchnią polską i specjalami wpisanymi na listę Dziedzictwa Kulinarne Małopolski.

4. Kościół drewniany z XVI wieku – Polna

Ze Stróże drogą na Łużną i Gorlice dojechać można do bliższej Polnej, gdzie znajduje się kolejny zabytkowy drewniany kościół. Nadal służący wiernym kościół parafialny pw. św. Andrzeja Apostoła pochodzi z XVI wieku. Przebudowany został w XIX wieku. W latach sześćdziesiątych XX wieku w prezbiterium kościoła odkryto polichromowaną dekorację pochodzącą z XVI wieku. Jest to kościół jednonawowy o konstrukcji zrębowej, szalowany i pokryty blachą. Nawę i prezbiterium nakrywa stromy dach, który ponad starszą część kościoła wsparty jest na wieźbie storczykowej typu gotyckiego. W dachu sygnaturka z latarnią zwieńczona stożkowym daszkiem. W ołtarzu głównym z XVIII wieku obrazy: Matki Boskiej z Dzieciątkiem z XVI wieku i św. Andrzeja z XVIII wieku.

Z Polnej następuje powrót przez Stróże do Grybowa, gdzie na zakończenie dnia warto wąską asfaltową dróżką wjechać pod wierzchołek góry Chełm, by zobaczyć tamtejszą drewnianą kaplicę i podziwiać widok Grybowa w otoczeniu gór.

6. Grybów – Podchełmie, kościółek drewniany.

Urodziwy kościółek na Podchełmiu zbudowany został w roku 1934 w stylu regionalnym z dachem. Jest otoczony drewnianym płotem wykładanym gontami, osłonięty starymi lipami. Pełni latem rolę kaplicy polowej u stóp góry Chełm. Zbudowano go z pomocą mieszkańców Podchełmia na styku trzech parafii: Grybów, Kąclowa, Ropa.

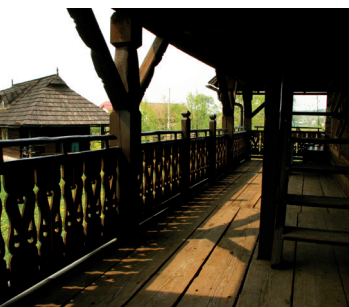
W czasie ostatniej wojny nieraz przychodzili do tego kościółka na mszę świętą okoliczni partyzanci, dlatego Niemcy nazwali go „Banditenkirche”. Jednym z żołnierzy AK oddziału „Żbik” działającego w tej okolicy był późniejszy biskup diecezji tarnowskiej ks. Józef Gućwa, pochodzący z Kąclowej. W roku 1984 ustawiono obok tego kościółka pomnik ku czci pomordowanych w czasie ostatniej wojny mieszkańców ziemi grybowskiej. Spod kościółka rozciąga się daleka panorama Pogórze i Gór Grybowskich.

Skansen pszczelarstwa z imponującą kolekcją barci i uli, pokazujących w skrócie historię pszczelarstwa.

Tutaj w dziewiętnastym wieku odkryty został dla świata sztuki prawdziwy skarb – Madonna z Krużłowej.

3. Wycieczka Szlakiem Architektury Drewnianej – Beskid Niski

długość 33,2 km, czas przejazdu 0:50 godz.

Kościół w Kąclowej

W Kąclowej, tuż nieopodal drogi z Grybowa do Krynicy-Zdroju, stoi kościół, który na pierwszy rzut oka niewiele się różni od oglądanych wcześniej drewnianych kościołów – gotyckich i barokowych. W konstrukcji zrębowo-słupowej, z oszalowanymi ścianami i wielopołaciowym dachem krytym blachą, jest też uznany za zabytek, mimo że powstał w pierwszej połowie XX wieku. Kościół pw. św. Wojciecha Biskupa został zaprojektowany przez architekta Zdzisława Mączyńskiego, w tak zwanym stylu „narodowym” w ścisłym nawiązaniu do tradycji dawnego budownictwa regionalnego.

2. Binczarowa, dawna cerkiew z XVIII wieku

Od drewnianego kościółka w Kąclowej trasa wycieczki kieruje się dalej na południe, drogą na Krynicy-Zdrój, jednak po kilku kilometrach skręca przed mostem w prawo na zachód, w szeroką początkowo dolinę Binczarówki, dopływu Białej.

Zabytkową cerkiew zobaczyć można po przejechaniu ponad dwu kilometrów. Zbudowana w roku 1760 na miejscu wcześniejszej świątyni prawosławnej, cerkiew grecko-katolicka pw. św. Demetriusza, pełni obecnie rolę kościoła parafialnego parafii św. Stanisława Biskupa Męczennika. Jest to budowla trójdziałna, konstrukcji zrębowej, ze ścianami pokrytymi gontem, a dachu – blachą. Jej głównie późnobarokowe wyposażenie – ikonostas, ołtarze boczne i obrazy – pochodzą z XVIII i XIX wieku.

3. Cerkiew w Boguszy

Z Binczarowej należy skierować się dalej drogą w górę doliny przez przełęcz, do której schodzą lasy z Jaworza i wzniesień Pasma Czerszli. Za przełęczą leży dolina Królówki, a w niej wieś Bogusza z dawną cerkwią grecko-katolicką pw. św. Dymitra z roku 1858. Cerkiew grekokatolicka św. Dymitra w Boguszy (obecnie kościół rektoralny rzymskokatolicki św. Antoniego) datowana jest na 1858 rok.

Wzniesiona została w konstrukcji zrębowej. Ściany pokryto gontem. Nad nawą zastosowano dach dwuspadowy, nad prezbiterium wielopołaciowy. Polichromia na stropach i ścianach, imitująca klasycystyczną architekturę murowaną, została wykonana przez V. Zompha w 1873 roku. Ikonostas z ok. 1670 roku podczas przeniesienia do wnętrza prezbiterium podzielony został na części: rząd proroków z krucyfiksem i przedstawieniami Matki Boskiej i św. Jana umieszczono na wschodniej ścianie nawy.

4. Cerkiew w Królowej Górnej (Królowej Ruskiej)

Cerkiew pw. Narodzenia NMP powstała dzięki właścicielowi wsi Michałowi Żuk-Skarszewskiemu w 1814 roku. Turyści mogą oglądać tutaj boczne kaplice „kriłosy”, a w nich boczne ołtarze

z podobiznami między innymi św. Heleny i św. Olgi. We wnętrzu na uwagę zasługuje barokowo-klasycystyczny ikonostas.

Dawna nazwa wsi to Królowa Ruska, nadana w XVI wieku, kiedy w ramach planowej kolonizacji włoskiej przesiedlono polskich osadników na zachód do Królowej Polskiej. Pamiątką po Rusinach – mieszkającą tu do lat powojennych ludnością lemkową – jest właśnie ta dawna drewniana cerkiew grekokatolicka.

4. Ptaszkowa, kościół z XVI wieku

Kierując się z Boguszy dalej na zachód doliną Królówki przez Królową Górną (dawniej Królowa Ruska) dojeżdża się do skrzyżowania z drogą prowadzącą malowniczym przełomem Czarnej Kamionki na północ do Ptaszkowej. Tym odcinkiem będą również tory linii kolejowej Tarnów – Nowy Sącz. W Ptaszkowej wjeżdża się wprost na plac przed kościołem.

Zbudowany w 1555 roku kościół pw. Wszystkich Świętych stoi na rozległym trawiastym placu, a jego klasyczna sylwetka, po gruntownych modernizacjach w XIX i XX wieku, nie wyróżnia się wiele na tle innych starych drewnianych kościołów. Prawdziwe natomiast skarby kryje rozświetlone polichromiami wnętrze.

W prawym ołtarzu bocznym, w złocistej wnęce, stoi figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem zwana Madonną ze Słonecznikiem, rzeźba z ok. 1420 roku. Jej wizerunek jest obecnie skarbem tutejszej parafii. Z tego kościoła pochodzi też inny skarb ze średniowiecza – płaskorzeźba Wita Stwosza „Modlitwa w Ogrójcu”, wykonana około roku 1490, przechowywana obecnie przez Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu. Niezwykły – jasny i radosny wygląd nadają wnętrzu polichromie pochodzące w części z XVII, a części z XX wieku.

5. Kaplica na Podjaworzu

W połowie XX wieku powstały wokół Grybowa piękne drewniane kościółki, projektowane w stylu narodowym, nawiązującym do tradycji regionalnego drewnianego budownictwa Pogórza. Lokowano je na ogół w miejscach, gdzie parafia Grybów graniczyła z dwiema innymi parafiami wiejskimi. Kościółek pw. św. Piotra i Pawła na Podjaworzu zbudowany w 1945 roku jest najskromniejszym z nich, ale wygląda i tak pięknie, schowany w cichej zielonej dolinie u stóp Jaworza. Powstał na granicy parafii Grybów, Ptaszkowa i Kąclowa. Pełni rolę kaplicy, z nabożeństwami odprawianymi w niedzielę i święta.

To jedna z trzech, wybudowanych w podobnym czasie świątyń w stylu narodowym na granicy parafii Grybów. Dwie inne to kościół w Kąclowej i kaplica na Podchelmiu.

To najstarsza cerkiew w tej okolicy. Zbudowano ją w drugiej połowie XVIII wieku.

Korona Sąddecka ŚLADAMI PIERWSZEJ WOJNY ŚWIATOWEJ

skala 1:400 000

Legenda

- 1 cmentarze wojenne i inne miejsca związane z Pierwszą Wojną Światową
- trasa wycieczek
- granica obszaru Korony Sąddecka

Szlakiem I Wojny Światowej

W 1915 roku Grybów wraz z okolicami stanowią przyfrontowe zaplecze dla majowej ofensywy austriacko-niemieckiej przełamującej linię rosyjskie w Karpatach, znanej jako **Bitwa Gorlicka**. Liczne w okolicy cmentarze wojenne znaczą miejsca ciężkich walk, w których po obu stronach ginęli również Polacy.

Jesienią 1914, pierwszego roku Wielkiej Wojny, armie rosyjskie tocząc się nieubłaganie masą swych wojsk ze wschodu na zachód i zyskując miano „walca parowego”, opanowały większość Galicji ze Lwowem i bliskie były przedostania się przez karpackie przełęcze na obszar górnych Węgier (dzisiejszej Słowacji) zagrażając w ten sposób obu stolicom cesarstwa – Budapesztowi i Wiedniowi.

Od grudnia 1914 roku wojska Austro-Węgiek bezskutecznie usiłowały odepchnąć Rosjan z linii Karpat. Armie obu stron wkrwawiały się w ciężkich walkach zimowych na karpackich przełęczach w Bieszczadach. Żadnej ze stron nie udało się doprowadzić do przełamania – jednak Austriakom kończyły się dramatycznie zasoby ludzkie i materiał wojenny.

W tej sytuacji do działań w Karpatach włączyły się Niemcy, planując ofensywę od zachodu na froncie biegnącym z początkiem 1915 roku wzdłuż doliny Białej i Ropy. Na odcinku pomiędzy Gromnikiem a Gorlicami skoncentrowano oddziały liczące ponad 200 000 ludzi. Wojsko i materiały wojenne dostarczane były z zachodu i południa koleją poprzez Nowy Sącz i Grybów. Główne uderzenie skierowane było w rejon Gorlic, a do jego przygotowania wykorzystano niespotykaną wcześniej w takiej skali na froncie wschodnim – ciężką artylerię.

Potężne działania ofensywne zakończone na początku maja 1915 przełamaniem frontu i wyparciem Rosjan z Galicji przeszły do historii pod nazwą Bitwy Gorlickiej. Jednak walki wokół Grybowa toczyły się wcześniej przez wiele miesięcy od jesieni 1914, a samo miasto przechodziło z rąk do rąk i było dewastowane przez stacjonujące w nim wojska obu armii.

Bezpośrednio po walkach polegli żołnierze chowani byli w polu obok okopów, jednak po odzyskaniu całej Galicji c.k. Ministerstwo Wojny zdecydowało o ekshumacji i skomasywaniu żołnierskich mogił na starannie zaprojektowanych i urządzonych zbiorczych cmentarzach wojennych. Plan nie dotyczył wyłącznie Galicji Zachodniej, jednak w praktyce jedynie tu udało się go zrealizować niemal w całości.

Tak powstały nekropolie m.in. na wzniesieniu Pustki w Łużnej, w Staszówce, w Gorlicach, na górze Rotunda – i wiele innych pomniejszych, rozsiągniętych pomiędzy Limanową a linią Wisłoki. Krytykowane przez polskich artystów za obcego tym ziemiom teutońskiego ducha wyrażanego przez monumentalną architekturę cmentarzy – z czasem wrosły na stałe w krajobraz Pogórza Ciężkowickiego oraz Beskidu Niskiego i stały się unikalną na skalę europejską pamiątką po krwawych zmaganiach, jakie miały miejsce niemal równo wiek temu.

Tym bardziej że w Pierwszej Wojnie Światowej nowoczesnym technologiom zabijania towarzyszyły resztki etosu rycerskiego i zwycięska armia austriacka zdecydowała, że na cmentarzach wojennych upamiętnieni zostaną w ten sam sposób polegli żołnierze – i zwycięskiej – i pobitej armii.

Straty były duże po obydwu stronach, a cmentarzy jest wiele, bo ponad 400. Po latach zapomnienia, w ostatnich dziesięcioleciach następuje ich stopniowe porządkowanie i konserwacja.

Proponowana wycieczka śladami Wielkiej Wojny składa się z dwóch części. W pierwszej jej trasa prowadzi na południe od Grybowa śladami walk w Beskidzie Niskim z przelomu 1914/1915, w drugiej śladami Bitwy Gorlickiej 1915 – pomiędzy Stróżami a Łużną.

Grybowski wiadukt niszczony był wielokrotnie w obydwu wojnach i odbudowywany ponownie.

4. Wycieczka Śladami Wielkiej Wojny

– Beskid Niski – 1914/1915

długość 40,7 km, czas przejazdu 1:00 godz.

Podczas tej wycieczki poznać można miejsca związane z walkami w Beskidzie Niskim w okolicach Grybowa. W górach walki odbywały się tu w rozproszeniu na znacznym obszarze, ale położenie cmentarzy wojennych wskazuje na szczególnie ważną rolę rejonu Florynki, jako skrzyżowania górskich dróg.

1. Grybów – wiadukt kolejowy

Na początek krótki przystanek po zjeździe z grybowskiego rynku, na parking pod kościołem św. Katarzyny. Stąd można spacerem dojść na nowy most drogowy nad Białą. Z mostu widać na prawo rzekę płynącą pod kolejowym wiaduktem, którego przęsła stanowią ramy dla wnoszących się w dalekiej perspektywie gór. Za rzeką na skrzyżowaniu dróg stoją kamienie pamiętające rok 1914. Rankiem 17 listopada 1914 austriacy saperzy wysadzili jedno z kamiennych przęseł wybudowanego ponad trzy dekady wcześniej wiaduktu i jako ostatni wycofali się z miasta. Przed południem na rynek wjechali konni zwiadowcy rosyjscy, a po nich do Grybowa wkroczyła kaukaska dywizja kawalerii przybyła od strony Gorlic.

Rozpoczęła się rosyjska okupacja Grybowa. Dopiero rozpoczęta 2 grudnia udana kontrofensywa austro-węgierska pod Limanową zatrzymała na dobre rosyjski „walec parowy” i odrzuciła armię rosyjską na wschód od Grybowa.

2. Królowa Polska – cmentarz

Z Grybowa trasa prowadzi przez Ptaszkową do Królowej Polskiej. Znajduje się tu cmentarz wojskowy z I Wojny Światowej. Pięknie położony i starannie zaprojektowany przez Gustawa Ludwiga. Cmentarz usytuowany jest na zboczu zadrzewionej skarpy po prawej, południowej stronie drogi. Skarpę przecinają półkoliste tarasy, obramowane kamiennym murem i połączone schodkami. Całość ogrodzona jest żelaznym płotkiem. Kamienne nagrobki otaczają wysoki dwuramienny krzyż. Zostało tutaj pochowanych 34 żołnierzy austro-węgierskich i 7 żołnierzy rosyjskich, w większości poległych na terenie Nowej Wsi, Nawojowej i Nawojówki w leżącej na południe dolinie Kamienicy, podczas bitwy jaka rozegrała się w tej okolicy pomiędzy 10 a 12 grudnia 1914.

3. Binczarowa – cmentarz nr 127

Następne miejsce związane z walkami roku 1914 znajduje się w Binczarowej. Droga prowadzi na wschód, przez Królową Górną i Boguszę. Należy kierować się na opisywaną wcześniej cerkiew drewnianą, przy której znajduje się obszerny parking. W najwyższym miejscu widocznego po przeciwnej stronie drogi cmentarza parafialnego urządzona została skromna kwatera z mogiłą zbiorową – cmentarz wojenny nr 127. Jego architektura, autorstwa Hansa Mayra,

jest prosta. Grób zbiorowy nakryty jest betonową płytą i zamknięty od północy niewysokim murem. Naprzeciw schodków prowadzących na płytę mur jest rozcięty, a w lukę wpasowany został ozdobny napis ze stali – 1914. Tablica na murze nosi inskrypcję:

„KWATERA ŻOŁNIERZY POLEGŁYCH W CZASIE DZIAŁAŃ WOJENNYCH W 1915 ROKU – 60 ROSYJSKICH I 60 AUSTRO-WĘGIERSKICH”.

Prawdopodobne jest, że na cmentarzu leżą żołnierze polegli w starciu w Binczarowej około 11 grudnia. 12 grudnia Węgrzy weszli do Grybowa i skończyła się krótka okupacja rosyjska, choć nie skończyło się wcale plądrowanie miasta – tym razem przez wojska c.k. armii.

Jednak linia frontu, tu w górach, była wątpliwa i zmienna. W kolejnych dniach grudnia 1914 Węgrzy toczyli walki z Rosjanami w rejonie pobliskiej Florynki – tam, przy cmentarzu wojennym nr 126, znajduje się następny punkt trasy.

4. Florynka – cmentarz wojenny nr 126

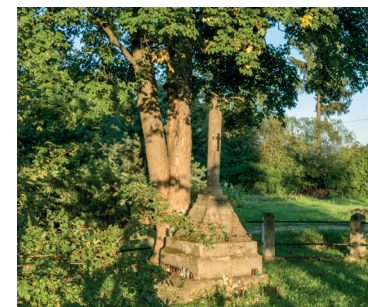
Jadąc dalej na wschód, dociera się do drogi Grybów – Krynica-Zdrój. Niewielki cmentarz osłonięty wiekowymi lipami znajduje się po lewej stronie drogi około trzystu metrów za mostem przez Binczarokę. Nie ma niestety możliwości zaparkowania przy nim, należy więc kilkadziesiąt metrów dalej skręcić w dróżkę do cmentarza parafialnego, przed którym znajduje się parking – i wrócić spacerem korzystając z wygodnego chodnika.

Dla tego niewielkiego przydrożnego cmentarza charakterystyczny jest pomnik z figurą wznoszącego się do lotu drapieżnego ptaka. To turul – mityczny ptak Węgrów. Skromną architekturę cmentarza przytłumiły wielkie drzewa, pograżające mogiły w cieniu i sprawiające, że z jadącego obok samochodu jest niemal niedostrzegalny. To kolejny projekt Hansa Mayra. Pochowano tu 87 żołnierzy z armii austro-węgierskiej i 16 z armii rosyjskiej poległych 13 grudnia 1914 roku – jak głosi inskrypcja w języku niemieckim i wyjątkowo również węgierskim.

5. Wawrzka – cmentarz wojenny nr 128

Ostatnim punktem tej części trasy jest pięknie położony maleńki cmentarz w niedalekiej Wawrzce, na wzgórzu Prywały – jako jedyny tak wysoko w okolicach Grybowa. Dzięki starannej opiece mieszkańców Wawrzki zachował się w dobrym stanie i oryginalnej formie. Jego ogrodzenie stanowią stalowe rury na niskich betonowych słupkach. Dwie zbiorowe mogiły oznaczone są nagrobkami z żeliwnymi krzyżami.

Najbardziej charakterystycznym elementem cmentarza jest wysoki krzyż z belek drewnianych, nakryty półkolistym blaszanym daszkiem. To autorski podpis projektanta cmentarza – Hansa Mayra. Tego typu krzyże jego projektu zobaczyć można na wielu innych zachodniogalicyskich cmentarzach wojennych. W mogiłach pochowano 13 żołnierzy austriackich i 30 rosyjskich poległych w roku 1914.

Miejscowa legenda głosi, że dowódca 10 dywizji kaukaskiej kawalerii, generał lejtnant Fiedor Keller, obserwując walkę ze wzgórza we Florynce i widząc, że jego oddziały zostały beznadziejnie okrążone, strzelił sobie w głowę. W rzeczywistości Keller zginął w Kijowie, w roku 1918.

Drugi z cmentarzy wojennych Grybowa, nr 129 – tak zwany „choleryczny”, na którym pochowani zostali żołnierze zmarli w lazaretach z powodu chorób zakaźnych, znajduje się w rejonie skrzyżowania drogi nr 28 z ulicą Turystyczną prowadzącą na Podchelmnie.

5. Wycieczka Śladami Wielkiej Wojny

– Bitwa Gorlicka 1915

długość 33 km, czas przejazdu 0:52 godz.

1. Grybów – cmentarz wojenny nr 130

Cmentarz powstał w latach 1917 – 1918 powyżej grybowskiego cmentarza parafialnego. Jego projektantem był Hans Mayr, niemiecki architekt, twórca wielu cmentarzy wojennych w Okręgu III – Gorlice. Prostokątna, opasana kamieniem murkiem kwatera, będąca miejscem spoczynku 721 żołnierzy, ozdobiona jest masywnym betonowym krzyżem łacińskim. Oprócz bezimiennych na ogół ofiar Bitwy Gorlickiej są tu pochowani żołnierze biorący udział w walkach w okolicach Grybowa pomiędzy listopadem 1914 a kwietniem 1915. Potężne dęby rosnące po obu stronach krzyża zasadzone zostały przez budowniczych cmentarza.

Warto wspomnieć, że cmentarz wojenny nr 130 miał jeszcze jedną kwaterę, znajdującą się na położonym kilkaset metrów dalej na zachód cmentarzu żydowskim – kirkucie, zdemastowanym podczas II Wojny Światowej. Pochowani tam zostali żołnierze narodowości żydowskiej, polegli na okolicznych polach walk lub w lazaretach. Z siedmiu nagrobków zachowało się do obecnych czasów pięć niekompletnych i przemieszczonych.

Aby wyobrazić sobie w pełni atmosferę przygotowań do Bitwy Gorlickiej, należy udać się do Stróż, położonych 8 kilometrów na północ od Grybowa.

2. Stróże – stacja kolejowa

Przed kościołem parafialnym o neogotyckiej architekturze prowadzi w prawo brukowana kostką uliczka. W krótkiej perspektywie ukazują się w głębi, pochodzące z końca XIX wieku, okazałe budynki węzła kolejowego Stróże. Zachowało się zdjęcie z maja 1915 roku przedstawiające perspektywę tej uliczki wypełnionej przygotowanymi do marszu oddziałami niemieckiej piechoty i ciężkimi wozami konnymi z zaopatrzeniem frontowym. Na dalszym tle zdjęcia widać wysokie budynki stacji.

Tutejszy węzeł kolejowy odegrał istotną rolę w przygotowaniach do Bitwy Gorlickiej, znajdując się najbliższej pozycji wyjściowych zaplanowanego przez Niemców uderzenia. Od Nowego Sącza docierały tu transporty wojskowe. Jedyne niewielką ich część i dopiero przed samą bitwą pod osłoną mgły i nocy, wysłano dalej na północ w stronę Ciężkowic-Bogoniowic – większość rozładowała się w Grybowie i Stróżach. W sumie do wszystkich stacji przyfrontowych dotarło do dnia ofensywy 640 pociągów wojskowych.

W Stróżach znajduje się również cmentarz wojenny, gdzie pochowano żołnierzy biorących udział w bitwie. Aby do niego dotrzeć, należy korzystać z mobilnej wersji przewodnika.

3. Stróże – cmentarz wojenny nr 131

Ten cmentarz różni się od wielu innych brakiem patosu. Jego ogrodzenie i wejściowe bramki przypominają dawne dworskie cmentarzyki. Lekkie metalowe sztachety rozpięto pomiędzy tynkowanymi słupkami, których krawędzie oblicowane zostały drobnymi rzeczonymi otoczkami.

Projektantem cmentarza był Jan Szczepkowski, polski artysta rzeźbiarz, który pełnił służbę frontową do maja 1915, kiedy na skutek odniesionych ran uznany został za niezdolnego do walki i skierowany później do Oddziału Grobów Wojennych. Pełnił w nim funkcję kierownika artystycznego okręgu Łuzna i zaprojektował wiele cmentarzy.

Typowe są kamienie nagrobkowe z żeliwnymi krzyżami na mogiłach. Inną natomiast od reszty formę ma pomnik – kamienny obelisk na szerokim postumencie o wyraźnym germańskim charakterze. Na wieńcu otaczającym pomnik znajdują się herby Królestwa Węgier, Cesarstwa Austrii oraz Cesarstwa Niemieckiego. Prawdopodobnie powstał odrębnie od reszty cmentarza, być może z prywatnej fundacji rodzin spoczywających tu oficerów armii niemieckiej i austro-węgierskiej.

4. Łuzna Pustki – cmentarz wojenny nr 123

W rejonie wzgórza Pustki nad Łuzną miał miejsce 2 maja 1915 roku krwawy szturm na pozycje rosyjskie żołnierzy austro-węgierskiej 12 Krakowskiej Dywizji Piechoty, złożonej głównie z Polaków (Wadowicki i Cieszyński Pułk Piechoty). W ciężkich walkach polskie pułki straciły blisko 900 żołnierzy. Mimo tak dużych strat Polakom poszło znacznie lepiej niż innym oddziałom na sąsiednich odcinkach frontu – dzięki umiejętnemu zastosowaniu przez dowodzącego dywizyjną artylerię płk. Tadeusza Jordana-Rozwadowskiego nieprzerwanego ognia kroczącego, przeniesionego do przodu w miarę postępów piechoty.

U podnóża wzniesienia powstał największy obszarowo w Galicji Zachodniej cmentarz wojenny nr 123, z mogiłami żołnierzy austriackich, węgierskich, polskich i rosyjskich. Cmentarz, zaprojektowany przez Jana Szczepkowskiego, jest położony nietypowo na tarasach dość stromego zbocza, które wokół porasta las.

W górę prowadzą wytyczone ścieżki z kamiennymi schodkami oraz ławkami. Na zboczu, w pewnym od siebie oddaleniu znaleźć można indywidualnie zaprojektowane kwatery przyporządkowane konkretnym oddziałom i narodowościom. Najmocniejszym akcentem architektury cmentarza jest kaplica w formie strzelistej drewnianej gontyny, zbudowanej na jego szczycie według projektu Dušana Jurkoviča, architekta słowackiego, najbardziej znaczącej postaci w Oddziale Grobów Wojennych. Kaplica spłonęła w 1985 roku i została pieczętowiec odbudowana.

Z tarasu drewnianej gontyny rozciąga się daleki widok na południe, w stronę Stróż i Grybowa, skąd na krwawą bitwę nadciągały wojska.

Korona Sądecka DOBRE SMAKI I TRADYCJE LUDOWE

skala 1:400 000

Szlakiem Dobrych Smaków i Tradycji Ludowych

Ten szlak nie prowadzi żadną konkretną trasą, to mapa miejsc, w których odnaleźć można wytwarzane tradycyjnie produkty lokalne na stół oraz wiele oryginalnych receptur na przetwory czy gotowe dania, opracowanych przez tutejsze Koła Gospodyń Wiejskich.

Piwa, miody, wina

W średniowieczu Grybów był drugim – po królewskim Bieczu – miejscem składowania win importowanych z Węgier. W rynku zachowały się pod dawnymi drewnianymi domkami sklepione kamienne piwnice. Od wieków nie ma już w nich węgryńców, ale w miarę ocieplania się klimatu, odradza się winiarstwo lokalne, czego przykładem jest Winnica Chodorowa czy Winnica Fritz.

Przysmaki wiejskich gospodyń

Lachy, Pogórzanie, Niemcy, Łemkowie i Żydzi – przez wieki obszar Korony Sądeckiej był tygłem kulturowym. Do wspólnego dziedzictwa regionu wiele grup etnicznych wносиło swoje oryginalne składniki – również te dotyczące smaków.

Miejscowe **Koła Gospodyń Wiejskich** z powodzeniem odtwarzają tę wielokulturowość w potrawach, opracowując receptury i przyrządzając dania tradycyjnej miejscowej kuchni.

Można zatem wybrać się na wycieczkę po Smakach Korony Sądeckiej bez opuszczania własnej kuchni – lub szukać ich w tutejszych gospodarstwach agroturystycznych. Teksty przepisów i zdjęcia pochodzą z zasobów LGD Korona Sądecka.

Rzeźbione w drewnie świątki z Paszyna znane w Polsce i na świecie, dzieła miejscowych twórców ludowych można oglądać w tamtejszym Muzeum Sztuki Ludowej.

Artyści miejscowi tworzą w wielu miejscach Korony Sądeckiej, zajmując się rzeźbą, malarstwem, koronkarstwem, haftem, wyrabianiem ozdób i wieloma innymi dziedzinami rękodzieła artystycznego.

6. Szlakiem Dobrych Smaków i Tradycji Ludowych

Browar Grybowski

Dobrze ma się do dziś równie stara miejscowa tradycja warzenia piwa na krystalicznych wodach sprowadzanych kiedyś z okolicznych gór do miasta drewnianymi wodociągami. Istniejący od początku XIX wieku browar w Siołkowej nabył w roku 1870 i zmodernizował czeski piwowar Franciszek Paszek. Jego pracę kontynuował syn, a później również wnuk. Wysokiej jakości piwa grybowskie zdobywały medale i uznanie odbiorców.

Browar z jego unikalnymi urządzeniami przetrwał okres PRL i od roku 2005 kontynuuje dawne tradycje pod zarządem nowych właścicieli: Ivana Chovanca i jego syna Andreja – jako jedyny browar regionalny w Małopolsce, (ojczyźnie Żywca i Okocimia), a także na Podkarpaciu.

W jego ofercie znajduje się naturalne piwo, warzone w siedmiu ekstraktach od 10 blg do 17 blg. Pilsweizer Grybów, Švejkove, Lach – to piwa warzone według dawnych tradycji i bez udziału konserwantów. Niepowtarzalne smaki dawnych czasów. Turyści zatrzymują się chętnie przy sklepie fabrycznym browaru w Siołkowej, by zaopatrzyć się na miejscu w te wyjątkowe piwa.

foto, więcej informacji: pilsvar.pl

Browar Sądecki

Całkowicie nowym przedsięwzięciem natomiast jest produkcja piwa w Librantowej. Tworzone jest tutaj piwo rzemieślnicze na najwyższym poziomie. Piwa powstają według własnych receptur twórców browaru, które testowane były wcześniej przez wiele lat.

Pilzneńskie, Marcowe, Koźlak, American Wheat – te gatunki coraz lepiej są już znane na lokalnym sądeckim rynku.

foto, więcej informacji: facebook.com/browarsadecki

Miody ze Stróż

Dawne tradycje wytwarzania miódów kontynuuje już od wielu lat gospodarstwo pasieczne „Sądecki Bartnik” w Stróżach, prowadzone przez Janusza Kasztelewicza.

Przydomowe pasieki, składające się z kilku lub kilkunastu uli, istniały w tych okolicach od wieków, dostarczając miody rodzinom i stanowiąc dodatkowe źródło utrzymania. Współcześnie dawne motywacje do hodowli pszczół zanikają – jednak nie zanika pasja. Dzięki niej powstało to gospodarstwo, które zajmuje się nie tylko produkcją i sprzedażą miodu, ale też edukacją przyrodniczą i promocją pszczelarstwa.

W miejscowym sklepiku „Miodowej Spiżarni” zaopatrzyć się można w miody naturalne spadziowe, wrzosowe, wielo-

kwiatowe, lipowe, akacjowe, gryczane, rzepakowe, nektarowo-spadziowe i wiele innych produktów pszczelich. Są również miody pitne – półtoraki, dwójniaki i trójniaki, a także literatura popularna i fachowa dotycząca pszczelarstwa.

foto, więcej informacji: bartnik.pl

Pasieka „Słoneczna”

Wzorowo prowadzona od roku 2010 pasieka w Naściszowej zdobyła I miejsce w konkursie Karpackiego Związku Pszczelarzy w roku 2017.

Opinie gości tego miejsca wyrażane w Mapach Google mówią o nim wszystko. Oto jedna z wielu: „Cudowne miejsce i przepiękne widoki. Idealne miejsce na wypoczynek z rodziną. Jednocześnie można dużo się dowiedzieć na temat życia pszczół. Ten pan robi pyszny miodek i świeczki, których zapach czuć w całym mieszkaniu. Widać, że ten przemiły pan kocha to, co robi i oddaje temu całe serce. Serdecznie polecam!”

foto, więcej informacji: google.pl

Wina z Chodorowej

Winnica Chodorowa położona jest na wysokości 300 – 370 m n.p.m. na południowym stoku o nachyleniu około 17%. Dzięki temu winorośle mają dostęp do promieni słonecznych maksymalnie długo. Obecna powierzchnia winnicy to około 1,4 ha, na której rośnie 6000 krzewów winorośli. Docelowo winnica będzie zajmować obszar 3,5 ha, na którym będzie uprawiane 15.000 krzewów.

Wina powstają ze szczepów Rondo, Regent, Jutrzenka, Solaris, Hiberna, Johanniter, Bianca, Muscat, Seyval Blanc, a wszystkie grona zbierane są ręcznie. Winobranie trwa od pierwszych dni września po późny październik, kiedy to grona osiągną swoją pełną dojrzałość i wyjątkową słodycz.

foto, więcej informacji: winnicachodorowa.pl

Winnica Fritz

Winnica założona została w 2009 roku w unikatowym siedlisku na słonecznych stokach Paściej Góry w Chelmcu koło Nowego Sącza. Południowo-zachodnia wystawa stoku gwarantuje bardzo dobre nasłonecznienie, gleba posiada wyjątkowo korzystne składniki dla uprawy winorośli, a wyższe położenie pozwala uniknąć zastoisk mrozowych.

Uprawiane są tu szlachetne krzewy winorośli, z których wytwarzane są białe, różowe i czerwone wina. Szczepy na wino czerwone to niemiecki Regent, Cabernet Cortis, Rondo i francuskie szczepy Leon Millot i Marechal Foch a na wino białe francuski szczep Seyval Blanc, ukraiński Muskat Odeski i niemieckie szczepy Solaris i Johanniter.

W winnicy można kupić wina, również w eleganckich zestawach prezentowych.

foto, więcej informacji: winnicafritz.pl

Smaki wiejskich gospodyń

Przepisy tradycyjnej miejscowej kuchni wiejskiej znaleźć można na stronie:

naszelokalnedziedzictwo.pl

Przedstawiamy kilka przykładów. Teksty i zdjęcia: LGD Korona Sąddecka

OGÓRKI NA BOGATO

Opracowanie: **KGW w Marcinkowicach**

Składniki:
małe ogórki
kalafior
3-4 papryki różnego koloru
marchewka
czosnek
cebula
koperek
zielenka angielskie
liść laurowy
zalewa: ½ szkl. octu 10%
4 szkl. wody
5-6 łyżek cukru kryształu
2 płaskie łyżki soli

Ogórki oczyścić i umyć (można je pokroić w koreczki). Kalafior obrać w małe różyczki i wrzucamy na gotującą się wodę na około 5 min, wyciągamy i przekładamy do odcieknięcia. Paprykę obramy z nasion i kroimy w niewielką kostkę. Marchewkę obieramy i kroimy w plasterki. Cebulę obieramy i kroimy w ćwiartki. Na dno przygotowanych wcześniej słoików dojemy małą gałązkę kopru, 1 liść laurowy, 2-3 ziarenka zielenki angielskiej, 3-4 plasterki marchewki, czosnek. Do tak przygotowanych słoików wkładamy ogórki, kalafiora kolorową paprykę i cebulę. Z podanych składników przygotować zalewę, zagotować ją i przestudzić. Słoiki zalewać chłodną zalewą szczelnie zakręcając. Pasteryzować przez około 15-20 min.

JESIENNE LECZO

Opracowanie: **KGW w Mystkowie**

Składniki:
Duża cukinia (obrana, pokrojona w kostkę)
2 papryki czerwone (pokrojone w kostkę)
1 papryka żółta (pokrojona w kostkę)
1 duża cebula (pokrojona w piórka)
5 pomidorów (bez skórki)
½ kg kielbaski (w półplasterki)
Wykonanie:

Cebulę zeszklić, paprykę poddusić, natomiast cukinię poddusić na półtwardo. Pokrojone pomidory dodać do cukinii, papryki i cebuli. Chwilę dusić, następnie doprawić solą, pieprzem i vegetą. Na koniec dodać podpieczoną kielbaskę. Można również, zamiast kielbaski dodać pieczarki.

ROGALIKI DROŻDZOWE Z MARMOLADĄ

Opracowanie: **KGW Krasne Potockie**

Składniki:
500 g mąki tortowej
250 g miękkiej margaryny
50 g świeżych drożdży
2 jajka
śmietana do zarobienia
1 duże opakowanie cukru waniliowego 32 g
Około 250 g marmolady
Białko cukier

Miękkie masło roztrzeć palcami z przesianą mąką solą. Drożdże wymieszać ze śmietaną, cukrem i jajkami. Ciasto wyrabiać przez ok. 10 min, aż będzie gładkie i nie będzie się kleiło do ręki. Piekarnik nagrzać do 180 stopni C. Z ciasta uformować 3 kulki. Rozwałkować na 3 placki, podsypując lekko mąką. Każdy placek pokroić na 8 „trójkątów”. Na każdym trójkącie w jego szerszej części ułożyć po łyżeczce marmolady. Zwijać od szerszego końca formując rogaliki. Rogaliki smarujemy białkiem i obtaczamy w cukrze. Układać na blaszce wyścielonej papierem do pieczenia. Piec przez ok. 20 min lub na lekko złoty kolor.

PROSTY I SZYBKIE CHLEBUŚ

Opracowanie: **KGW Ptaszkowa**

Składniki:
1,8 kg mąki
10 dag drożdży
1 duża łyżka soli
Mleko, woda (tak, żeby razem było ok. 4 szklanki)
Nasiona (słonecznik, dynia, czarnuszka, sezam, kminek)

Do miski przesiać mąkę; mąka może być pszenna chlebowa lub inne pszenne (graham, tortowa, krupczatka, jaką mamy), może być również żytnia. Sporządzić rozczyń (w litrowym garnuszku – ma go być mniejsze pół): drożdże rozrobić z mąką, wodą lub mlekiem, rozczyń powinien mieć gęstość śmietany i ma go wyrosnąć drugie tyle. Do mąki dodać sól, rozczyń, mleko i/lub wodę (mleko i/lub woda powinny być ciepłe). Ciasto dobrze wyrobić, aby odchodziło od miski i ręki. Po wyrobieniu ciasta, dodać wg uznania nasiona, dobrze wymieszać. Ciasto przykryć ściereczką, zostawić do wyrośnięcia, ma podwoić swoją objętość. Dwie wąskie, chlebowe brytfanki wysmarować słoniną lub innym tłuszczem, wyłożyć ciasto, zostawić do podrośnięcia. Piec 60 min w 180 stopni Gorący chlebek z piekarnika posmarować po wierzchu słoniną.

ZUPA GRZYBOWA

Opracowanie: **KGW Binczarowa**

Składniki:
1 szklanka suszonych grzybów,
włoszczyzna bez kapusty (cebula, marchew, pietruszka),
0,5 kg ziemniaków,
0,5 szklanki śmietany,
2 łyżki masła.

Grzyby wcześniej namoczyć i zagotować, odcedzić. Włoszczyznę obrać, pokroić w kostkę, przesmażyć na maśle i zalać 2 litrami wody. Ziemniaki obrać, pokroić w kostkę i wrzucić do zupy. Gdy wszystkie składniki będą miękkie, doprawić solą i pieprzem. Zupę podprawić śmietaną.

ŚLEDZ W ŚMIETANIE NA PLASTERKU Z JABŁEK

Opracowanie: **KGW Krużłowa Niżna**

Składniki:

8 filetów śledziowych
2 jabłka
pół szklanki kremówki
pół szklanki kwaśnej śmietany
2 małe cebule
kilka gałązek koperku
2 kiszone ogórki
cytryna
140 ml wody mineralnej
140 ml mleka
cukier
pieprz i sól

Filety zalać wodą wymieszaną z mlekiem, moczyć 3 godziny. Z jabłek wykroić po 4 spore plastry, skropić je sokiem cytryny i ułożyć na talerzykach. Śledzie odsączyć, zwinąć w ruloniki, ułożyć na krążkach z jabłek. Cebulę obrać, pokroić w cienkie krążki, troszkę posiekać. Ogórki pokroić w drobną kosteczkę, kremówki ubić na sztywno, wymieszać z posiekanymi warzywami, z sokiem z cytryny, kwaśną śmietaną, przyprawić do smaku solą cukrem i pieprzem. Śledziowe roladki polać sosem udekorować krążkami cebuli, grzybkami marynowanymi i koperkiem. Podawać jako przystawkę.

KOTLETY Z KASZY GRYZANEJ Z PIECZARKAMI

Opracowanie: **KGW Mszalnica**

Składniki:

2 woreczki kaszy gryczanej, 300 g pieczarek,
1 cebula,
2 jaja,
1 łyżka mąki pszennej,
bułka tarta,
sól, pieprz (do smaku),
olej (do smażenia).

Kaszę gotować 15 minut w osolonej wodzie i odstawić do ostudzenia. Pieczarki i cebulę kroimy w drobną kostkę i podsmażamy na maśle. Łączymy z kaszą. Do ostudzonej kaszy dodajemy jajka, mąkę 4 łyżki bułki tartej. Doprawiamy do smaku solą i pieprzem. Wszystko razem wymieszać i formować kotleciki. Panierować w bułce tartej i smażyć na rozgrzanym oleju do zarumienienia. Podawać z dowolnym sosem i surówką.

GOŁĄBKI Z KASZĄ I MIĘSEM W SOSIE GRZYBOWYM

Opracowanie: **KGW Florynka**

Składniki:

1 średnia główka kapusty,
1 kg mięsa mielonego,
50 dag kaszy jęczmiennej grubej, 30 dag podgardla,

1 duża cebula,
3 łyżki przecieru pomidorowego, 2 – 3 kości wieprzowe,
sól, pieprz, wegeta, majeranek, olej Składniki na sos:
40 dag grzybów /pieczarki, borowik, kurki/
½ szklanki słodkiej śmietany,
1 cebula,
2 łyżki mąki,
1 łyżka masła,
2 łyżki oleju,
sól, pieprz – do smaku.

W kapuście wyciąć głąbia umieścić w dużym garnku z osoloną wodą. Gotować na małym ogniu, po kolei zdejmować z kapusty sparzone liście. Gdy ostygną ściąć wystające zgrubienia. Kaszę uparzyć na półmiękką. Mięso podsmażyć na oleju, by było lekko wodniste, podgardle drobno pokroić i podsmażyć z cebulką pokrojoną w kostkę. Kaszę, mięso, podgardle z cebulą wymieszać na jednolitą masę, doprawić solą pieprzem, wegetą i majerankiem do smaku. Na liść kapusty nałożyć farsz, założyć brzegi i zawiązać w ciasny rulon. Na dnie rondla ułożyć surowe kości, na nie pozostałe liście kapusty, następnie układać ciasno gołąbki. 3 łyżki przecieru rozpuścić w 1 l wody, doprawić do smaku solą i zalać gołąbki tak by były całe przykryte. Dusić na małym ogniu do miękkości. Sos: w rondelku rozgrzać masło z olejem, dodać cebulkę pokrojoną w kostkę, lekko podsmażyć, dodać pokrojone grzyby i dusić jeszcze przez chwilę. Następnie zalać 2 szklankami bulionu i gotować przez 20 minut. Śmietanę wymieszać z mąką, wlać do grzybów. Chwilę pogotować, doprawić do smaku solą i pieprzem. Posypać natką pietruszki. Gołąbki podawać polane sosem.

WIGILIJNY BARSZCZ BIAŁY Z USZKAMI Z FARSZEM GRZYBOWYM

Opracowanie: **KGW Krużłowa Niżna**

Składniki:

1 litr wody
2 łyżki mąki żytniej razowej
1 łyżka mąki pszennej
10 dkg suszonych grzybów
2 litry wody
1 łyżka roztopionego masła
2 ząbki czosnku
sól

Wszystkie składniki połączyć i pozostawić w ciepłym miejscu do ukiszenia na około 2 dni. Grzyby optukać, włożyć do garnka wlać 2 litry zimnej wody i gotować 30 minut na małym ogniu. Gdy grzyby będą miękkie, odcedzić wywar, doprawić do smaku solą. Grzyby pokroić w małą kostkę, dodać do wywaru i zagotować. Na koniec dodać rozgnieciony czosnek i roztopione masło. Podawać z uszkami. Bardzo dobry i inny niż czerwony.

Sztuka Ludowa

Świątki z Paszyna

Paszyn to współcześnie znany również poza Polską ośrodek sztuki ludowej o charakterze głównie religijnym. Niezwykłym fenomenem jest to, że powstał w miejscu, w którym nie było wielowiekowej tradycji rzeźbiarskiej czy malarskiej.

Przybyły tu w roku 1957 ówczesny proboszcz tutejszej parafii ks. Edward Nitka dostrzegł u mieszkańców Paszyna coś, czego sami nawet nie byli wcześniej świadomi: gotowość do wyrażania siebie poprzez nadawanie kształtom wyrzeźbionym z drewna czy namalowanym na szkłe własnego wyobrażenia piękna i harmonii.

Prace paszyńskich rzeźbiarzy i malarek ksiądz Nitka wprowadził do kościoła parafialnego, który uzyskał w ten sposób niepowtarzalny wystrój wnętrza.

Większa część zbiorów zgromadzonych przez ponad pół wieku działalności kolejnych pokoleń twórców ludowych z Paszyna znalazła swoje miejsce na ekspozycji w **Muzeum Sztuki Ludowej**, otwartym z inicjatywy obecnego proboszcza w roku 1994.

Najbardziej charakterystyczne dla paszyńskiej twórczości ludowej są drewniane świątki. Paszyńscy twórcy zyskali sławę w Polsce i za granicą, a ich prace znaleźć można w wielu kolekcjach muzealnych i prywatnych.

„Bowiemy to piękno ukryte w świątkach ludowych, ukazane przez zwykłych prostych nieraz i niewykształconych ludzi sprawia, że człowiek, oglądając je, wycisza się i przybliża do Nieskończonego Piękną” – ks. Stanisław Janas. Znany twórcą z Paszyna była pani **Anna Padoł**. Rzeźbiła w drewnie lipowym, przedstawiając tematy sakralne: anioły, figury Chrystusa lub świętych. Jej prace znajdują się w kolekcjach krajowych i zagranicznych kolekcjonerów sztuki ludowej, m.in. w Belgii, USA i Niemczech.

Twórcy lokalni

Nie tylko w Paszynie działają twórcy lokalni. Tradycje rzeźbiarskie, malarskie, koronkarskie podtrzymywane są w wielu miejscach Korony Sąddeckiej. Teksty na podstawie materiałów LGD Korona Sąddecka, zdjęcia z zasobów LGD.

Koronkarstwem, bibułkarstwem, haftem, wikliną papierową zajmuje się pani **Irena Oleksy z Krasnego Potockiego** w gminie Chelmiec. Pani Irena chętnie udziela się społecznie, prowadząc warsztaty, pokazy rękodzielnicze, aby przekazać wiedzę mieszkańcom, promując tym samym tradycję ludową.

Pani **Katarzyna Majda ze Świniarska** zajmuje się szydełkowaniem od ponad 15 lat. Do tworzenia swoich prac używa głównie nici tureckich bawełnianych oraz kordonka. Tworzy w zgodzie z tradycją, są to m.in. obrusy, serwetki np. do koszyczków wielkanocnych (różnych wielkości), bluzki czy zazdrostki i firany okienne. Spod ręki Pani Katarzyny wychodzą także niepowtarzalne ozdoby bożonarodzeniowe takie jak: aniołki, dzwonki, choinki czy gwiazdki, wykonuje także motylki i sowy oraz wiele prac na konkretne zamówienie.

Bardzo aktywna na polu zachowania tradycji szczególnie wymagającej twórczości ludowej, jaką jest koronka klockowa i haft lachowski jest pani **Magdalena Cięciwa z Marcinkowic**.

Pani Madalena propaguje tradycję koronki klockowej, uczestnicząc w wielu wystawach rękodzieła artystycznego i pisząc artykuły poświęcone swojej artystycznej pasji. Jej działalność jest doceniana w formie najwyższych nagród, odznaczeń i podziękowań.

Jednym z dzieł pani Magdaleny jest rekonstrukcja wzoru i koronki do stroju scenicznego Heleny Modrzejewskiej z roli tytułowej w Magdzie Hermana Sudermana. Pelerynkę prezentowała Pani Ewa Boryczko-Hachaj, odtwórczyni Heleny Modrzejewskiej.

Pani **Stanisława Majda ze Świniarska** wykonuje kompozycje tradycyjne takie jak: podłaźniczki, pająki, strożki, palmy wielkanocne, różdżki weselne, girlandy, wianuszki, bombki z krepiny, koszyczki kwiatowe, kotyliony, drzewka szczęścia, różnego rodzaju kwiaty oraz pisanki wielkanocne. Szydełkiem i niemi wykonuje również piękne serwetki, obrusy, motyle, aniołki, ozdoby choinkowe, jajka wielkanocne.

Pan **Bogdan Albin z Grybowa** maluje na płótnie, porcelanie, szkłe, drewnie. Od dziecięcych lat zajmuje się malarstwem, brał profesjonalne lekcje rysunku u artystów i korzystał z warsztatów, również przy Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Uczył się u znanego krakowskiego artysty J. Lelity. Jego prace były wystawiane w Warszawie, Kazimierzu Dolnym, Krakowie, Nowym Sączu i w Krynicy, a także za granicą: Kanadzie, Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Niemczech, nawet w Japonii. Miał również galerię na Wawelu i pod Sukiennicami. Artysta nadal aktywnie tworzy.

Pani **Krystyna Ogorzałek z Mszalniczy** zajmuje się haftem białym pełnym (angielskim), którego nauczyła ją mama za czasów młodości. Do głównych prac należą obrusy, serwetki, bieźniki. Wykonała haft na koszulach do Zespołu Regionalnego Mszalniczan. Prace artystki można podziwiać podczas różnego rodzaju imprez lokalnych, gdzie Koła Gospodyń Wiejskich dumnie prezentują swoje potrawy na serwetkach twórcy.

Pan **Andrzej Głód z Grybowa** specjalizuje się w sztuce rzeźbiarstwa, zarówno w drewnie, jak i kamieniu. Ukończył 3-letnią Szkołę Zawodową o kierunku rzeźba i galanteria drzewna, ale rzeźbieniem zajmuje się od najmłodszych lat. Inicjatorem jego twórczości był Ksiądz Edward Nitka z Paszyna, który zapoczątkował i pielęgnował fenomen paszyński, polegający na pasji do rzeźbienia wśród mieszkańców wsi Paszyn i okolic. Uczestniczył w licznych konkursach, wystawach, Targach Poznańskich, plenerach rzeźbiarskich, między innymi w Szwajcarii. Współpracował z Cepelią oraz prywatnymi zbieraczami rzeźb z Polski i zagranicy. Artysta nadal aktywnie rzeźbi.

Więcej informacji o twórcach i ich dziełach znaleźć można na stronie:

naszelokalnedziedzictwo.pl

Ze strony tej pochodzą przedstawione tu zdjęcia.

Korona Sądecka WYCIECZKI ROWEROWE

skala 1:400 000

Legenda

- kościół i cerkwie
- inne zabytki drewniane
- jazda konna
- cmientarze wojenne
- noclegi
- gastronomia
- punkty widokowe
- trasa wycieczki
- granica obszaru Korony Sądeckiej

Wycieczki rowerowe

Okrężny Szlak Rowerowy Gminy Grybów to nowa, w pełni oznakowana trasa, wyposażona w infrastrukturę w postaci przystanków z wiatami i stojakami rowerowymi oraz mapami tablicowymi. Znaki niebieskie.

Przejechanie całej pętli Okrężnego Szlaku Rowerowego wiąże się z pokonaniem odległości 78,3 km, w czasie około 6 godzin i trzydziestu minut. Suma podjazdów i zjazdów na całej trasie to odpowiednio 1702 i 1670 metrów.

Możliwość podzielenia pełnej pętli na kilka odrębnych wycieczek z wykorzystaniem innych szlaków rowerowych oraz czasem pieszych jest wiele. Najprostsze jest zaplanowanie dwu oddzielnych wycieczek – w Górach Grybowskich i na pogórzu.

Część południowa – **Góry Grybowskie** obejmuje odcinki 1, 2 i 3 – od Ptaszkowej przez Binczarową, Florynkę, Dolinę Mostyszy, Wawrzkę, Kąclową i Podchelmie. Dominującym elementem krajobrazu są niewysokie, pokryte lasami góry i górskie rzeki. O historii tej krainy przypominają dawne temkowskie cerkiewki.

Opcją jest dojazd rowerem z Grybowa do punktu początkowego Szlaku Okrężnego w Ptaszkowej. Część Południową zakończyć można zjazdem z Podchelmia do Grybowa trasą szlaku pieszego – lub wybierając nocleg w Chatce na Podchelmiu – gospodarstwie agroturystycznym z wspaniałym widokiem.

Część północna – **pogórze i dolina Białej** obejmuje odcinki 4, 5 i 6 – od Podchelmia trasa biegnie do Gródka, następnie do Wysłitnej i do Polnej. Dalej szlak okrąży Stróże, przecina Białą Niżną i przez Siołkową kieruje się do Chodorowej i Krużlowej. Stąd przez przełęcz Wilczy Dół prowadzi do Cieniawy i Ptaszkowej, do miejsca początkowego trasy.

Najwygodniej jest rozpocząć tę trasę z Podchelmia, po noclegu w tamtejszym gospodarstwie agroturystycznym **Chatka na Podchelmiu**, lub po dojeździe z Grybowa.

Im dalej na północ, tym mniej lasów, wzniesienia stają się niższe i pozbawione

wyraźnych kulminacji. To rolnicze pogórze. Widoczne niemal zawsze lasiste wierzchołki Gór Grybowskich zamykają horyzont od południa i wschodu.

Przy trasie Szlaku Okrężnego na pogórzu znajdują się dwa dalsze agroturystyczne obiekty noclegowe: **Chatka u Migacza** w Białej Niżnej (dojazd z Gródka) oraz **chatki pod Maślaną Górą** w Wyskitnej. Korzystając z nich, jak również z noclegu w gospodarstwie Sądecki Bartnik, można zaplanować kilka krótszych wycieczek po pogórzu – również z ewentualnym dojazdem z Grybowa.

Podczas planowania wycieczek rowerowych w tej okolicy warto wziąć dodatkowo pod uwagę wcześniej oznakowane szlaki rowerowe: Królewski i Wielokulturowy. Oba krzyżują się w Grybowie, a ich trasy mogą stanowić atrakcyjne łączniki dla trasy Okrężnego Szlaku Rowerowego.

Szlak królewski, zielony

Przez Koronę Sądecką prowadzi od Polnej, przez Stróże, Białą Niżną, Siołkową, Grybów, Ptaszkową, Królową Polską, Kamionkę Wielką do Nowego Sącza.

Szlak wielokulturowy, czerwony.

Przez Koronę Sądecką prowadzi od Florynki, przez Wawrzkę, Podchelmie, Grybów, Białą Niżną, Stróże, do Polnej.

Do prostego zaplanowania trasy kolejnej wycieczki rowerowej znakowanymi szlakami oraz nawigacją GPS po trasach takich wycieczek służy aplikacja mobilna **Ziemia Grybowska na Rowerze**, dostępna bezpłatnie w sklepach AppStore oraz GooglePlay.

fort. Archiwum Urzędu Gminy Grybów

1. Wycieczka w Góry Grybowskie

A. Wokół Jaworza

długość 11,7 km, podjazdy 368 m, zjazdy 274 m, czas przejazdu 60 min.

1. Ptaszkowa, 2. Działy, 3. Podjaworze, 4. Pod Berłową.

Trasa okrężna zaczyna się w centrum Ptaszkowej przy zabytkowym drewnianym kościele. Jej pierwszy odcinek mija Centrum Sportów Zimowych, z trasami biegowymi, pięknie ulokowane na skraju lasu i prowadzi początkowo wzniesieniami wśród wiejskiej zabudowy. Bliżej Jaworza mocniej przemawia górski krajobraz, jednak dopiero pod Modynianką i Pod Berłową ukazuje się całe piękno Gór Grybowskich i Beskidu Niskiego. W Podjaworzu okazja do spaceru po lesie ścieżką dydaktyczną.

B. Na Jaworze

długość 5,5 km, podjazdy 427 m, zjazdy 27 m, czas przejazdu 45 min.

Od pętli głównej szlaku odbija w prawo na zachód trasa odcinka górskiego na szczyt Jaworza. Szczególnie wymagający wysiłku jest odcinek prowadzący drogami gruntowymi przez las na grzbiet Postawnego. Trasa, przeznaczona dla amatorów jazdy górskiej, kończy się przy wieży widokowej. Zjazd z Jaworza tą samą drogą.

C. W dolinie Mostyszy

długość 12,1 km, podjazdy 79 m, zjazdy 234 m, czas przejazdu 45 min.

4. Pod Berłową, 5. Binczarowa, 6. Florynka, 7. Mostysza.

Dругi odcinek Szlaku Okrężnego biegnie dolinami potoków zbiegających się w szerokiej śródgórskiej kotlinie wokół wsi Florynka. Najpierw następuje zjazd spod Jaworza w dolinę Binczarki, gdzie odwiedzić warto dawną cerkiewkę. Dalej trasa kieruje się na południe w dolinę Mostyszy, przecina Florynkę z zabytkową mурowaną cerkwią i dociera do potoku Szklarka pod Działem.

D. Pomiędzy Białą a Chełmem

długość 15,4 km, podjazdy 500 m, zjazdy 360 m, czas przejazdu 1:30 godz.

7. Dolina Mostyszy, 8. Wawrzka, 9. Podchełmie.

Odcinek trzeci szlaku rowerowego wiedzie otwartymi wzniesieniami ciągnącymi się pomiędzy doliną Białej a pokrytą lasem kopułą Chełmu. Długie, choć niezbyt strome podjazdy wynagradzane są pięknymi, dalekimi widokami gór Beskidu Niskiego. Po drodze warto odwiedzić zabytki architektury drewnianej, cerkiewkę w Wawrzce i kościółki w Kąclowej i na Podchełmiu. Posilić się można w Grybowie, gdzie jest duży wybór miejsc.

2. Wycieczka po pogórze i w dolinie Białej

E. Pod Maślaną Górą

długość 10,6 km, podjazdy 163 m, zjazdy 394 m, czas przejazdu 60 min.

9. Podchełmie N, Kaplica, 10. Gródek, 11. Wyskitna, 12. Polna.

Odcinek czwarty trasy okrężnej stopniowo opuszcza strefę górską i kieruje się na pogórze otaczające masyw Maślanej Góry.

Wzniesienia Gór Grybowskich ukazują się z okolic Wyskitnej z całkiem nowej perspektywy. Czasem daleko w dole pomiędzy nimi dostrzec można Grybów z charakterystyczną ostrą wieżą kościoła św. Katarzyny. W opcji spacer pieszy na Maślaną Górę.

F. Pogórze Rożnowsko-Ciężkowickie

długość 17,6 km, podjazdy 261 m, zjazdy 255 m, czas przejazdu 1:30 godz.

12. Polna, 13. Stróże, Sądecki Bartnik, 14. Stróże Ośrodek Hipoterapii, 15. Siołkowa Zagórze, 16. Chodorowa, Winnica, 17. Krużłowa Niżna.

Piąty odcinek trasy to bardziej szlak kulturowy niż widokowy – choć daleka perspektywa Gór Grybowskich zamykających pogórze od południa jest stale widoczna.

Niemęcząca rekreacyjna trasa pozwala na odwiedzenie wyjątkowego gospodarstwa pasiecznego – skansenu, ośrodka jazdy konnej w Stróżach a potem w Winnicy w Chodorowej.

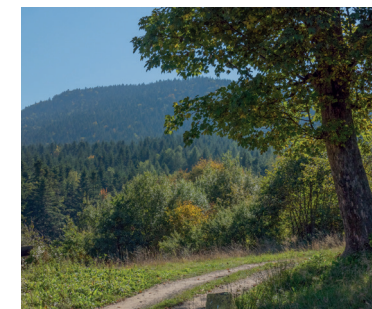
G. Pod Rosochatką

długość 10,9 km, podjazdy 331 m, zjazdy 183 m, czas przejazdu 1:15 godz.

17. Krużłowa Niżna, 18. Krużłowa Wyżna (19. Krużłowa Wyżna OSP), 20. Cieniawa, boisko sportowe, 1. Ptaszkowa, centrum.

Szósty i ostatni odcinek trasy okrężnej prowadzi z powrotem w Góry Grybowskie. Po odwiedzeniu zabytkowego kościoła w Krużłowej Wyżnej, następuje długi i coraz bardziej stromy podjazd na przełęcz Wilczy Dół, pomiędzy Rosochatką a Jodłową Górą. Po północnej stronie przełęczy otwiera się widok pogórze, a po stronie południowej na Beskidy i Tatry. Po zjechaniu do Ptaszkowej można wybrać się na posiłek do Zajazdu u Krystyny.

Punkt widokowy i miejsce rekreacyjne Czarna Kępica z wiatami odpoczynkowymi. To świetne miejsce na postój i podziwianie górskich widoków.

fot. UG Kamionka Wielka

3. Wycieczka wokół Góry Berłowskiej

– przez Ziemie Lachów Sądeckich i Łemków

długość 16,2 km, podjazdy 268 m, zjazdy 268 m, czas przejazdu 1:45 godz.

1. Kamionka Wielka, 2. Czarna Kępica, 3. Królowa Górna, 4. Królowa Polska.

Trasa prowadzi przez malowniczy krajobraz Beskidu Niskiego doliną Kamionki i Królówki, okrążając zalesione pasmo Góry Berłowskiej, przedzielające obie te doliny. Poza krótkim odcinkiem jest to trasa nieoznakowana, ale nawigacja na niej jest prosta.

Wycieczka zaczyna się przy zabytkowym murowanym kościele św. Bartłomieja w Kamionce Wielkiej, wybudowanym w roku 1621. Stąd trzeba ruszyć drogą asfaltową na wschód, w kierunku Grybowa, mijając cmentarz. Po przeciwnej stronie doliny Kamionki przyciąga wzrok wielka skalna płyta. To imponująca pamiątka po dawnym kamieniołomie, odsłonięcie grubotawicowych piaskowców, stromo nachylonych warstw fliszu karpackiego.

Po przejechaniu mostu na Kamionce należy skierować się drogą w lewo, wzdłuż rzeki. Tu zaczyna się spokojny odcinek wygodnej drogi asfaltowej o małym ruchu samochodowym, lekko wznoszącej się dnem doliny pomiędzy pasmem Góry Berłowskiej po lewej stronie a nieco wyższym Pasmem Koziego Żebra i Czerszli po stronie prawej. Oba grzbiety pokryte są lasami z dużą ilością buczyny, co daje piękne efekty krajobrazowe jesienią.

Gęsta początkowo zabudowa wsi, wyżej rzadnie i droga dociera do miejsca o nazwie Koniec Wsi, gdzie przełęcz zamyka dolinę. Dalsza trasa prowadzić będzie w dół, do doliny Królówki, ale warto wcześniej nieco zbończyć by krótkim podjazdem dotrzeć do punktu widokowego i miejsca rekreacyjnego Czarna Kępica z wiatami odpoczynkowymi. To świetne miejsce na postój i podziwianie górskich widoków.

Aby kontynuować wycieczkę należy wrócić niżej, do skrzyżowania z drogą prowadzącą z przełęczą na wschód. Następuje zjazd w dolinę potoku spływającego spod Jaworzyny w Pasma Koziego Żebra. Po przecięciu lasu, przez osiedle Szewska Ulica z widokami łąk i lasów nad Boguszą, dociera się do drogi Królowa – Florynka. To już dawna Łemkowszczyzna. Tu należy skręcić na zachód, okrążając pasmo Góry Berłowskiej i jechać drogą przez Królową Górną. Dawna nazwa tej wsi to Królowa Ruska o czym przypomina zabytkowa grekokatolicka cerkiew drewniana widoczna niżej, po lewej stronie doliny – obecnie kościół NMP. W pobliżu świątyni zwraca uwagę charakterystyczny cmentarz wojenny z I wojny światowej.

Ostatni odcinek prowadzi drogą wzdłuż linii kolejowej Grybów – Nowy Sącz do Kamionki Wielkiej, gdzie zamyka się pętla trasy. Tu można wpaść na posiłek do restauracji Florencia.

4. Wycieczka doliną Kamionki do Parku Linowego

– pod Jaworzem w Ptaszkowej

długość 12,9 km, podjazdy 212 m, zjazdy 34 m, czas przejazdu 1:15 godz.

1. Kamionka Wielka, 2. Królowa Polska, 3. Ptaszkowa

Trasa prowadzi przez malowniczy krajobraz Beskidu Niskiego doliną Kamionki i Królówki, biegnąc całym odcinkiem drogą asfaltową wzdłuż trasy kolejowej Grybów – Nowy Sącz. Droga, na co dzień dość ruchliwa, w weekendy staje się bardziej przyjazna rowerom.

Wycieczka zaczyna się przy moście na Kamienicy Sądeckiej. Asfaltowa droga biegnie na wschód przez Jamnicę i Kamionkę Małą i Wielką, gdzie dolina wyraźnie się zwęża. Przy zabytkowym kościele św. Bartłomieja w Kamionce Wielkiej pojawiają się znaki szlaku rowerowego Królewskiego, o kolorze niebieskim. Będą one prowadzić do samej Ptaszkowej.

W Królowej Polskiej zbocza gór oddalają się od siebie, dolina otwiera się szeroko. Zabudowa staje się rzadsza. Po prawej stronie pojawia się wśród brzoź cmentarz wojenny z 1914 roku opisany na stronie 64. Korzystając z okazji warto odwiedzić to miejsce. Za mostkiem na Królówce pojawia się skrzyżowanie, droga kieruje się w prawo do Boguszy i Binczarowej. To już dawna Łemkowszczyzna, do Ptaszkowej należy skręcić w lewo.

Teraz dolina staje się wąska. Tory kolei biegną wysoko na jej przeciwnym zboczu. Trasa mija strome ściany kamieniołomu piaskowca i krętą drogą wspina się do Ptaszkowej. Przy zabytkowym kościele pw. Wszystkich Świętych w Ptaszkowej należy skręcić zgodnie z oznaczeniami Okrężnego Szlaku Rowerowego w prawo, dróżką prowadzącą do widocznego pod lasem budynku Centrum Sportów Zimowych. Oprócz Parku Linowego są tu Trasy Biegowe oraz Zjeżdźalnia, atrakcyjna dla dzieci.

W bufecie Centrum można napić się kawy i zjeść coś słodkiego, po pełen posiłek należy wybrać się do bliskiego Zajazdu u Krystyny przy drodze nr 28.

Na tym cmentarzu wojennym zostało pochowanych 34 żołnierzy austro-węgierskich i 7 żołnierzy rosyjskich, w większości poległych w grudniu 1914 na terenie Nowej Wsi, Nawojowej i Nawojówki.

fot. Archiwum Urzędu Gminy Grybów

Korona Sądecka WYCIECZKI PIESZE

skala 1:400 000

Legenda

- kościoły i cerkwie
- muzea
- miejsca widokowe
- noclegi
- gastronomia
- trasa wycieczek
- granica obszaru Korony Sądeckiej

Wycieczki piesze

Szlaki piesze znakowane przez PTTK wiodą grzbietami wszystkich pasm Korony Sądeckiej. Szlaki są dobrze utrzymane i krajobrazowo ciekawe, jednak ze względu na znaczne dystanse i przewyższenia, obecnie na większości z nich nie ma wielu turystów. Zwiększenie dostępności szlaków poprzez zapewnienie transportu publicznego dla turystów zmieniło by zapewne ten stan rzeczy.

Na końcu poprzedniego rozdziału przedstawiliśmy projekt takiego transportu i pokazujemy jak dzięki niemu zachodnia część Beskidu Niskiego byłaby dostępna poprzez bogaty wybór, krótkich – 2-3 godzinnych wycieczek pieszych, realizowanych bez potrzeby dojazdu własnym samochodem.

Obecnie takich możliwości nie ma, dlatego ograniczamy się do zaproponowania dwóch wycieczek szlakami, prowadzących do najciekawszych i łatwo osiągalnych miejsc.

1. Karpaty z wieży

– wycieczka na Jaworze i do Grybowa

długość trasy – 14,2 km, chodnik, drogi polne i leśne,
czas przejścia – 6:00 godz.
podejścia – 426 m, zejścia – 586 m

Ptaszkowa [1] Jaworze [2] Grybów [3]

Panorama pokrytych lasami górskich pasm ciągnących się pod południowi, oraz

ładnych wzniesień pogórzy na północy przyciąga na wysoki (882 m n.p.m.) szczyt Jaworza każdego roku rzesze turystów.

Proponujemy wycieczkę całodzienną, urozmaiconą trasą terenami leśnymi i otwartymi z widokami Gór Grybowskich. Początek wycieczki to Ptaszkowa, do której dojechać można koleją lub autobusem. Trasa kończy się w Grybowie, skąd po posiłku w jednym z wielu barów i restauracji wrócić można również autobusem, bądź koleją. Na Jaworzcie prowadzą znaki pieszego szlaku niebieskiego, natomiast z Jaworza do Grybowa idzie się szlakiem zielonym.

Biegący od stacji kolejowej przez Ptaszkową szlak niebieski skręca w pola pod Jaworzem na szczyt wzniesienia, na którym zbudowano nowy kościół. Na skraju lasu stała tu kiedyś drewniana skocznia narciarska. Droga skręca skośnie w prawo i wchodzi w las. Mijając trzy kolejne polany, wznosi się dość łagodnie grzbietem, mając po lewej wcięty głęboko dolinę potoku Jaworzynka.

Na grzbiecie Postawnego szlak mija stary krzyż metalowy z XVIII wieku i kieruje się na niewyróżniający się żadną polaną szczyt Postawnego (846 m n.p.m.). Dopiero po zejściu z wierzchołka Postawnego, w połowie drogi pomiędzy nim a szczytem Jaworza, szlak mija zarastającą młodą polaną. Stąd blisko do wieży widokowej na Jaworzcie, gdzie podziwiać można piękne panoramiczne widoki na dalekie okolice gór i pogórzy. Panorama, jaką zobaczyć można z tarasu, jest wyjątkowa.

Doskonale widoczny jest grybowski rynek ze strzelistą wieżą kościoła.

Na północy rozwija się szeroka przestrzeń kotliny Grybowa otoczonej ramionami Gór Grybowskich. Od zachodu, na przedłużeniu leśnego masywu Jaworza i Postawnego, widać dalekie kopki Rosochatki i Jodłowej Góry wiszące nad rozciągającym się ku północy Pogórzem Rożnowskim. Grybów leży za długim grzbietem pomiędzy doliną Pławianki a doliną Białej ciągnącym się od Modynianki – którym prowadzi trasa wycieczki. Za Modynianką, po drugiej stronie doliny Białej, swoje strome czoło wznosi Chełm, a horyzont od strony wschodniej kotliny zamyka masyw Maślanej Góry.

Na wschodzie i południu ciemnymi falami ciągną się kolejne pasma Beskidu Niskiego z wysokim waleń Pasma Jaworzyny zamykającym horyzont. Na południowym zachodzie, w dalekiej perspektywie widać grzbiet Pasma Radziejowej, a przy dobrej pogodzie czubki Tatr. Na zachodzie ponad Kotliną Sądecką wznoszą się na horyzoncie kopuły Beskidu Wyspowego z masywem tamtejszego Chełmu na pierwszym planie.

Oddalając się od wieży widokowej, zielony szlak prowadzi wygodną ścieżką przez las, która dociera do wschodniego, stromego zbocza Jaworza. Trawersując je zakosami, staje się drogą. W jej skarpie zobaczyć można odsonięte warstwy fliszu karpackiego – piaskowce drobnotawicowe i łupki. Jest stromo, na odcinku 1500 metrów szlak „traci” 240 metrów wysokości. Droga wychodzi z lasu na wypłaszczenie w przysiółku Pod Berlową, skąd rozciąga się piękny daleki widok na otoczoną górami dolinę Białej, a bliżej w dole na Binczarową.

Betonowa dróżka prowadzi teraz na północ, szerokim łukiem pod Modynianką. Pomiędzy zagajnikami otwiera się daleka perspektywa doliny pod północnymi stokami Jaworza, widać wieżę kościoła w Ptaszkowej, horyzont zamyka Rosochatka i Jodłowa Góra. Czasami pojawiają się też po prawej okna widokowe w kierunku doliny Białej i Chełmu. Idzie się łatwo, droga utrzymuje cały czas prawie tę samą wysokość.

Kiedy betonowa droga skręca w dół do Podjaworza, szlak prowadzi dalej prosto drogą gruntową, która mija samotne gospodarstwo i przecina las. Za lasem otwiera się widok na Koziniec, gdzie dostrzec można czasem i usłyszeć jadący wokół góry pociąg. Przecinając pola szlak mija kapliczkę i kieruje się do stoku opadającego w dolinę Białej. Drogą gruntową schodzi między domy Białej Wyżnej do drogi Grybów – Krynica-Zdrój. Dalej biegnie chodnikiem do miasta, warto jednak zejść ze szlaku przed mostem na Białej skręcając w drogę przez osiedle Górki, by ulicą Węgierską przejść pod torem kolejowym i wyjść bezpośrednio na grybowski rynek.

Po tak długiej wędrówce przyjdzie na pewno skorzystać z jednego z tutejszych barów lub restauracji.

2. Wycieczka na Jodłową Górę – widoki Beskidu Sądeckiego i Tatr

długość trasy – 5,6 km (w obie strony), drogi lokalne, polne i leśne, czas dojścia – 1:00 godz, czas powrotu – 0:45 godz. podejścia – 171 m, zejścia – 171 m

Cieniawa [1] Jodłowa Góra [2]

Rezerwat „Cisy w Mogilnie” na północnych stokach Jodłowej Góry chroni naturalne stanowiska cisów, a także zespoły buczyny karpackiej. Jego skrajem prowadzi szlak niebieski łączący Ptaszkową z Nowym Sączem. Z podszczytowej polany rozciąga się daleki widok na Kotlinę Sądecką i otaczające ją góry.

Miejsцем startu wycieczki jest boisko w Cieniawie, do którego dojechać można samochodem krótkim odcinkiem wąskiej drogi asfaltowej, zjeżdżając z drogi nr 28 Grybów – Nowy Sącz. Znajduje się tu jeden z punktów Okręжного Szlaku Rowerowego gminy Grybów z zadaszeniem i mapą tablicową szlaku.

Stąd ku przełęczy prowadzi asfaltowa dróżka pomiędzy całkowicie pokrytą lasem Rosochatką, a Jodłową Górą. Wije się łagodnym podejściem, mijając rozrzucone domostwa przysiółka Na Półku z zadbanymi ogrodami. Im wyżej tym odsłaniają się dalsze widoki ciemnych pasm Beskidu Niskiego i dalej Beskidu Sądeckiego.

Na przełęczy należy skrócić w lewo, w leśną drogę ze znakami szlaku niebieskiego, wznoszącą się grania Jodłowej Góry. Początkowo jest stromo, potem łagodniej droga dociera na szczyt Jodłowej Góry. Tu zaczyna się granica rezerwatu przyrody Cisy w Mogilnie chroniącego liczne stanowiska cisa pospolitego na północnych zboczach Jodłowej Góry. Najstarszy z tutejszych cisów ma ponad 500 lat i prawie 3.5 m obwodu pnia.

Biegnie tędy ścieżka przyrodnicza, której punktami są między innymi: pomnik partyzantów, źródło, wiata turystyczna oraz na skraju lasu poniżej szczytu – punkt widokowy. Poprzez bliski zalesiony grzbiet, nad stacją narciarską Cieniawa, odsłaniają się tu dalekie widoki ku południowemu zachodowi na leżący w rozległej kotlinie Nowy Sącz obramowany pasmami gór: Beskidu Niskiego, Jaworzyny Krynickiej, Radziejowej oraz Beskidu Wyspowego.

Droga powrotna wiedzie tą samą trasą do boiska w Cieniawie, choć mając czas i ochotę na przedłużenie spaceru, można przejść szlakiem niebieskim również na Rosochatkę i wrócić do Cieniawy kilkaset metrów dalej na wschód.

W obu przypadkach odpowiednie będzie skorzystanie z posiłku w bliskim Zajeździe u Krystyny przy drodze nr 28 w Ptaszkowej.

Cieniawa – jeden z wielu punktów odpoczynkowych na trasie Okręжного Szlaku Rowerowego gminy Grybów.

Korona Sąddecka SPACERY

skala 1:400 000

Legenda

- kościoły i cerkwie
- miejsca widokowe
- gastronomia
- trasa spacerów
- granica obszaru Korony Sąddeckiej

Spacery

1. Wokół leśnego rezerwatu Białowódzka Góra – widoki na dolinę Dunajca

długość trasy, w pętli – 6,7 km, czas przejścia – 1:30 godziny,
podejścia – 256 m, zejścia – 256 m

Parking

Dojazd od Chomranic. Samochód zostawić można przy kapticy na Zawadce-Rozdzielu, z tarasem widokowym, krzyżem i tablicy papieskiej, gdzie jest niewielkie miejsce postojowe.

Panorama

Z tego miejsca rozciąga się daleki widok na meandrującą wśród wysokich zalesionych wzniesień dolinę Dunajca z odległą perspektywą masywu Jaworzyny.

Najbliższy pokryty lasem szczyt, po lewej stronie, to Zamczysko (607,2 m n.p.m.), północna kulminacja masywu Białowódzkiej Góry. Na wprost opada stromo zbocze kotliny, najpierw odkrytymi łąkami, niżej lasem aż do samego Dunajca. To teren rezerwatu Przyrody „Białowódzka Góra”. Po prawej pokryty również lasem grzbiet ciągnący się od wierzchołka Białowódzkiej Góry (615,8 m n.p.m.)

Za doliną Dunajca, na wprost, wznoszą się wzgórza Pogórza Rożnowskiego, przechodzące ku południowi w Beskid Niski. W kierunku zachodnim odkrywa się daleka panorama doliny Smolnika po lewej i okolic Jeziora Rożnowskiego po prawej – przedzielona grzbietem Pasma Łososińskiego z kulminacją Chełmu na wprost.

Spacer

Od krzyża kierujemy się w prawo, idąc drogą początkowo asfaltową, a dalej gruntową pod wierzchołkiem Białowódzkiej Góry. Po kilkuset metrach droga wydostaje się na otwartą przestrzeń z perspektywą Kotliny Sąddeckiej i Nowego Sącza. To niewielki płaskowyż o nazwie Rozdzielu. Za widocznymi w oddali pojedynczymi zabudowaniami zbocze zostało podcięte wielkim kamieniołomem „Kłęczany”.

Szlak żółty prowadzi w lewo blisko lasu. Na tym odcinku nawierzchnię drogi tworzą naturalne ławice piaskowca, których bieg i spadek jest zgodny dokładnie z powierzchnią zbocza. Po wejściu w las dróżka opada zakosami w dół i dociera ostatecznie do przysiółka Marcinkowic o nazwie Łazy. Tu należy skręcić w lewo, kierując się za znakami szlaku żółtego, prowadzącego skrajem lasu, najpierw zbliżając się do koryta Dunajca, a następnie okrążając wcięta głęboko dolinę potoku Białej Wody. Po przekroczeniu Białej Wody zaczyna się najbardziej uciążliwa część spaceru, kiedy szlak prowadzi zakosami ostro w górę pokonując ponad 200 metrów różnicy wysokości.

Pod Białowódzką Górą Dunajec rozlewa się szeroko, to miejsce powyżej mostu w Kurowie dobrze jest znane wędkarzom.

Wracając ze spaceru wokół rezerwatu „Białowodzka Góra” zobaczyć można na zachodzie wyniosłą kulminację Chełmu, a dalej kolejnych wzniesień Beskidu Wyspowego.

Za wysiłek Zamczysko odwdzięczy się pięknym widokiem doliny Dunajca z niższego cyplowatego szczytu (505 m n.p.m.) poprzez rzadką buczynę. Dodatkową atrakcją są tu, słabo widoczne w terenie, ślady dawnego grodu związanego z kulturą łużycką. Być może miejsce to ma również związek z legendarnym zamkiem Lemiesz, o którym źródła historyczne mówią jedynie, że leżał nad Dunajcem.

Kończy się tu szlak czerwony, a na szczyt Zamczyska (605 m n.p.m.) prowadzą znaki czarne. Ze szczytu pozostaje do zakończenia wycieczki około 800 metrów pokonywanych w terenie płaskim na otwartej przestrzeni.

2. Na wzgórze Gródek

długość trasy, w obie strony – 2,8 km, czas przejścia – 1 godzina, podejścia – 81 m, zejścia – 81 m

Nad zakolem Dunajca pod Marcinkowicami wznosi się wzgórze Gródek. Proponujemy krótki spacer w to piękne miejsce.

Parking

Samochód postawić można na placu przed budynkiem stacji kolejowej w Marcinkowicach.

Spacer

Od budynku stacji należy skierować się na wprost, uliczka skręca po chwili w prawo. Po kolejnych 150 metrach trzeba skręcić w lewo uliczką pomiędzy gęsto wybudowanymi domkami. Ta uliczka prowadzi pod wzgórze – ale nie bezpośrednio, bo po 250 metrach skręca w prawo i pnie się ostro na wyniosłość, gdzie dociera do samotnego drzewa na tle doliny Dunajca. Teraz trzeba skierować się drogą gruntową w dół i w lewo w stronę niedalekiego gospodarstwa.

Dróżka okrąży gospodarstwo i za nim ukazuje się wzniesienie z trzema krzyżami, rodzaj kaplicy polowej. Jest to miejsce niezwykle, wzgórze o charakterze kamiennego ostańca u połączenia doliny Smolnika z doliną Dunajca dawało w pradziejach i średniowieczu naturalne warunki obronne. Nic zatem dziwnego, że odkryto tu ślady dawnego osadnictwa z czasów kultury łużyckiej, a być może późniejszych.

Panorama

Kierując się grzbietem wzgórza na północ, stajemy po kilkudziesięciu metrach przed samotnym młodym dębem, pod którego gałęziami rozpościera się wyjątkowy widok na dolinę Dunajca, biegnącego łukiem w kierunku przełomu pod Białowodzką Górą. Choć nie jest tu bardzo wysoko, to jeden z najpiękniejszych widoków w miejscach opisywanych tym przewodnikiem i naprawdę warto się tu znaleźć.

Powrót do samochodu tą samą drogą. Alternatywnie można zejść nad brzeg Dunajca i spacerować w górę rzeki, aby odwiedzić miejsce pamięci narodowej w Rdziostowie.

3. Na Dąbrowską Górę z widokami nie tylko na Jezioro Rożnowskie

długość trasy, w obie strony – 5,8 km, czas przejścia – 2 godziny, podejścia – 126 m, zejścia – 126 m

Dąbrowa leży w miejscu, gdzie bieg Dunajca zatrzymują i kierują na zachód wzniesienia Pogórza Rożnowskiego z kulminacją Dąbrowskiej Góry. Jej historia związana była długo z dobrami wielogłowskimi. W miejscowym dworze, na początku XX wieku, gościła Gabriela Zapolska.

Z Dąbrowy wracamy w kierunku Wielogłów, by za skrzyżowaniem z drogą 75 skręcić w lewo w lokalną drogę na Ubiad. Droga prowadzi na wschód, wznosząc się dnem doliny, aż przecinając niewielki zagajnik, dociera na szczyt wzniesienia w rejonie Klimkówki. Tu znajduje się węzeł szlaków turystycznych – czerwonego i zielonego.

Z tego miejsca proponujemy wycieczkę pieszą szlakiem zielonym na Dąbrowską Górę.

Parking

Brak tu, niestety, miejsc postojowych, samochód można więc zostawić jedynie na terenie jednego z okolicznych gospodarstw za zgodą właściciela.

Spacer

Znaki szlaku zielonego prowadzą na zachód odsłoniętym grzbietem, z którego rozciąga się panorama doliny potoku Jelnianka i wzgórz nad Jeziorem Rożnowskim na północy, oraz zalesionych w dużej części wzgórz Beskidu Niskiego na południu. Wąska asfaltowa dróżka mija najpierw boisko sportowe i prowadzi dalej prawie płaską powierzchnią grzbietu o wysokości ok. 450 m n.p.m. przez odcinek ponad 1 km.

Po przekroczeniu skrzyżowania z drogą poprzeczną, prowadzącą z doliny, szlak zaczyna się coraz bardziej wznosić. W niewielkim lesie należy wybrać drogę prowadzącą ostro zakosami w górę. Po kolejnym kilometrze droga wychodzi ostatecznie na otwartą przestrzeń i dociera do szczytu, gdzie w wyjątkowo pięknym otoczeniu stoi kapliczka Matki Boskiej.

Panorama

Szczyt wzniesienia leży na wysokości 582 m n.p.m. i zapewnia dalekie widoki przede wszystkim na północ w stronę otoczenia Jeziora Rożnowskiego – oraz na wschód, na całą malowniczą okolicę pogranicza Pogórza Rożnowskiego i Beskidu Niskiego. Na zachodzie widać daleką perspektywę wzniesień Beskidu Niskiego.

Powrót tą samą trasą.

Takie morze mgieł nad Jeziorem Rożnowskim w jesienny poranek pokazuje dobrze wyniosłość Dąbrowskiej Góry.

Murowany dwór, zamykający wschodnią pierzeję rynku, wybudowali XIX-wieczni właściciele dóbr grybowskich, rodzina Hoshów.

4. Królewskie miasto Grybów

- nad rzeką Białą

długość trasy, w obie strony – 2,0 km,
czas przejścia – 0:40 godziny,

Grybów został założony aktem króla Kazimierza Wielkiego 15 maja 1340 roku, jako trzeci gród na średniowiecznej Sadeczynie, po Starym i Nowym Sączu. Pochyły grybowski rynek odznacza się harmonią zabudowy, a jego trzy pierzeje tworzą kamienicę zbudowane pomiędzy XVIII a XIX wiekiem. Tu w rynku znajduje się większość sklepów, bank i siedziba Urzędu Miasta. Jego układ urbanistyczny zachowuje swój oryginalny, średniowieczny plan, a pod kamienicami z dziewiętnastego wieku znajdują się relikty starej zabudowy – sklepienie piwnice na wino przywożone niegdyś z Węgier. W końcu siedemnastego wieku Grybów stanowił bowiem główny na Pogórzu ośrodek handlu winem, składując go więcej niż Biecz, Gorlice czy Nowy Sącz.

Wysoki budynek, w którym mieściło się przez wiele lat Liceum Ogólnokształcące im. Artura Grottgera, to jeden z okazałszych domów w mieście. Przed wojną miał tu swą siedzibę magistrat, który zajmował pomieszczenia na parterze, podczas gdy na pierwszym i drugim piętrze mieściło się gimnazjum koedukacyjne. W pierwszej połowie XIX wieku na wschodniej pierzei rynku stanął dwór murowany, wzniesiony przez ówczesnych właścicieli okolicznych dóbr, rodziny Hoschów. Dwór otoczony jest zielenią, a z jego tarasowych ogrodów, wysoko ponad Białą, otwiera się widok na południe, w kierunku odległej Lackowej. Ma tu siedzibę Dom Opieki.

W drugiej części wschodniej pierzei, na początku wieku XX, wzniesiono z czerwonej cegły strzelisty neogotycki kościół pw. św. Katarzyny, od niedawna posiadający tytuł bazyliki mniejszej. Jego charakterystyczna wieża z ganeczkami, stała się dobrze rozpoznawalnym symbolem miasta. Z wysokiej wieży kościelnej niezwykle wygląda perspektywa rynku, kamienic i wznoszących się w oddali gór. W maju każdego dnia, z wieży niosą się na całą okolicę dźwięki pieśni maryjnych odgrywanych na trąbce. Budynek starej plebanii w Grybowie położony nad Białą mieści Muzeum Parafialne, opisane na stronie 58.

Wracając z Muzeum na rynek, warto zejść na most na Białą i spojrzeć na dwa charakterystyczne elementy tutejszego krajobrazu: wysoki wiadukt kolejowy z zawieszonymi stalowymi łukami przęsł, oraz wzmocnioną murem skarpe nad Białą, w miejscu, gdzie niegdyś stał dwór starosty, a teraz góruje nad rzeką zespół dworski Hoschów, użytkowany jako Zakład Opiekuńczo Leczniczy „Caritas”.

Kierując się z rynku na zachód, idąc w górę najpierw ulicą Kazimierza Wielkiego, a potem Cmentarną, dojść można do cmentarza wojennego nr 130, gdzie znajdują się mogiły 721 żołnierzy c.k. armii austro-węgierskiej, niemieckiej i rosyjskiej poległych w latach 1914 – 1915.

5. Na Wojciechową Górę nad Grybowem

- pamięć trzech kultur

długość trasy, w pętli – 6,8 km,
czas przejścia – 2:30 godziny, podejścia – 231 m zejścia – 231 m.

Kierując się z rynku na zachód, idąc w górę najpierw ulicą Kazimierza Wielkiego, a potem Cmentarną, dojść można do cmentarza wojennego nr 130, gdzie znajdują się mogiły 721 żołnierzy c.k. armii austro-węgierskiej, niemieckiej i rosyjskiej poległych w latach 1914 – 1915. Ulica prowadzi do malowniczo położonego osiedla Na Stoku, przy którego krańcu należy odnaleźć drogę polną prowadzącą w prawo do góry.

Z tyłu, ponad dachami domów odśladają się perspektywa dołiny Białej z gęstą zabudową Kąclowej i charakterystyczną sylwetką tamtejszego kościoła. Bardziej w prawo na tle ciemnego masywu Jaworza wznosi się częściowo odsłonięty Koziniec, którego zbocze przecinają tory linii kolejowej Grybów – Nowy Sącz. Jadący nim pociąg wygląda z tej odległości jak dziecięca zabawka, a górami niesie się stłumiony daleki łoskot.

Ścieżka doprowadza po chwili do bramy dawnego cmentarza żydowskiego – kirkutu, który staraniem miejscowej społeczności staje się w ostatnich latach prawdziwym Miejscem Pamięci. Ludność żydowska stanowiła przed wojną sporą część mieszkańców Grybowa. Jej eksterminacja zakończyła się w roku 1942 – między innymi rozstrzelaniem w Białej Niżniej 360 osób. Tu natomiast na terenie kirkutu, w sierpniu 1943 zamordowano 150 starszych i chorych osób narodowości żydowskiej, przywiezionych z getta w Nowym Sączu.

Warto też, szczególnie w tym miejscu, otoczonym tak spokojnym i łagodnym pejzażem, uświadomić sobie, że w ciągu 5 lat z tej okolicy zniknęły dwa narody, w roku 1947 wysiedlono Łemków zamieszkujących rozległe przetrzenie Beskidu Niskiego na południe od Gór Grybowskich.

Ścieżka wspina się dalej łagodnie długim spacerowym podejściem na szczyt wzgórza o nazwie Wojciechowa Góra, gdzie mieszkańcy Siołkowej ustawili wysoki krzyż milenijny. Ze szczytu o wysokości ponad 550 m n.p.m. – a także z różnych miejsc ścieżki rozciąga się wyjątkowa panorama Gór Grybowskich, kotliny Grybowa i pofalowanego lekko Pogorza Ciężkowickiego.

Z Wojciechowej Góry zejść można jedną z wielu doskonale widocznych polnych dróg do Siołkowej leżącej na skraju Grybowa, a stąd uroczą uliczką Zacisze do ulicy Jakubowskiego, by mijając Urząd Gminy i Szkołę Podstawową dojść do położonego w dole rynku. Można też kontynuować spacer, docierając modrzewiową alejką do Starej Wsi, skąd otwiera się widok na Rosochatkę by asfaltową dróżką, trawersując stoki Wojciechowej Góry dojść do Siołkowej i wrócić do Grybowa.

Z różnych miejsc ścieżki rozciąga się wyjątkowa panorama Gór Grybowskich, kotliny Grybowa i pofalowanego lekko Pogorza Ciężkowickiego.

6. Ścieżką przyrodniczą na Podjaworzu - leśny zakątek u stóp Jaworza

długość trasy, w pętli – 4,0 km, czas przejścia – 2:00 godziny,
podejścia – 135 m, zejścia – 135 m.

Dojazd samochodem

Z grybowskiego rynku należy skierować się do drogi nr 981 w kierunku Krynicy-Zdroju i zaraz za mostem na Białej w Białej Wyżnej skierować w prawo drogą powiatową prowadzącą do Ptaszkowej. Droga biegnie szerokim dnem doliny potoku Pławianka w stronę wzniesień Koziańca.

Pod Koziańcem dolina Pławianki skręca w stronę Jaworza na południe, towarzyszy jej wąska drożka asfaltowa, wijąca się wśród małych domków. To przysiółek Podjaworze, gdzie w pełnej światła malowniczej górskiej scenerii stoi drewniany kościółek – kaplica pw. św. Piotra i Pawła.

W połowie XX wieku powstały wokół Grybowa piękne drewniane kościółki, projektowane w stylu narodowym, nawiązującym do tradycji regionalnego budownictwa drewnianego Pogorza. Lokowano je na ogół w miejscach, gdzie parafia Grybów graniczyła z dwiema innymi parafiami wiejskimi.

Kościółek na Podjaworzu zbudowany w 1945 roku jest najskromniejszym z nich, ale wygląda i tak pięknie, schowany w cichej zielonej dolince u stóp Jaworza. Powstał na granicy parafii Grybów, Ptaszkowa i Kąclowa. Pełni rolę kaplicy, z nabożeństwami odprawianymi w niedziele i święta.

Za kościółkiem droga pogrąża się w cieniu, przez las dociera do gajówki i parkingu leśnego nad stawem, gdzie znajduje się początek i koniec trasy ścieżki spacerowej.

Parking

Wygodny parking leśny przy gajówce w Podjaworzu.

Północno-wschodnie stoki Jaworza rozcina niska źródłiskowa potoków Pławianki, układających się w wachlarz. Ich wąskie dolinki odkrywają ciekawe profile warstw geologicznych górnej kredy i trzeciorzędu – od pstrych łupków w części wschodniej, poprzez piaskowce drobnotawicowe z łupkami i warstwy inoceramowe – piaskowce i zlepniece grubotawicowe – ku zachodowi.

Wokół tej strefy wyznaczona i oznakowana została ścieżka przyrodnicza Nadleśnictwa Nawojowa, której kolejne przystanki przedstawiają gatunki leśnych roślin i zwierząt oraz różne aspekty gospodarki w lesie. Trasa ścieżki prowadzi najpierw stroną wschodnią w górę grzbiету opadającego od Modynianki i doprowadza na skraj łąk w okolicy przysiółka Pod Berlową na granicy Binczarowej. Tu jest ławeczka, gdzie można odpocząć.

Niewielki staw, który powstał po przegrodzeniu jednego z potoków, dopełnia uroku tego leśnego zakątka. Wokół stawu też umieszczono tablice edukacyjne, ławki i wiatę.

Następny odcinek prowadzi na północny-zachód ścieżką stokową, która przecina drewnianymi kładkami kolejne płytkie koryta potoków; tu zaobserwować można odsłonięcia warstw fliszu.

Ostatecznie ścieżka dociera do szerokiej drogi leśnej łączącej Podjaworze z Binczarową. Po jej przeciwnej stronie w lesie znajduje się obszerna wiat. Trasa powrotna prowadzi drogą w dół. Schodząc, mija się rzędy uli leśnych. Przed końcem spaceru warto obejść dookoła niewielki staw, który powstał po przegrodzeniu jednego z potoków, dopełniając uroku tego leśnego zakątka. Wokół stawu też umieszczono tablice edukacyjne, ławki i wiatę.

7. Spacer do miejsca widokowego „Czarna Kępic” - dalekie widoki Beskidu Niskiego

długość trasy, w obie strony – 3,0 km, czas przejścia – 1:30 godziny,
podejścia – 160 m, zejścia – 160 m.

Proponujemy niedługi leśny spacer, który umożliwi spojrzenie z nowej perspektywy na dolinę Kamionki i być może znalezienie grzybów. Od cerkwi w Boguszy należy wrócić 1,4 km do Królowej Górnej i zjechać w lewo w drożkę, która przekracza mostkiem Królowkę i przez przysiółek o nazwie Szewska Ulica prowadzi dalej wzdłuż dolinki niewielkiego potoku w górę zbocza. Gdy droga wjeżdża w las, należy na jej szerokim poboczu zaparkować samochód. Dalej trzeba udać się pieszo, tym bardziej że po chwili mija się zakaz wjazdu. Szeroka droga leśna łagodnie wspina się lekkimi łukami do góry, by po 600 metrach ostro skręcić w lewo. Tu należy ją opuścić wybierając węższą drożkę prowadzącą w prawo.

Po kolejnych 400 metrach podejścia należy skierować się w dół i przekraczając strumień wyjść na skraj łąki, nad którą widać pojedyncze gospodarstwo nieco po lewej. Tu należy przejść łąką na wprost do lasu porastającego przeciwległe zbocze. Na wysokości gospodarstwa odnajdziemy w lesie drogę, która wyprowadza w prawo na otwartą przestrzeń grzbiету zamykającego dolinę Kamionki.

Daleki widok z tego miejsca obejmuje łagodne zbocza doliny i odległą perspektywę Kotliny Sądeckiej z zarysami domów Nowego Sącza. Miejsce to, po stronie Kamionki, ma odpowiednią nazwę Koniec Wsi, po stronie Królowej – Bratyszowiec. Na stromych łąkach Bratyszowca działała kiedyś trasa narciarska z wyciągiem orczykowym – obecnie w tym miejscu powstało starannie urządzone miejsce rekreacji Czarna Kępic. Jest tu wiat, miejsce na ognisko i siłownia na otwartym powietrzu. W planie budowa leśnego amfiteatru.

Skrajem łąki i lasu prowadzi nad potokiem drożka równoległa do tej, którą szliśmy wcześniej przez las, rozpoczynając spacer. Ta drożka prowadzi w dół wprost na miejsce, gdzie pozostawiony został samochód.

Walory krajobrazowe leśnych dolin gminy Kamionka Wielka są naprawdę wyjątkowe.

Publikacja wykonana została dla:

Stowarzyszenia Rozwoju Sołectwa Klimkówka
Klimkówka 78, 33-311 Wielogłowy

We współpracy z:

Lokalna Grupa Działania „KORONA SĄDECKA”
Ul.Papieska 2, 33-395 Chełmiec
tel. 184145655, 660675601

Tekst

Sławomir Kubisa

Zdjęcia

Okładka I: Czarna Kępica – Urząd Gminy Kamionka Wielka, Aqua Centrum Chełmiec – Urząd Gminy Chełmiec, Centrum Sportów Zimowych w Ptaszkowej – Archiwum Urzędu Gminy Grybów

Okładka III: Manichatki | slowhop.com

nieprzypisane – Sławomir Kubisa, Szymon Kubisa, Jan Kubisa

pozostałe – przypisane do źródeł wskazanych w tekście

Opracowanie graficzne, kartografia

Helena Bochyńska-Kubisa

Redakcja techniczna, korekta, skład

Appen Karpaty

Druk i oprawa

Grafmar sp. z o.o.

ul. Wiejska 43, 36-100 Kolbuszowa Dolna

ISBN 978-83-64883-15-6

© Appen Karpaty, 2020, appen.pl

Mobilna wersja Przewodnika jest dostępna w internecie pod adresem:

koronasadecka.appen.pl

„Rozproszona sieć siedlisk agroturystycznych i samodzielnych domków wakacyjnych o ściśle zindywidualizowanym, niepowtarzalnym charakterze może w przyszłości nadać charakterystyczny rys zagospodarowaniu turystycznemu obszarowi Korony Sąddeckiej.

W tej działalności inwestycyjnej należy dążyć do zwiększenia przychodów raczej poprzez podwyższanie standardu usług niż obsługę większej liczby turystów – oraz poprzez skuteczne promowanie.”

„Interesujący szczegół zauważyć można w preferencjach turystów polskich i zagranicznych co do oceny atrakcji turystycznych regionu Małopolski. Wśród turystów polskich na miejscu piątym wymieniany jest Szlak Architektury Drewnianej, a dopiero za nim plasują się: Spyw Dunajcem i Tatry.

To wskazuje na niewykorzystany jeszcze w północnej części powiatu nowosądeckiego mocny potencjał tej atrakcji turystycznej – doskonale zachowane kościołki i cerkiewki drewniane – wszystkie leżące na SAD. Przy czym nie jest to jedyny niewykorzystany potencjał tych okolic.”

Badanie Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku: malopolska.pl

Zachęcamy do korzystania z questów przygotowanych przez LGD „KORONA SADECKA”:

- 1) Wyprawa nieduża po Grybowie i Stróżach*
- 2) Spacer po wsi i łące w Paszynie i Kamionce*

Pierwsze sto osób, które powoła się na niniejszą publikację może odebrać wyżej wymieniony quest w wersji papierowej w siedzibie LGD „KORONA SADECKA”:

Zachęcamy również do pobrania kodów QR ze strony www.questy.com.pl